

Investitor:

SVJETSKA
BANKA

Klijenti:

HRVATSKE VODE
Republika Hrvatska

MINISTARSTVO VANJSKE TRGOVINE
I EKONOMSKIH ODNOSA
BOSNE I HERCEGOVINE

Nositelj ugovora:

elektroprojekt d.d.
U t e m e l j e n o 1 9 4 9 .

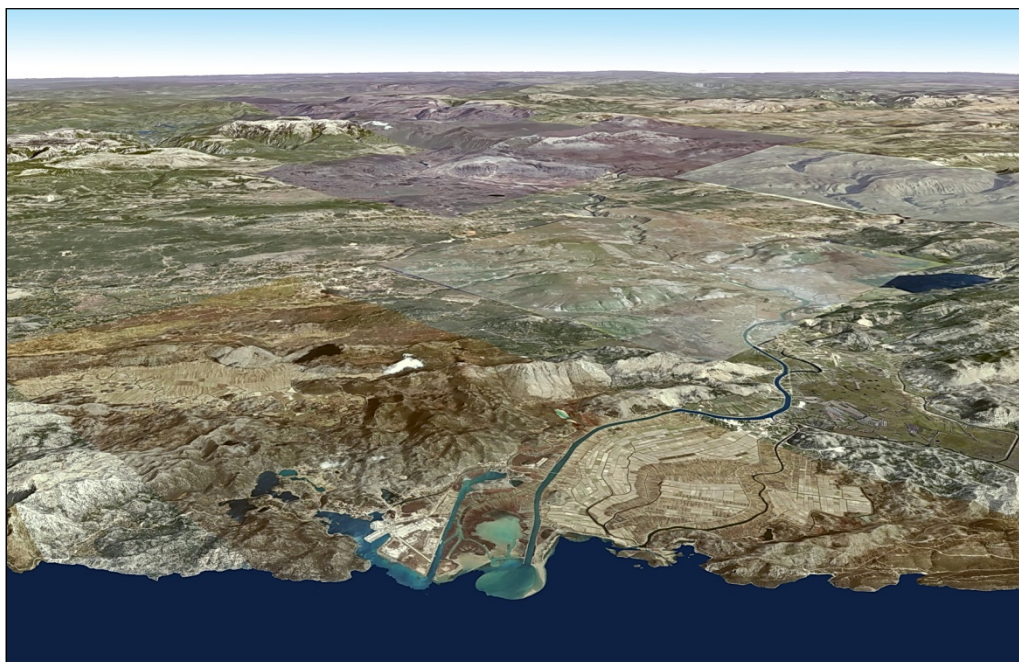

ZAVOD ZA VODOPRIVREDU d.o.o.
Miloša Obilića 51, 76300 Bijeljina, RS, BiH

SLIVOMI NERETVE I TREBIŠNJICE

PLAN UPRAVLJANJA RIJEČNIM SLIVOM/SLIVOVIMA NERETVE I TREBIŠNJICE

OKVIR ZA UPRAVLJANJE NA PREKOGRANIČNIM SLIVOVIMA NERETVE I TREBIŠNJICE

Plan upravljanja
Projekt više struka
Y1-I67.00.03-G04.3
ZOP: I67

2014

elektroprojekt d.d.
U t e m e l j e n o 1 9 4 9 .

ZAVOD ZA VODOPRIVREDU d.o.o.
Miloša Obilića 51, 76300 Bijeljina, RS, BiH

- Projekt: **Plan upravljanja riječnim slivom/slivovima Neretve i Trebišnjice**
- Klijenti: **Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine**, Musala 9, 71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina
- Hrvatske vode**
Ulica grada Vukovara 220, 10000 Zagreb, Republika Hrvatska
- Konzultanti: **Elektroprojekt d.d.** Zagreb, Republika Hrvatska
- Zavod za vodoprivredu d.o.o.** Bijeljina, Republika Srpska,
Bosna i Hercegovina
- Vrsta dokumenta: **Plan upravljanja**
- Dokument: **Okvir za upravljanje na prekograničnim slivovima Neretve i Trebišnjice Y1-I67.00.03-G04.3**
- Datum: 23. rujan/septembar 2014.
- Kontakt podaci: **Elektroprojekt d.d.**
Alexandera von Humboldta 4, HR-10000 Zagreb, Hrvatska
telefon: +385 (01) 6307 777
telefax: +385 (01) 6152 685
e-pošta: ured_gd@elektroprojekt.hr
Voditelj projekta:
mr.sc.Zlatko Pletikapić, dipl.ing.građ.
telefon:+385 (01) 6307 743
e-pošta:zlatko.pletikapic@elektroprojekt.hr
Koordinator tima Elektroprojekta:
Alan Kereković, dipl.ing.geol.
telefon:+385 (01) 6307 948
e-pošta:alan.kerekovic@elektroprojekt.hr
- Zavod za vodoprivredu d.o.o.**
Miloša Obilića 51, 76 300 Bijeljina, Republika Srpska, BiH
telefon: + 387 55 202 175 i 211 865
telefaks: + 387 55 211 866
e-pošta: info@zavodzavodoprivredu.com
Koordinator tima Zavoda za vodoprivredu:
DejanHrkalović, dipl.ing.građ.
telefon:+387 55 211 866
e-pošta:hrcalovic.d@zavodzavodoprivredu.com

SASTAV PROJEKTOG TIMA

Voditelj tima:

mr.sc. Zlatko Pletikapić, dipl.ing.građ.

Ključni eksperti:

Područja biologije i ekologije voda:

dr.sc. Stjepan Mišetić, prof. biol.
dr.sc. Ivan Vučković, dipl.ing.biol.
dr.sc. Sadbera Trožić-Borovec, dipl.ing.biol.
Iva Vidaković, prof.biol.

Područje hidrologije:

prof. Božo Knežević, dipl.ing.građ.
Željko Pavlin, dipl.ing.građ.
Nino Rimac dipl.ing.građ.

Područje geologije i hidrogeologije:

prof.dr.sc. Petar Milanović, dipl.ing.geol.
dr.sc. Ivan Slilšković, dipl.ing.geol.
Alan Kereković, dipl.ing.geol.
Boban Jolović, dipl.ing.geol.
dr.sc. Hazim Hrvatović dipl.ing.geol.
dr.sc. Ferid Skopljak dipl.ing.geol.

Područje hidrotehnike:

Adnan Bijedić, dipl.ing.građ.
Nedeljko Sudar, dipl.ing.građ.
Marijan Marasović, dipl.ing.građ.

Područje ekonomije:

mr.sc. Mario Pranjić, dipl.oecc.

Područje sociologije:

Meri Rogošić, dipl.soc.

Područje vodnog prava:

dr.sc. Slavko Bogdanović dipl.iur.

Područje imovinsko-pravnih
odnosa:

Sandra Lihtar, dipl.iur.

GIS:

Alma Bibović, dipl.ing.građ.
Dejan Hrkalović, dipl.ing.građ.
Mladen Plantak, mag.geograf.

POPIS IZVJEŠTAJA I PLANOVA UPRAVLJANJA ZA SLIV/SLIVOVE NERETVE I TREBIŠNJICE

IZVJEŠTAJI O STANJU PROJEKTA

Početni izvještaj	Y1-I67.00.03-G04.a
Prvi izvještaj o stanju projekta	Y1-I67.00.03-G04.b
Drugi izvještaj o stanju projekta	Y1-I67.00.03-G04.c
Treći izvještaj o stanju projekta	Y1-I67.00.03-G04.d
Četvrti izvještaj o stanju projekta	Y1-I67.00.03-G04.e
Peti izvještaj o stanju projekta	Y1-I67.00.03-G04.f
Nacrt završnog izvještaja	Y1-I67.00.03-G04.g
Završni izvještaj o uspješnom okončanju projekta	Y1-I67.00.03-G04.h

PLANOVI UPRAVLJANJA

Nacrt plana upravljanja vodnim područjem slivova rijeka Neretve i Trebišnjice u Republici Hrvatskoj	Y1-I67.00.03-G01.1
Nacrt plana upravljanja vodnim područjem sliva rijeka Neretve i Trebišnjice u Federaciji Bosne i Hercegovine	Y1-I67.00.03-G02.1
Nacrt plana upravljanja oblasnim riječnim slivom (distriktom) rijeke Trebišnjice u Republici Srpskoj BiH	Y1-I67.00.03-G03.1
Nacrt okvirnog plana upravljanja	Y1-I67.00.03-G04.1
Plan upravljanja vodnim područjem slivova rijeka Neretve i Trebišnjice u Republici Hrvatskoj	Y1-I67.00.03-G01.2
Plan upravljanja riječnim slivom Neretve i Trebišnjice u Federaciji Bosne i Hercegovine	Y1-I67.00.03-G02.2
Plan upravljanja oblasnim riječnim slivom (distriktom) rijeke Trebišnjice u Republici Srpskoj BiH	Y1-I67.00.03-G03.2
Okvir za upravljanje na prekograničnom slivu/slivovima Neretve i Trebišnjice - Podloge	Y1-I67.00.03-G04.2
Okvir za upravljanje na prekograničnim slivovima Neretve i Trebišnjice	Y1-I67.00.03-G04.3

Usuglašeni sadržaj Okvira za upravljanje na prekograničnim slivovima Neretve i Trebišnjice

Zajedničko mišljenje PIT-ova o Okvirnom planu koje je usuglašeno u koordinaciji sa Svjetskom Bankom od 01. kolovoza 2014.:

Okvir za upravljanje na prekograničnim slivovima Neretve i Trebišnjice

Sadržaj dokumenta:

1. Polazište (objašnjenja vezana uz opis i ciljeve projekta Svjetske banke u cjelini, a osobito s obzirom na Komponentu 1 Projekta: Poboľšano prekogranično upravljanje vodnim resursima, opis nadležnosti upravljačkih tijela projekta i sl.).
2. Uvod (popis obavljenih aktivnosti na provedbi projekta, dinamika realizacije i finalni materijali - pojedinačni nacrt planova uz jasno navedene informacije o primjedbama pojedinih krajnjih korisnika na dostavljene finalne materijale (koji su i sastavni dio pojedinačnih nacrt planova) i sl.
3. Upravljanje vodama (opis trenutnog regulatornog i institucionalnog ustroja upravljanja u državama / entitetima, opis nadležnosti i procedura međudržavne komisije, međunarodni sporazumi i konvencije)
4. Okvir za suradnju u upravljanju vodama prekograničnog sliva Neretve i Trebišnjice:
 - a. Prijedlog potrebnih usklađenja i vremenske sinkronizacije nacionalnih aktivnosti vezanih uz:
 - i. uspostavu sustava usporedbe klasifikacijskih sustava za određivanje statusa voda i
 - ii. uspostavu sustava indikatora za praćenje učinka provedbe programa mjera.
 - b. Prijedlog monitoringa za:
 - i. dodatno utvrđivanje stanja voda (površinskih i podzemnih) u skladu s EU ODV, gdje bi se precizno utvrdili mjesta monitoringa pojedinih vodnih tijela i način razmjene tih podataka između ostalog potrebnih i za provođenje postupaka interkalibracije (vidjeti točku a.i.) i
 - ii. praćenje učinka provedbe programa mjera (vidjeti točku a.ii.)
5. Pregled programa mjera koje imaju za cilj postizanje dobrog stanja voda, uključivo i dinamiku njihovog provođenja:
 - a. Mjere kontrole zagađenja iz točkastih ispusta
 - b. Mjere kontrole zagađenja iz raspršenih izvora
 - c. Mjere kontrole direktnog ispuštanja u podzemne vode
 - d. Mjere izbjegavanja zagađenja opasnim tvarima
 - e. Mjere prevencije i smanjenja utjecaja incidentnih zagađenja
 - f. Mjere zaštite kakvoće vode za piće
 - g. Mjere vezane uz zaštićena područja (područja posebne zaštite voda)
 - h. Mjere provedbe procjene utjecaja na okoliš.
6. Pregled neriješenih pitanja bez dogovora triju strana za daljne razmatranje i izvan trajanja projekta

POPIS KRATICA

BDP	Bruto domaći proizvod
BEK	Biološki elementi kakvoće
BiH	Bosna i Hercegovina
CLC	„Corine Land Cover“, struktura zemljišnog pokrova
DZZP	Državni zavod za zaštitu prirode
ES	Ekvivalent stanovnika (za aglomeracije)
EU	Europska Unija
EPZ	Elektroprojekt d.d. Zagreb
FBiH	Federacija Bosne i Hercegovine
GEF	„Global Environment Facility“
GIS	Geographic Information System
HE	Hidroelektrana
HV	Hrvatske vode
LBS	„Land Based Sources“, monitoring program
MDK	Maksimalno dozvoljena koncentracija
MZB	Makrozoobentos, bentički beskralješnjaci
N	Nitrati
NN	Narodne novine
NTRB	Riječni sliv/slivovi Neretve i Trebišnjice
ODV	Okvirna direktiva o vodama
P	Fosfati
PIT	"Project Implementation Team", Tim za praćenje projekta
PSU	„Practical salinity units“, mjera saliniteta
PU	Plan upravljanja
PUPV	Plan upravljanja vodnim područjima
PMVP	Program mjera Plana upravljanja vodnim područjima
PVT	Vodno tijelo podzemne vode
RH	Republika Hrvatska
RHE	Reverzibilna hidroelektrana
RS	Republika Srpska
SUO	Studija o utjecaju na okoliš
UNDP	Program Ujedinjenih naroda za razvoj
VT	Vodno tijelo
VZ	Vodoopskrbna zona
WB	Svjetska banka
ZoV	Zakon o vodama
ZZV	Zavod za vodoprivredu Bijeljina

Pojašnjenje članaka i dodataka Okvirne direktive o vodama:

Čl. 1	Članak 1 ODV, Svrha
Čl. 2	Članak 2 ODV, Terminologija
Čl. 3	Članak 3 ODV, Koordiniranje administrativnih ustroja u vodnim područjima
Čl. 4	Članak 4 ODV, Ciljevi zaštite okoliša
Čl. 5	Članak 5 ODV, Značajke vodnog područja, Pregled utjecaja ljudskih djelatnosti na okoliš i ekonomska analiza korištenja voda
Čl. 6	Članak 6 ODV, Registar zaštićenih područja
Čl. 7	Članak 7 ODV, Vode korištene za zahvaćanje pitke vode
Čl. 8	Članak 8 ODV, Praćenje stanja površinskih voda, podzemnih voda i zaštićenih područja
Čl. 9	Članak 9 ODV, Povrat troškova od vodnih usluga
Čl. 10	Članak 10 ODV, Kombinirani pristup za točkaste i raspršene izvore
Čl. 11	Članak 11 ODV, Program mjera
Čl. 12	Članak 12 ODV, Pitanja koja se ne mogu rješavati na razini zemlje članice
Čl. 13	Članak 13 ODV, Planovi upravljanja riječnim slivovima
Čl. 14	Članak 14 ODV, Informiranje i konzultiranje javnosti
Čl. 15	Članak 15 ODV, Izvješćivanje
Čl. 16	Članak 16 ODV, Strategija protiv zagađivanja voda
Čl. 17	Članak 17 ODV, Strategija sprečavanja i kontrole onečišćenja podzemnih voda
Čl. 18	Članak 18 ODV, Izvješće Komisije
Čl. 19	Članak 19 ODV, Planovi budućih mjera Zajednice
Čl. 20	Članak 20 ODV, Tehničke prilagodbe
Čl. 21	Članak 21 ODV, Odbor za regulativu
Čl. 22	Članak 22 ODV, Opozivi i prijelazne odredbe
Čl. 23	Članak 23 ODV, Sankcije
Čl. 24	Članak 24 ODV, Provedba
Čl. 25	Članak 25 ODV, Stupanje na snagu
Čl. 26	Članak 26 ODV, Naslovljenici
DODATAK I	INFORMACIJE ZA POPIS OVLAŠTENIH ORGANIZACIJA
DODATAK II	1. POVRŠINSKE VODE, 2. PODZEMNE VODE
DODATAK III	EKONOMSKA ANALIZA
DODATAK IV	ZAŠTIĆENA PODRUČJA
DODATAK V	1. STANJE POVRŠINSKIH VODA, 2. STANJE PODZEMNE VODE
DODATAK VI	POPIS MJERA KOJE TREBA UKLJUČITI U PROGRAM MJERA
DODATAK VII	PLANOVI UPRAVLJANJA RIJEČNIM SLIVOVIMA
DODATAK VIII	INDIKATIVNI POPIS GLAVNIH ZAGAĐIVALA
DODATAK IX	GRANIČNE VRIJEDNOSTI EMISIJE I STANDARDI KAKVOĆE OKOLIŠA
DODATAK X	PRIORITETNE TVARI
DODATAK XI	KARTA A, KARTA B

Investitor : **Svjetska banka**

Zahvat : **SLIV NERETVE I TREBIŠNJICE**

Dio građevine :

Vrsta dokumentacije : PLAN UPRAVLJANJA

Vrsta projekta : Projekt više struka

Projekt : **PLAN UPRAVLJANJA RIJEČNIM SLIVOM/SLIVOVIMA NERETVE I TREBIŠNJICE**

Knjiga: : **OKVIR ZA UPRAVLJANJE NA PREKOGRANIČNIM SLIVOVIMA NERETVE I TREBIŠNJICE**

Prilog : **OKVIR ZA UPRAVLJANJE**

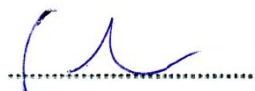
Voditelj projekta : mr.sc. Zlatko Pletikapić, dipl.ing.građ.

Koordinatori : Dejan Hrkalović, dipl.ing.građ.

: Adnan Bijedić, dipl.ing.građ.

: Alan Kereković, dipl.ing.geol.

Kontrolirao : dr.sc. Stjepan Mišetić, prof. biol.

Zagreb/Bijeljina, rujan/septembar 2014.

Sadržaj:

1	POLAZIŠTA	11
2	UVOD	15
2.1	PRIKAZ PROVEDBE PROJEKTA	15
2.2	PRIKAZ STATUSA POJEDINAČNIH PLANOVA UPRAVLJANJA	16
2.2.1	Aktivnosti na Planu upravljanja za područje Republike Hrvatske	16
2.2.2	Aktivnosti na Planu upravljanja za područje Federacije Bosne i Hercegovine	17
2.2.3	Aktivnosti na Planu upravljanja za područje Republike Srpske	19
2.3	USPOREDBA POJEDINAČNIH PLANOVA UPRAVLJANJA	20
3	UPRAVLJANJE VODAMA NA PREKOGRANIČNIM SLIVOVIMA	21
3.1	OPIS INSTITUCIONALNOG I REGULATORNOG USTROJA	21
3.1.1	Uvodno	21
3.1.2	Institucionalni ustroj	21
3.1.3	Zakonski okvir upravljanja vodama	24
3.2	OKVIR MEĐUDRŽAVNE SURADNJE	30
3.3	MEĐUNARODNI SPORAZUMI I KONVENCIJE	31
3.3.1	Uvodno	31
3.3.2	Međunarodne konvencije	31
3.3.3	Okvirna direktiva o vodama i prateće EU direktive	34
3.3.4	Ostali međunarodni sporazumi	35
4	OKVIR ZA SURADNJU U UPRAVLJANJU VODAMA	36
4.1	UVODNO	36
4.2	PRIJEDLOG POTREBNIH USKLAĐIVANJA	37
4.2.1	Uspostava usporedbe klasifikacijskih sustava za određivanja statusa voda	37
4.2.2	Uspostava sustava indikatora za praćenje učinaka provedbe mjera	40
4.3	PRIJEDLOG MONITORINGA	42
4.3.1	Lokacije i uvjeti praćenja i razmjene podataka o stanju voda	42
4.3.2	Praćenje učinaka provedbe programa mjera	45
5	PRIJEDLOG PROGRAMA MJERA	47
5.1	UVODNO	47
5.2	PRIJEDLOG PROGRAMA MJERA	48
5.2.1	Mjere kontrole onečišćenja iz točkastih izvora	48
5.2.2	Mjere kontrole onečišćenja iz raspršenih izvora	49
5.2.3	Mjere kontrole direktnog upuštanja u podzemne vode	50
5.2.4	Mjere izbjegavanja onečišćenja opasnim tvarima	50
5.2.5	Mjere prevencije i smanjenja utjecaja incidentnih onečišćenja	51
5.2.6	Mjere zaštite kakvoće vode za piće	52
5.2.7	Mjere vezane uz zaštićena područja	52
5.2.8	Mjere provedbe procjene utjecaja na okoliš	52
6	PREGLED NERIJEŠENIH PITANJA	54
6.1	UVODNO	54
6.2	PRIJEDLOG PRISTUPA PROVEDBI MJERA I ZAJEDNIČKIM PROBLEMIMA NA PREKOGRANIČNIM VODNIM TIJELIMA	54
6.2.1	Provedba mjera koje utječu na susjedna područja	54
6.2.2	Prijedlog pristupa zajedničkim problemima	55
6.3	PRIJEDLOG PRISTUPA OSTALIM NERIJEŠENIM PITANJIMA	56
6.4	ZAKLJUČNE NAPOMENE	56
7	LITERATURA I PODLOGE	57
8	GRAFIČKI PRILOZI	58
8.1	PREKOGRANIČNA VODNA TIJELA POVRŠINSKIH VODA	58

8.2	PREKOGRANIČNA VODNA TIJELA PODZEMNIH VODA.....	59
8.3	MJERNE POSTAJE NA PREKOGRANIČNIM VODNIM TIJELIMA POVRŠINSKIH VODA - PRIJEDLOG	60
8.4	MJERNE POSTAJE NA PREKOGRANIČNIM VODNIM TIJELIMA PODZEMNIH VODA - PRIJEDLOG	61

1 POLAZIŠTA

Za potrebe razvoja sustava upravljanja riječnim slivom/slivovima Neretve i Trebišnjice državama Bosni i Hercegovini (BiH) i Republici Hrvatskoj (RH) odobrena su 2003. godine od strane Svjetske banke (u nastavku skraćeno: WB), odnosno od strane njene fondacije „Global Environment Facility“ (u nastavku skraćeno: GEF) bespovratna sredstva za pripremu potrebne dokumentacije i provedbu prioritetnih zahvata i mjera. Sredstva fonda podijeljena su između Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine, a priprema dokumentacije i provedba prioritetnih zahvata i mjera odvijala se u nekoliko koraka.

U prvom koraku koji je realiziran zaključno s 2006. godinom pripremljena je studijska dokumentacija pod zajedničkim imenom "Integralno upravljanje ekološkim sustavom riječnog bazena Neretve i Trebišnjice", u okviru kojeg su izrađene slijedeće studije:

- Ocjena ekosustava ovisnih o vodi i gospodarenju vodama u slivu međudržavnih vodotoka Neretve i Trebišnjice, 2005.
- Ocjena upravljanja vodama i zemljištem riječnog bazena Neretve i Trebišnjice, 2005.
- Brza ekonomska ocjena uvjeta korištenja voda riječnog bazena Neretve i Trebišnjice, 2005.
- Ocjena utjecaja na okoliš projekta upravljanja ekosustavom riječnog bazena Neretve i Trebišnjice, 2005.

Rezultat prvog koraka (lit. (15), (3), (2), (16)) prijedlog je realizacije nekoliko značajnih zahvata na riječnom bazenu Neretve i Trebišnjice u funkciji zaštite voda (uređaji za pročišćavanje otpadnih voda naselja Konjica, Trebinja i Ljubuškog u Bosni i Hercegovini), prijedlog realizacije manjih zahvata i malih projekata u funkciji zaštite ekosustava i jačanja kapaciteta lokalnih zajednica (uspostava zajedničke mreže praćenja hidrometeoroloških i ekoloških parametara i informacijskog sustava za upravljanje vodama, provedba program malih donacija, izgradnja prihvatnih centara za posjetitelje, uređenje prirodoslovnih zbirki), prijedlog izrade daljnje studijsko - projektne dokumentacije na razini sliva (informacijski sustav voda i biološke raznolikosti, revizija određivanja biološkog minimuma vodotoka, katastar onečišćivača s programom mjera, studija izvodljivosti višenamjenskog korištenja vodnih resursa i proglašenja zaštićenih područja, ekonomska analiza korištenja voda, analiza povrata troškova vodnih usluga, plan upravljanja vodama sliva, procjena utjecaja aktivnosti na slivovima na bioekološke značajke na područjima njihovog utjecaja, praćenje, analiza, modeliranje i rješenje zahvata za kontrolu zaslantanja Delte), te prijedlog jačanja kapaciteta lokalnih zajednica radi njihovog uključivanja u procese integralnog upravljanja slivom (npr. kroz izradu lokalnih razvojnih planova, kroz izradu poslovnih planova za obećavajuće gospodarske aktivnosti, kroz analize tržišta rada i kroz programe edukacija i participacija u upravljanju slivom).

Idući korak u obliku Projekta upravljanja Neretvom i Trebišnjicom Svjetska banka kao provedbena agencija GEF-a nastavila je financirati dodatnim sredstvima, o čemu je s Republikom Hrvatskom i Bosnom i Hercegovinom sklopljen novi ugovor o donaciji, koji se realizira u razdoblju od 5 godina. Ugovor o darovnici između Svjetske banke i Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine, kao i Ugovor o projektu potpisani su u rujnu 2008. godine. Memorandum o razumijevanju o provedbi zajedničkih aktivnosti u sklopu Projekta upravljanja Neretvom i Trebišnjicom između Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske potpisan je 09. rujna 2008. godine. Projekt je postao efektivan dana 06. ožujka 2009. godine.

Ciljevi ovog Projekta upravljanja Neretvom i Trebišnjicom su:

- poboljšati kvantitativno-kvalitativno stanje rijeka Neretve i Trebišnjice osobito u smislu postizanja dobrog ekološkog statusa površinskih i statusa podzemnih voda;
- sačuvati biološku raznolikost vodnih i o vodi ovisnih ekosustava;
- izgraditi uređaje za pročišćavanje komunalnih i industrijskih otpadnih voda i;
- unaprijediti aktivno uključivanje javnosti u postupak planiranja i odlučivanja na lokalnoj razini.

Rezultati koji se očekuju od ovog projekta su:

- pripremljeni i prihvaćeni planovi upravljanja odgovarajućim dijelovima vodnog područja kao i okvirni (usklađeni) plan;
- pripremljen i prihvaćen plan upravljanja močvarnim područjima;
- smanjenje onečišćenja voda i;

- nadogradnja postojećeg informacijskog sustava.

Projekt upravljanja Neretvom i Trebišnjicom sastoji se od četiri komponente:

Komponenta 1: Poboljšano upravljanje prekograničnim vodnim resursima.

Ova komponenta obuhvaća sljedeće aktivnosti:

- jačanje postojeće institucionalne strukture kako bi mogla odgovoriti vrlo složenim zahtjevima upravljanja prekograničnim vodama i o vodi ovisnim ekosustavima krških slivova rijeka Neretve i Trebišnjice;
- uspostavljanje usklađenog informacijskog sustava voda i monitoringa;
- izrada Plana upravljanja riječnim slivom/slivovima Neretve i Trebišnjice.

Komponenta 2: Poboljšano upravljanje i korištenje ekoloških sustava i biološke raznolikosti.

Predloženi program aktivnosti sistematiziran je u tri dijela (potkomponente):

- unaprijeđenje upravljanja osjetljivim ekosustavima;
- ulaganje u vodnu infrastrukturu;
- unapređenje upravljanja akumulacijama i određivanje ekološki prihvatljivih protoka.

Komponenta 3: Visoko prioritetne investicije u zaštiti od onečišćenja voda (komponenta BiH).

Planirano je ulaganje u izgradnju odgovarajućih ekonomski prihvatljivih tehnoloških rješenja pročišćavanja otpadnih voda za tri komunalna sustava odvodnje i jednog industrijskog postrojenja u BiH. Aktivnosti su sistematizirane u tri grupe:

- unapređenje pročišćavanja komunalnih otpadnih voda;
- unapređenje pročišćavanja industrijskih otpadnih voda;
- unapređenje kapaciteta laboratorija koje obavljaju monitoring kakvoće voda.

Komponenta 4: Sudjelovanje javnosti i upravljanje provedbom projekta.

Ovom komponentom su obuhvaćene aktivnosti koje imaju zadatak unaprijediti sudjelovanje javnosti u postupku donošenja vodnogospodarskih odluka, odnosno dati prijedlog mehanizma kojim bi se aktiviralo odgovorno upravljanje resursima na lokalnoj razini. Komponentom su obuhvaćene i aktivnosti koje se odnose na samu provedbu Projekta.

Za provedbu Projekta sukladno Ugovoru o darovnici i Ugovoru o projektu, korisnici darovnice imenovali su timove za provedbu Projekta.

Članovi provedbenog tima za Republiku Hrvatsku su djelatnici Hrvatskih voda (pet članova), te predstavnici Ministarstva poljoprivrede (dva člana) i Ministarstva zaštite okoliša i prirode (tri člana). Provedbeni tim uspostavljen je u Republici Hrvatskoj u prosincu 2008. godine.

U Bosni i Hercegovini formirana su tri provedbena tima: tim za upravljanje projektom formiran u Ministarstvu vanjske trgovine i ekonomskih odnosa na razini države i dva tima za provedbu projekta formirana u Agenciji za vodno područje Jadranskog mora Mostar u Federaciji BiH i Agenciji za vode oblasnog riječnog sliva Trebišnjice, Trebinje u Republici Srpskoj, a koji su zaduženi za provedbu pojedinih podprojekata u komponentama 1-4 Projekta. Provedbeni timovi u Bosni i Hercegovini uspostavljeni su u svibnju 2009. godine.

Temeljem Memoranduma o razumijevanju o provedbi zajedničkih aktivnosti u sklopu Projekta upravljanja Neretvom i Trebišnjicom formirano je Koordinacijsko povjerenstvo koje se sastoji od osam članova iz Bosne i Hercegovine i pet članova iz Republike Hrvatske. Članove koordinacijskog povjerenstva iz Bosne i Hercegovine imenovalo je Vijeće ministara iz više ministarstava 22. listopada 2009., a članove iz Republike Hrvatske imenovalo je Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnog gospodarstva dana 08. lipnja 2009. iz nadležnih ministarstava i Hrvatskih voda.

Koordinacijsko povjerenstvo je zaduženo za koordiniranje i praćenje zajedničkih aktivnosti, te za redovito izvještavanje Povjerenstva za vodno gospodarstvo Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine o napredovanju provedbe zajedničkih projekata, a po potrebi može osnovati i Tehničku savjetodavnu skupinu za rješavanje tematskih pitanja.

Izrada Plana upravljanja riječnim slivom/slivovima Neretve i Trebišnjice sukladno načelima Okvirne direktive o vodama izdvaja se kao posebna aktivnost od značaja za Projekt upravljanja Neretvom i Trebišnjicom i za buduću međudržavnu suradnju preko nadležnih tijela za upravljanje, kao dio Komponente 1 Projekta upravljanja.

Glavna svrha plana upravljanja riječnim slivom/slivovima Neretve i Trebišnjice je razmatranje mogućih rješenja za poboljšanje upravljanja prekograničnim vodnim resursima u tim riječnim slivovima/slivu, čime bi se osigurala sukladnost s GEF-ovim „Integrirajućim operativnim programom“ usmjerenim na zemljišta i vode, vezanim uz međunarodnu strategiju upravljanja vodama i zemljištem, s tim da se planom upravljanja odredi sljedeće:

- 1) Sveobuhvatan okvir za upravljanje prirodnim sustavima van granica pojedinih sektora i političkih ili administrativnih granica u kontekstu održivog razvoja;
- 2) Primjena međusektorskog pristupa i pristupa na principu aktivnog učešća u upravljanju prekograničnim vodnim resursima i implementacija na nivou ekosustava;
- 3) Prioritete i strateško planiranje neophodnih reformi, investicija i drugih intervencija;
- 4) Poboljšanje upravljanja i korištenja močvarnih ekosustava;
- 5) Osiguranje financiranja za prioritetne investicije u kontroli zagađenja voda;

sve uz uvjet koordinacije nadležnih državnih i entitetskih institucija. Ova je glavna svrha plana upravljanja u cijelosti sukladna postizanju ciljeva planova upravljanja riječnim slivovima prema ODV, postizanju ciljeva pratećih direktiva, ali i postizanju ciljeva prema Direktivi o upravljanju rizicima od poplava, a to je sagledavanje uz pomoć DPSIR okvira (Driving forces/pokretači-Pressures/pritisci-State/stanje-Impacts/utjecaji-Responses/odgovori) potrebnih intervencija i mjera za uspostavu integralnog i koordiniranog vodnog režima na riječnim slivovima koji obuhvaća sljedeće:

- postizanje i očuvanje dobrog stanja vode s ciljem zaštite vodenih i o vodi ovisnih ekosustava,
- osiguranje dovoljnih količina pitke vode dobre kakvoće za stanovništvo,
- osiguranje potrebnih količina vode adekvatne kakvoće za različite ekonomske svrhe,
- zaštitu ljudi i imovine od poplava i drugih štetnih utjecaja vode,

na institucionalno i organizacijski održiv, socijalno i ekonomski odgovarajući i ekološki prihvatljiv način na nivou svake države i entiteta na riječnim slivovima/slivu.

Planom upravljanja riječnim slivom/slivovima Neretve i Trebišnjice prema tome bi se poboljšao sadašnji „sustav upravljanja vodama“ na riječnim slivovima/slivu/oblasnom riječnom slivu, poštujući upravljanje od strane državnih (Republika Hrvatska i Bosna i Hercegovina) i entitetskih institucija (Federacija Bosna i Hercegovina i Republika Srpska), poštujući fizička ograničenja slivova/sliva i prihvaćajući princip održivog razvoja. Osnovna tehnička podloga za upravljanje vodama za ukupno slivno područje Neretve i Trebišnjice pri tome trebaju biti pojedinačni planovi upravljanja vodama za dijelove sliva/slivova Neretve i Trebišnjice koji pripadaju Republici Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini, odnosno Federaciji Bosne i Hercegovine i Republici Srpskoj:

- za vodno područje slivova rijeka Neretve i Trebišnjice u Republici Hrvatskoj
- za riječni sliv Neretve i Trebišnjice u Federaciji Bosni i Hercegovini
- za oblasni riječni sliv Trebišnjice u Republici Srpskoj

kojima će se osigurati efikasno upravljanje vodama sliva/slivova Neretve i Trebišnjice na svakom od područja, a sukladno državnoj i entitetskoj regulativi, usklađenoj s ODV.

Temeljem pojedinačnih planova upravljanja izrađuje se zatim Okvir za upravljanje na prekograničnim slivovima Neretve i Trebišnjice, sukladno usuglašenom sadržaju predstavnika sva tri "upravljачka" područja (vidjeti prilog u Zaglavnom dijelu: Usuglašeni sadržaj Okvira za upravljanje).

Za konzultantske usluge izrade pojedinačnih planova upravljanja i Okvirnog plana upravljanja/Okvira za upravljanje odabran je temeljem međunarodnog nadmetanja Konzorcij ponuditelja tvrtki: Elektroprojekt d.d. iz Zagreba, Republika Hrvatska i Zavod za vodoprivredu d.o.o. iz Bijeljine, Republika Srpska, Bosna i Hercegovina. Na pregovorima oko uvjeta ugovora, održanim u Ministarstvu vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine u Sarajevu dogovoreno je da se ugovaranje projekta zbog njegovog izvršenja na području dviju država provede preko dva ugovora:

- ugovora br. BA&CR-NTMP-GEF-01-QCBS-CS-09-01a između Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine kao Klijenta s jedne strane i Konzorcija Elektroprojekt Zagreb i Zavod za vodoprivredu Bijeljina kao Konzorcija konzultanta s druge strane, te
- ugovora br. BA&CR-NTMP-GEF-01-QCBS-CS-09-01b između Hrvatskih voda, Republika Hrvatska kao Klijenta s jedne strane i Konzorcija Elektroprojekt Zagreb i Zavod za vodoprivredu Bijeljina kao Konzorcija konzultanta s druge strane.

Navedena dva ugovora zajednički su potpisana od strane svih uključenih strana dana 30. rujna 2010. godine u Sarajevu.

2 UVOD

2.1 PRIKAZ PROVEDBE PROJEKTA

Izrada Plana upravljanja za riječni sliv/slivove Neretve i Trebišnjice određena je Projektnom zadaćom. Ukupna obveza podijeljena je na dvije osnovne faze:

- izradu pojedinačnih planova upravljanja posebno za vodno područje u Federaciji Bosne i Hercegovine, za oblasni riječni sliv rijeke Trebišnjice u Republici Srpskoj i za vodno područje u Republici Hrvatskoj,
- izradu objedinjenog okvirnog plana, odnosno okvira za upravljanje slivom/slivovima Neretve i Trebišnjice.

Za sve glavne ugovorene obveze (planovi upravljanja po upravnim cjelinama, okvirni plan upravljanja, izvještaji o napredovanju projekta) zadani su redoslijed i rokovi izvršenja, koji su vezani uz datum potpisivanja ugovora:

Planovi upravljanja za Republiku Hrvatsku, Federaciju Bosnu i Hercegovinu i Republiku Srpsku:

Predaja nacrtu pojedinačnih planova	21 mjesec po potpisu ugovora
Usuglašavanje pojedinačnih planova	24 mjeseca po potpisu ugovora
Predaja pojedinačnih planova upravljanja	33 mjeseca po potpisu ugovora

Okvirni plan upravljanja za sliv/slivove Neretve i Trebišnjice:

Usvajanje metodologije za Okvirni plan	24 mjeseca po potpisu ugovora
Predlaganje procedure za usvajanje	32 mjeseca po potpisu ugovora
Predaja nacrtu Okvirnog plana	33 mjeseci po potpisu ugovora
Predaja prijedloga Okvirnog plana	36,5 mjeseci po potpisu ugovora
Provedba procedura za usvajanje	37 mjeseci po potpisu ugovora
Predaja Okvirnog plana	39 mjeseci po potpisu ugovora

Izvještaji o praćenju projekta:

Početni izvještaj	2 mjeseca po potpisu ugovora
Prvi izvještaj	9 mjeseci po potpisu ugovora
Drugi izvještaj	15 mjeseci po potpisu ugovora
Treći izvještaj	21 mjesec po potpisu ugovora
Četvrti izvještaj	27 mjeseci po potpisu ugovora
Peti izvještaj	33 mjeseca po potpisu ugovora
Nacrt završnog izvještaja	36,5 mjeseci po potpisu ugovora
Završni izvještaj	38,5 mjeseci po potpisu ugovora

Sukladno ugovornim obvezama izrađeni su i predani slijedeći dokumenti:

- Nacrt plana upravljanja vodnim područjem slivova rijeka Neretve i Trebišnjice u Republici Hrvatskoj (Y1-I67.00.03-G01.1),
- Nacrt plana upravljanja vodnim područjem slivova rijeka Neretve i Trebišnjice u Federaciji Bosne i Hercegovine (Y1-I67.00.03-G02.1),
- Nacrt plana upravljanja oblasnim riječnim slivom (distriktom) rijeke Trebišnjice u Republici Srpskoj (Y1-I67.00.03-G03.1),
- Plan upravljanja vodnim područjem slivova rijeka Neretve i Trebišnjice u Republici Hrvatskoj (Y1-I67.00.03-G01.2),
- Plan upravljanja riječnim slivovima Neretve i Trebišnjice u Federaciji Bosne i Hercegovine (Y1-I67.00.03-G02.2),
- Plan upravljanja oblasnim riječnim slivom (distriktom) rijeke Trebišnjice u Republici Srpskoj (Y1-I67.00.03-G03.2),
- Nacrt okvirnog plana upravljanja (Y1-I67.00.03-G04.1) kao tehnička i dokumentacijska podloga,

a radi ukupnog uvida u vođenje projekta, predani su i svi predviđeni izvještaji o praćenju projekta.

Preostala obveza predaje Prijedloga Okvirnog plana i predaja Okvirnog plana izvršena je u obliku koji je naknadno dogovoren i prihvaćen od strane predstavnika provedbenih timova Projekta, pripremom:

- Podloga za Okvir za upravljanje na prekograničnom slivu/slivovima Neretve i Trebišnjice (Y1-167.00.03-G04.2),

te izradom:

- Okvira za upravljanje na prekograničnim slivovima Neretve i Trebišnjice (Y1-167.00.03-G04.3).

Poseban dio ugovorne obveze bio je i izrada GIS baze podataka za cijelo područje sliva/slivova Neretve i Trebišnjice, koja je u smislu koncepcije i strukture prvo usuglašena s budućim korisnicima po pojedinim upravljačkim područjima, a zatim je popunjena i u konačnom obliku predana na uporabu.

Tijekom realizacije ugovornih obveza pokazalo se kako je usklađivanje pristupa u upravljanju vodama i na međudržavnoj (između Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine) i na međuentitetskoj razini (između Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske) vrlo složen problem, neovisno o tome što se upravljanje vodama na sva tri upravljačka područja provodi u skladu s politikom upravljanja vodama Europske Unije, iskazanoj kroz Okvirnu direktivu o vodama, a s kojom su sve tri strane uskladile svoju zakonsku regulativu.

Pokazalo se kako su sve tri strane na slivu/slivovima Neretve i Trebišnjice imale isti stav u pogledu prioritetnog usklađivanja pojedinačnih planova upravljanja sa specifičnostima ukupnog upravljanja vodama na teritoriju svake države, odnosno svakog entiteta, što se odrazilo i na rokove realizacije ukupnog ugovora i na sadržaj konačnog dokumenta vezanog uz međudržavno i međuentitetsko upravljanje slivom/slivovima.

U nastavku su zbog toga prvo prikazani statusi pojedinačnih planova upravljanja po upravljačkim područjima na slivu/slivovima Neretve i Trebišnjice, te su zatim prikazane njihove međusobne razlike, koje određuju u konačnici i pristup izradi "okvira za prekogranično upravljanje slivovima Neretve i Trebišnjice".

2.2 PRIKAZ STATUSA POJEDINAČNIH PLANOVA UPRAVLJANJA

2.2.1 Aktivnosti na Planu upravljanja za područje Republike Hrvatske

U okviru aktivnosti na pripremi Nacrta Plana upravljanja vodnim područjem slivova rijeka Neretve i Trebišnjice u Republici Hrvatskoj izvršeno je slijedeće:

- prikupljanje podloga i dostupne literature,
- postavljanje metodologije za identifikaciju vodnih tijela nadzemnih i podzemnih voda,
- određivanje referentnih stanja i referentnih uvjeta za tekućice, jezera, prijelazne i priobalne, te podzemne vode,
- obilasci i upoznavanje članova tima sa slivnim područjem i s predstavnicima najznačajnijih interesnih grupa,
- pokretanje web stranice projekta
- organiziranje razmjene podataka tima preko zajedničkog poslužitelja („server-a“).
- određivanje tipova površinskih voda (tekućice, jezera, prijelazne i priobalne vode), potencijalnih referentnih mjesta i stanja voda,
- provedba preliminarnе ocjene hidromorfološkog stanja površinskih voda,
- određivanje tipova podzemnih voda,
- izrada modela geografske/prostorne baze podataka (GIS)
- analiza pritisaka i utjecaja na površinske vode
- analiza pritisaka i utjecaja na podzemne vode
- identifikacija zaštićenih područja
- identifikacija vodnih tijela i stanja vodnih tijela površinskih voda
- identifikacija vodnih tijela i stanja vodnih tijela podzemnih voda

- izrada programa praćenja stanja površinskih voda
- izrada programa praćenja stanja podzemnih voda
- određivanje ekoloških ciljeva za površinske i podzemne vode
- određivanje metodologije i provedba ekonomskih analiza (analiza nesrazmjera troškova kako bi se izdvojila jako izmijenjena vodna tijela)
- postavljanje koncepta programa mjera za postizanje ekoloških ciljeva.

Kroz više radnih sastanaka u Hrvatskim vodama (s predstavnicima provedbenog tima projekta iz Republike Hrvatske) dogovorene su i izvršene za područje Republike Hrvatske sljedeće aktivnosti na usuglašavanju Nacrta plana:

- usklađivanje granica slivova i cjelina vodnih tijela koje su prekograničnog značaja,
- usklađivanje provedenih analiza pritisaka i utjecaja i usklađivanje programa praćenja stanja voda s obzirom na izrazitu prekograničnu povezanost vodnih cjelina podzemnih voda i površinskih voda tekućica,
- usklađivanje mjera za postizanje ciljeva na slivu Neretve i Trebišnjice s mjerama za postizanje ciljeva prema ODV za vodna područja u Republici Hrvatskoj, kako bi se ovaj Plan uklopio u Plan upravljanja vodnim područjima Republike Hrvatske,
- usklađivanje Plana s rezultatima Strateške procjene utjecaja Plana upravljanja vodnim područjima Republici Hrvatskoj na okoliš i prirodu.

Na zajedničkom radnom sastanku PIT-ova u Mostaru (07. veljače 2013.) zaključeno je usuglašavanje ovog Nacrta plana upravljanja s primjedbama i preporukama Naručitelja u smislu dodatnih usklađivanja pojedinih prikaza i pojedinih mjera s dopunjenim Nacrtom Plana upravljanja vodnim područjima Republici Hrvatskoj. Nakon toga je popunjena GIS baza podataka sa svim elementima koji su predviđeni projektom, koja se predaje nakon što se završi međusobno usklađivanje GIS baza podataka za sva tri dijela sliva/slivova.

Po završenim konačnim usklađivanjima, te po prihvaćanju nadređenog Plana upravljanja vodnim područjima Republike Hrvatske od strane Vlade Republike Hrvatske (24. lipnja 2013.) završena je i priprema za predaju konačnog Plana upravljanja vodnim područjem slivova rijeka Neretve i Trebišnjice u Republici Hrvatskoj. Prijevod i predaja Plana prevedenog na engleski, bosanski i srpski jezik izvršeni su istovremeno s predajom prijeвода ostalih pojedinačnih planova upravljanja (srpanj 2014.).

2.2.2 Aktivnosti na Planu upravljanja za područje Federacije Bosne i Hercegovine

U okviru aktivnosti na pripremi Nacrta Plana upravljanja vodnim područjem sliva rijeka Neretve i Trebišnjice u Federaciji Bosne i Hercegovine izvršeno je sljedeće:

- prikupljanje podloga i dostupne literature,
- postavljanje metodologije za identifikaciju vodnih tijela nadzemnih i podzemnih voda,
- određivanje referentnih stanja i referentnih uvjeta za tekućice, jezera, priobalne, te podzemne vode,
- obilasci i upoznavanje članova tima sa slivnim područjem i s predstavnicima najznačajnijih interesnih grupa,
- pokretanje web stranice projekta
- organiziranje razmjene podataka tima preko zajedničkog poslužitelja („server-a“).
- određivanje tipova površinskih voda (tekućice, jezera i priobalne vode), potencijalnih referentnih mjesta i stanja voda,
- provedba preliminarnе ocjene hidromorfološkog stanja površinskih voda,
- određivanje tipova podzemnih voda,
- izrada modela geografske/prostorne baze podataka (GIS)
- analiza pritisaka i utjecaja na površinske vode
- analiza pritisaka i utjecaja na podzemne vode
- identifikacija zaštićenih područja
- identifikacija vodnih tijela i stanja vodnih tijela površinskih voda
- identifikacija vodnih tijela i stanja vodnih tijela podzemnih voda
- izrada programa praćenja stanja površinskih voda
- izrada programa praćenja stanja podzemnih voda
- određivanje ekoloških ciljeva za površinske i podzemne vode

- određivanje metodologije i provedba ekonomskih analiza (analiza nesrazmjera troškova kako bi se izdvojila jako izmijenjena vodna tijela)
- postavljanje koncepta programa mjera za postizanje ekoloških ciljeva,
- definiranje programa uključivanja zainteresiranih strana u procese odlučivanja.

Nakon predaje Nacrta Plana upravljanja riječnim slivom Neretve i Trebišnjice, održano je više radnih sastanaka u Agenciji za vodno područje Jadranskog mora u Mostaru (s predstavnicima provedbenog tima Projekta iz FBiH) na kojima su predstavnici Agencije iznosili primjedbe i komentare po dijelovima Nacrta Plana.

Radovi na usklađivanju Nacrta Plana intenzivno su se počeli odvijati nakon radnog sastanka svih PIT-ova s projektnim timom koji je održan u Mostaru 07. veljače 2013. godine. Na sastanku je između ostalog dogovoren poseban način suradnje na usklađivanju Nacrta plana upravljanja riječnim slivom Neretve i Trebišnjice u Federaciji Bosne i Hercegovine između Agencije u Mostaru i projektnog tima.

Prema dogovoru, te prema primjedbama Agencije i odgovorima projektnog tima na primjedbe održan je niz radnih sastanaka u Agenciji u Mostaru od ožujka do lipnja 2013. godine sa slijedećim temama:

- Karakterizacija površinskih voda s definiranjem tipova. Osnovni rezultat ovih sastanaka su dogovorene smjernice i pokazatelji izmjenjene tipologije površinskih voda predmetnog područja;
- Priprema novelirane GIS baze podataka, usklađivanje podataka i nivoa obrada između područja u Republici Hrvatskoj i Federaciji BiH, kao i sa Republikom Srpskom. Rezultat sastanka su usklađivanje naziva vodnih tijela površinskih i podzemnih voda cijelog sliva, te određivanje načina prikazivanja vodnih tijela;
- Analiza antropogenih uticaja na vode, stanja vodnih tijela površinskih i podzemnih voda, ocjena rizika ne postizanja dobrog stanja voda. Rezultati su zaprimljeni novi podaci o pritiscima prikupljeni od strane Agencije, te upute o pritiscima i načinu njihovog određivanja s procjenom uticaja na kvalitetu voda svakog vodnog tijela površinskih i podzemnih voda. Prethodno su, za svako vodno tijelo, definirani obuhvati s mogućim pritiscima.

Obzirom da su nakon ovih radnih sastanaka uslijedile korekcije u dijelovima Nacrta Plana, koji se odnosi na karakterizaciju vodnih tijela površinskih i podzemnih voda, provedene su dopune u GIS bazi podataka koje su također prezentirane Agenciji, uz zaključke o potrebnim preostalim izmjenama i dopunama.

Nakon ovih sastanaka omogućeno je konačno definiranje vodnih tijela površinskih voda. Novi prikaz vodnih tijela, s noveliranim rezultatima obrada pritisaka i ocjene stanja Agenciji Mostar je dostavljen na razmatranje u lipnju 2013. Uz ove izmjene i dorade Nacrta Plana Agenciji su dostavljene i sve druge izmjene tražene prema usklađenim zaključcima s prethodnih radnih sastanaka, te ostale izmjene od strane konsultantskog tima uočenih nedostataka i nedorečenosti u Nacrtu Plana.

Preostale teme monitoring voda i ekonomske analize razmatrane su posebno u rujnu 2013., te je nakon toga dovršen postupak pripreme Plana, kao i popunjavanje GIS baze podataka s elementima koji su prošli usklađivanje, uz napomenu kako se u konačnom obliku ova baza podataka predaje nakon što se završi međusobno usklađivanje za sva tri dijela sliva/slivova, odnosno sa završetkom svih ugovorenih radova.

Nakon predaje konačnog prijedloga Plana upravljanja vodnim područjem sliva rijeka Neretve i Trebišnjice u Federaciji Bosne i Hercegovine Agencija je uočila još cijeli niz potrebnih dopuna i usklađivanja, na što je konsultantski tim početkom 2014. godine odgovorio s prihvaćanjem većine zahtjeva Agencije.

Prijevod i predaja Plana prevedenog na engleski, hrvatski i srpski jezik izvršeni su istovremeno s predajom prijeвода ostalih pojedinačnih planova upravljanja (srpanj 2014.).

2.2.3 Aktivnosti na Planu upravljanja za područje Republike Srpske

U okviru aktivnosti na pripremi Nacrta Plana upravljanja oblasnim riječnim slivom (distriktom) rijeke Trebišnjice u Republici Srpskoj izvršeno je slijedeće:

- prikupljanje podloga i dostupne literature,
- postavljanje metodologije za identifikaciju vodnih tijela nadzemnih i podzemnih voda,
- određivanje referentnih stanja i referentnih uvjeta za tekućice, jezera, priobalne, te podzemne vode,
- obilasci i upoznavanje članova tima sa slivnim područjem i s predstavnicima najznačajnijih interesnih grupa,
- pokretanje web stranice projekta
- organiziranje razmjene podataka tima preko zajedničkog poslužitelja („server-a“).
- određivanje tipova površinskih voda (tekućice, jezera i priobalne vode), potencijalnih referentnih mjesta i stanja voda,
- provedba preliminarnе ocjene hidromorfološkog stanja površinskih voda,
- određivanje tipova podzemnih voda,
- izrada modela geografske/prostorne baze podataka (GIS)
- analiza pritisaka i utjecaja na površinske vode
- analiza pritisaka i utjecaja na podzemne vode
- identifikacija zaštićenih područja
- identifikacija vodnih tijela i stanja vodnih tijela površinskih voda
- identifikacija vodnih tijela i stanja vodnih tijela podzemnih voda
- izrada programa praćenja stanja površinskih voda
- izrada programa praćenja stanja podzemnih voda
- određivanje ekoloških ciljeva za površinske i podzemne vode
- određivanje metodologije i provedba ekonomskih analiza (analiza nesrazmjera troškova kako bi se izdvojila jako izmijenjena vodna tijela)
- postavljanje koncepta programa mjera za postizanje ekoloških ciljeva,
- definiranje programa uključivanja zainteresiranih strana u procese odlučivanja.

Nakon predaje Nacrta Plana upravljanja Radna grupa, koja je formirana ispred Agencije za vode oblasnog riječnog sliva Trebišnjice (sada Javna ustanova „Vode Srpske“) dostavila je krajem 2012. godine „Primjedbe, sugestije i konstatacije vezane za ustupljeni Nacrt plana upravljanja oblasnim riječnim slivom (distriktom) rijeke Trebišnjice u Republici Srpskoj“. Na osnovu tog dokumenta su izvršene izmjene i dopune u Nacrtu Plana. Nakon toga izmijenjena verzija Plana za teritoriju Republike Srpske je dostavljena Radnoj grupi na razmatranje.

Nakon sastanka u Mostaru, održanog 07. veljače 2013. godine došlo je do intenziviranja suradnje Konzultanta, odnosno projektnog tima s ekspertskom radnom grupom za praćenje izrade „Plana upravljanja oblasnim riječnim slivom (distriktom) rijeke Trebišnjice u Republici Srpskoj (Nacrt)“. Naime, na ovom sastaku je dogovoreno da timovi Konzultanta za sva tri administrativna područja mogu direktno usuglašavati pojedine planove upravljanja s konačnim korisnicima (Hrvatskim vodama, te Agencijama u Mostaru i Trebinju). Tako su članovi tima zaduženi za Plan upravljanja za teritorij Republike Srpske pristupili intenzivnoj suradnji s navedenom radnom grupom (u nastavku: Radna grupa) na izradi konačne verzije Plana.

Nakon toga 15. ožujka 2013. godine u organizaciji Agencije za vode oblasnog riječnog sliva rijeke Trebišnjice (sada Javne ustanove „Vode Srpske“) održan je "okrugli stol" u Trebinju, na kome su razmatrane korekcije i dopune, koje su zatim unešene u „Plan upravljanja oblasnim riječnim slivom (distriktom) rijeke Trebišnjice u Republici Srpskoj (Nacrt)“. S tog "okruglog stola" doneseni su Zaključci, na osnovu kojih je usaglašena finalna verzija Plana.

Zaključeno je da učesnici "okruglog stola" mogu i naknadno dostaviti eventualne dodatne prijedloge i sugestije na predloženi tekst Nacrta Plana, s ciljem njegovog daljnjeg poboljšanja sve do roka predaje finalnog dokumenta. Konzultant je također zadužen da zavisno od procjene i mogućnosti, osigura i uklapanje zaključaka u Okvirni plan.

Konzultantu su naknadno do kraja svibnja 2013. dostavljeni dodatni zahtjevi za korekciju Plana, koje je on implementirao u finalnu verziju dokumenta. Pri tome je najznačajnija dopuna bila vezana uz

usklađivanje „Plana upravljanja oblasnim riječnim slivom (distriktom) rijeke Trebišnjice u Republici Srpskoj (Nacrt)“ s izmjenama Zakona o vodama iz prosinca 2012. godine (Sl. Gl. RS br. 121/12),

Prema navedenom završena je priprema za predaju konačnog Plana upravljanja oblasnim riječnim slivom (distriktom) rijeke Trebišnjice u Republici Srpskoj, te je popunjena i GIS baza podataka sa svim elementima koji su predviđeni projektom, koja se predaje Naručitelju nakon što se završi međusobno usklađivanje GIS baza podataka za sva tri dijela sliva/slivova, odnosno sa završetkom svih ugovorenih radova.

Prijevod i predaja Plana prevedenog na engleski, bosanski i hrvatski jezik izvršeni su istovremeno s predajom prijevoda ostalih pojedinačnih planova upravljanja (srpanj 2014.).

2.3 USPOREDBA POJEDINAČNIH PLANOVA UPRAVLJANJA

Usprkos metodološkoj i sadržajnoj usuglašenosti pojedinačnih planova upravljanja za vodno područje slivova Neretve i Trebišnjice u Republike Hrvatskoj, za vodno područje sliva Neretve i Trebišnjice u F. Bosne i Hercegovine i za oblasni riječni sliv (distrikt) rijeke Trebišnjice u Republici Srpskoj, svaki od tih pojedinačnih planova upravljanja sadrži i specifičnosti, koje su rezultat specifičnosti upravnih područja kojima su namijenjeni.

Temeljne razlike su u dinamici i rokovima prihvaćanja i provedbe pojedinih planova upravljanja, u načinu njihovog uklapanja u postojeću regulativu i organizacijski okvir upravljanja svake od država i entiteta u području vodnog gospodarstva i zaštite okoliša, te u gospodarskoj snazi i razvojnim ciljevima svakog od područja, o čemu ovisi određivanje izuzeća i mogućnost preuzimanja obveza sukladnih ciljevima ODV.

Kako je posebno važna usuglašenost pojedinačnih planova na razini karakterizacije voda, jer se tom usuglašenošću značajno skraćuju predradnje za usuglašavanje mjera upravljanja na prekograničnim/međuentitetskim vodnim tijelima, u tom se smislu daju posebna pojašnjenja o provedenoj karakterizaciji na sva tri dijela sliva/slivova.

U sva tri Plana vodne cjeline određene su u načelu po istoj metodi prema abiotičkim parametrima, te su tipovi i referentna mjesta određeni uz isti postupak terenskog snimanja i ekspertne prosudbe. U ovom koraku ključna je razlika u tome što planovi upravljanja za sliv/slivove Neretve i Trebišnjice u Republici Hrvatskoj i Federaciji Bosne i Hercegovine uključuju u tipove vodotoka posebno tekućice krških polja, dok su u planu upravljanja za Republiku Srpsku takvi tipovi površinskih voda uključeni u tip vodotoka na karbonatnoj podlozi (poglavlje 4.2).

Razlike između pojedinačnih planova upravljanja u dijelu koji se odnosi na karakterizaciji voda javljaju se zatim u analizama pritisaka i utjecaja, prvo zbog razine pripremljenih podloga i podataka za ovaj korak karakterizacije (Plan upravljanja za dio sliva/slivova na području Republike Hrvatske polazi od utvrđenih zaštićenih i ranjivih područja za razliku od ostala dva plana upravljanja), te također zbog različitih pristupa u analizi postojećih vodnih građevina i u određivanju kriterija za značajne utjecaje.

Preostale vrlo značajne razlike proizlaze iz interpretacije pojedinih država i entiteta pravila koja određuje ODV (vezano uz Dodatak III i Dodatak VII ODV). Najznačajnije razlike javljaju se u planu za područje oblasnog riječnog sliva Trebišnjice u Republici Srpskoj, koje su slijedeće:

- u pristupu u određivanju statusa "jako izmijenjenih vodnih tijela" (JIVT),
- u određivanju ciljeva zaštite i upravljanja vodama,
- u izostavljanju analize troškovne efikasnosti za VT na kojima su značajne hidromorfološke promjene, a koje ih svrstavaju u kandidate za JIVT,
- u uključivanju u "vodne usluge" i energetskog korištenja voda.

Napominje se kako je za podzemne vode također u dijelu karakterizacije u sva tri pojedinačna plana upravljanja postignuta sukladnost s aspekta određivanja vodnih cjelina i stanja podzemnih voda, a razlike se također pojavljuju na razini analiza pritisaka i utjecaja, posebno s aspekta povezivanja pritisaka s vodnim tijelima na koja imaju utjecaj.

3 UPRAVLJANJE VODAMA NA PREKOGRANIČNIM SLIVOVIMA

3.1 OPIS INSTITUCIONALNOG I REGULATORNOG USTROJA

3.1.1 Uvodno

Temelj za upravljanje prekograničnim slivom/slivovima Neretve i Trebišnjice, prostorom koji je administrativno većinski podijeljen između dvije države: Republike Hrvatske (RH) i Bosne i Hercegovine (BiH), Okvirna je direktiva o politici voda Europske unije (skraćeno: ODV). Ovaj je dokument prihvaćen i uključen u vodno zakonodavstvo svih administrativnih jedinica predmetnih slivova/sliva. Odnosno, administrativne i zakonodavne organizacije sektora voda u obje se države oslanjaju na jedinstvene principe upravljanja vodama koji su definirani ODV-om. Obzirom na to da su oba sliva „prekogranična“ time je i cilj projekta određen na slijedeći način:

„Cilj projekta je poboljšati upravljanje prekograničnim vodnim resursima u slivu/slivovima Neretve i Trebišnjice, što će stvoriti osnovu za efikasnu preraspodjelu vode između različitih korisnika kao i za poboljšanje statusa ekosustava od kog zavisi održiv ekonomski razvoj regije“¹.

Administrativno prostor sliva/slivova Neretve i Trebišnjice dijele Bosna i Hercegovina i Republika Hrvatska, uz uvijek važno naglašavanje da je Republika Hrvatska, u vremenu realizacije ovog projekta („Plan upravljanja za sliv/slivove Neretve i Trebišnjice“), postala zemlja članica Europske unije 01. srpnja 2013. godine. Takođe, potrebno je naglasiti administrativnu organizaciju Bosne i Hercegovine koja je takva da su entiteti, Federacija Bosne i Hercegovine (FBiH) i Republika Srpska (RS), nadležni za upravljanje prirodnim resursima, odnosno upravljanje vodama, sa svim daljim nadležnostima koji proizilaze iz tako postavljene organizacije. Organi države, po pitanju upravljanja vodama, imaju koordinacijsku i ulogu predstavljanja Bosne i Hercegovine u međunarodnim odnosima kroz preuzimanje određenih obveza, po osnovu međudržavnih sporazuma i ugovora, ali je izvorno upravljanje i izvršavanje tih obveza na entitetima.

Obzirom na ovakav međunarodni položaj, te institucionalnu, a time i pravnu organizaciju sektora voda u obje države, treba istaći potrebu primjene usklađenog i koordiniranog upravljanja prekograničnim slivom/slivovima kojim bi se osigurala ravnopravnost obje zemlje u ostvarivanju vlastitih interesa, na temelju međunarodnog vodnog prava, obostrano prihvaćenih međunarodnih ugovora i konvencija te na temelju propisa Europske unije.

U nastavku se daje kratki prikaz institucionalne organizacije sektora voda u državama na prekograničnim slivovima/slivom Neretve i Trebišnjice s ukazivanjem na određene različitosti u organizaciji pojedinih institucija i vremenu njihovih uspostava.

3.1.2 Institucionalni ustroj

3.1.2.1 Upravljanje vodama u Republici Hrvatskoj

Institucionalna struktura sektora voda u Republici Hrvatskoj je usklađena sa zahtjevima njenog članstva u Europskoj uniji, odnosno tijekom pristupnog puta se i sektor voda prilagodio kako bi učinkovitije odgovorio na proširene nadležnosti upravljanja vodama s obzirom na zahtjeve europske pravne stečevine u području voda. U Republici Hrvatskoj sektor voda ima središnje ishodište u dvije državne institucije: (i) Ministarstvu poljoprivrede, kao osnovnom tijelu državne uprave nadležnom za upravljanje vodama i (ii) Hrvatskim vodama, državnoj instituciji sektora voda za provođenje politike upravljanja vodama.

Ministarstvo poljoprivrede (na početku ovog projekta bilo je to Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnog gospodarstva) je nositelj aktivnosti u području upravljanja vodama sa zadaćom definiranja, provođenja i unaprijeđenja politike voda, uz suradnju s drugim tijelima državne uprave i uz suradnju s javnim i savjetodavnim tijelima vezanim za sektor voda. Putem ovog ministarstva se odvija i međunarodna suradnja po pitanjima upravljanja vodama, što je posebno važno za prekogranične

¹ Plan upravljanja za sliv/slivove Neretve i Trebišnjice – Projektni zadatak, stavka 1.2 Ciljevi pripreme projekta

slivove a ovo ministarstvo je odgovorno i za usvajanje zakonodavstva Europske Unije u lokalno zakonodavstvo. Unutarnja organizacija ministarstva je takva da se aktivnosti upravljanja vodama provode u Upravi vodnog gospodarstva a ova uprava, unutar ministarstva, između ostalog ima zadatke suradnje po pitanjima zaštite podzemnih voda, kvaliteta površinskih voda radi života riba i uzgoja školjkaša.

Ministarstvo poljoprivrede, kao nositelj politike voda u Republici Hrvatskoj, njenu izradu i provođenje vrši i uz koordinaciju sa ostalim ministarstvima u Vladi, prvenstveno Ministarstvom zaštite okoliša i prirode i Ministarstvom zdravlja, a u pitanjima provođenja zahtjeva direktiva o vodi za piće i urbanim otpadnim vodama suradnja se odvija s jedinicama lokalne uprave, direktno nadležnima za primjenu tzv. vodno-komunalnih direktiva.

Stručni poslovi definiranja i provođenja politike voda su povjereni organizaciji *Hrvatske vode*, s javnim ovlaštenjima za upravljanje vodama. Brojne su nadležnosti ove institucije ali se po pitanju okvira za upravljanje prekograničnim slivom/slivovima Neretve i Trebišnjice može ukazati na sljedeće: (i) izrada planskih dokumenata za upravljanje vodama, (ii) izrada koncepcijskih rješenja, studija i investicijskih programa, (iii) provođenje aktivnosti uređenja voda i zaštite od štetnog djelovanja voda, te praćenje i utvrđivanje hidroloških prilika, (iv) provođenje investicijskih poslova u gradnji i održavanju melioracijske odvodnje, (v) utvrđivanje zaliha vodnih resursa, posebno onih strateških za dugoročno korištenje, (vi) provođenje monitoringa kakvoće površinskih, priobalnih i podzemnih voda, (vii) upravljanje projektima gradnje sustava za navodnjavanje, te (viii) obračun i naplata vodnih naknada.

Organizacija Hrvatskih voda se temelji na „teritorijalnom i funkcionalnom principu“ sa šest odjela, od kojih je jedan odgovoran za „slivove južnog Jadrana“, sa sjedištem u Splitu, što ga čini prvom organizacijskom jedinicom sektora voda za prekogranični sliv Neretve i Trebišnjice u Republici Hrvatskoj.

Upravljanje prekograničnim slivom/slivovima Neretve i Trebišnjice u Republici Hrvatskoj se prenosi i na jedinice lokalne uprave, odnosno županije (Splitko-dalmatinska i Dubrovačko-neretvanska), gradove (Grad Metković, Grad Ploče, Grad Imotski, Grad Vrgorac, Grad Opuzen i Grad Dubrovnik) i općine (Lovreć, Runovići, Zagvozđ, Lokvičići, Podbalje, Proložac, Zmijavci, Pojezerje, Zažablje, Kula Norinska, Slivno, Ston, Janjina, Orebić, Trpanj, Dubrovačko Primorje, Župa Dubrovačka i Općina Konavle), koje teritorijalno pripadaju ovim slivovima u Republici Hrvatskoj. Jedinice lokalne uprave se uključuju u područje upravljanja vodama kroz primjenu vodno-komunalnih direktiva, čija je krajnja implementacija u njihovoj nadležnosti.

3.1.2.2 Upravljanje vodama u Bosni i Hercegovini

Organizacija upravljanja vodama u Bosni i Hercegovini je takva da su nadležnosti države koordinacijske prirode, na osnovama usklađivanja zajedničkih interesa oba entiteta kada se radi o međunarodnim odnosima i ugovorima koji iz tih odnosa proističu. Organi države Bosne i Hercegovine nemaju nadležnosti kada se govori o donošenju i primjeni planova upravljanja riječnim slivom, osim koordinacijskih pri određivanju načina upravljanja prekograničnim slivovima i predstavljanju Bosne i Hercegovine u aktivnostima međudržavnih dogovora koji proizlaze iz upravljanja takvim slivovima. Sukladno navedenom, u Bosni i Hercegovini samo entiteti imaju nadležnosti za usvajanje propisa o vodama, a time i planova za upravljanje slivovima, odnosno vodnim područjima. Kako upravljanje prekograničnim slivovima podrazumijeva međudržavnu suradnju to organizacija sektora voda nalaže da se poslovi vanjske politike provode preko države, odnosno nadležnog Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa (MVTEO)², ali je provođenje preuzetih obaveza na entitetima. Navedeno državno ministarstvo je odgovorno za niz državnih poslova u okviru Vijeća ministara Bosne i Hercegovine³, a za pitanja upravljanja vodama nadležan je Sektor za prirodne resurse, energetiku i zaštitu okoline.

Pri izradi okvira za upravljanje prekograničnim slivom/slivovima Neretve i Trebišnjice, od strane države BiH, treba imati u vidu da su institucionalni okviri za upravljanje vodama uspostavljeni propisima entiteta, da u jednom Entitetu (Federacija BiH) kantoni i gradovi imaju određene nadležnosti, te da u oba Entiteta i općine sudjeluju u aktivnostima vezanim za upravljanje prekograničnim slivovima.

² www.mvteo.gov.ba

³ www.vijeceministara.gov.ba

Za Bosnu i Hercegovinu je značajno da postoji zakonska mogućnost usklađivanja provođenja mjera, predviđenih entitetskim Planovima, na osnovama zajednički definirane metodologije izrade i pojedinačnih planova i predmetnog Okvira za upravljanje prekograničnim slivovima, čime se uspostavlja mogućnost izrade konsistentnog okvira za upravljanje prekograničnim slivom/slivovima Neretve i Trebišnjice.

3.1.2.2.1 Upravljanja vodama u Federaciji BiH

Institucionalna organizacija sektora voda u ovom Entitetu se proteže od Vlade FBiH, nadležnog ministarstva (koje djeluje i u saradnji sa srodnim ministarstvima), kantona, gradova do općina.

Ministarstvo nadležno za upravljanje vodama je Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, sa propisanom općom nadležnošću: „vrši upravne, stručne i druge poslove utvrđene zakonom koji se odnose na nadležnost Federacije u oblasti poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva“. Poslovi upravljanja vodama, unutar Ministarstva su dodijeljeni Sektoru vodoprivrede a osnovne aktivnosti ovog sektora se odnose na: izradu razvojnih planova, vodne resurse (upravljanje, korištenje, zaštita), izradu bilansa voda te zaštitu od štetnog djelovanja voda.

Pored federalnog u aktivnostima upravljanja vodama sudjeluju i kantonalna ministarstva, za prostor prekograničnih slivova/sliva Neretve i Trebišnjice: (i) Hercegovačko-neretvanski kanton (Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i Ministarstvo trgovine, turizma i zaštite okoliša) i (ii) Zapadnohercegovački kanton (Ministarstvo prostornog uređenja, resursa i zaštite okoliša). Prekogranični sliv/slivovi se u manjoj mjeri prostiru i na susjedne kantone: Livanjski i Kanton Sarajevo. Opće nadležnosti kantonalnih ministarstava su uglavnom slične nadležnostima federalnog ministarstva uz naglasak na ulogu ministarstva nadležnog za okoliš Hercegovačko-neretvanskog kantona u okviru zaštite priobalnih voda Jadranskog mora u BiH.

Aktivnosti upravljanja vodama, definirane na nivou nadležnog federalnog ministarstva se direktno na prostoru Vodnog područja Jadranskog mora (dijelovi prekograničnih slivova Krke, Cetine, Neretve i Trebišnjice) provode putem nadležne Agencije za vodno područje Jadranskog mora. U najkraćem Agencija se bavi aktivnostima prikupljanja i distribucije podataka o vodnim resursima, organizacijom hidrološkog i monitoringa kvalitete voda, izradom planova upravljanja vodama i ostale tehničke dokumentacije, te izdavanjem vodnih akata i stručnih mišljenja.

Radi razmatranja sustavnih pitanja upravljanja vodama, za razmatranje različitih potreba i interesa te za predlaganje mjera u cilju razvoja i poboljšanja sustava upravljanja vodama, osnovano je Savjetodavno vijeće Vodnog područja Jadranskog mora.

Nadležnosti u okviru upravljanja prekograničnim slivom/slivovima se dalje protežu do Grada Mostara i nadležnih službi u općinama Čapljina, Čitluk, Prozor/Rama, Tomislavgrad, Široki Brijeg, Posušje, Ljubuški, Grude, Jablanica, Konjic, Stolac, Ravno i Neum. Općinske nadležnosti i aktivnosti su uglavnom usmjerene ka vodoopskrbi, odvodnji i tretmanu otpadnih voda, te ka upravljanju otpadom.

3.1.2.2.2 Upravljanje vodama u Republici Srpskoj

Institucije sektora voda u RS-u su podijeljene po nivou odlučivanja. Prvi, središnji nivo odlučivanja su Narodna skupština RS-a, gdje se usvajaju osnovni zakonski i strateški dokumenti vezani za upravljanje vodama, te Vlada RS-a, gdje se usvajaju strateški i planski dokumenti kao i programi mjera u okvirima upravljanja vodama.

Slijedeći nivo, više operativni i naglašeno kao dio sektora voda kompatibilan sa sličnim nivoima u susjednom entitetu i Republici Hrvatskoj je Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, s nizom nadležnosti koje se odnose na sektor voda, kao što su priprema i organiziranje izrada strategije upravljanja vodama, planova upravljanja oblasnim riječnim slivovima i ostalih planskih dokumenata kao i definiranje i usvajanje legislative u oblasti sektora voda. Poseban naglasak treba dati na planirano koordinirano djelovanje ovog s drugim ministarstvima u slučajevima kada je ta suradnja nužna po oba sektora djelovanja. Primjerice s ministarstvom zaduženim za zaštitu zdravlja, po pitanjima zaštite vodnih resursa i standarda pitke vode, ili ministarstvom zaduženim za prostorno planiranje i ekologiju, sa kojim je suradnja neophodna pri određivanju prostora koji proistječu iz

djelatnosti upravljanja vodama a koji se ni po veličini ni lokaciji ni ograničenosti namjene ne mogu mijenjati.

Kao izvršni organ Ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva je Javna ustanova „Vode Srpske“ s ulogom primjene svih planova i programa nadležnog ministarstva. Ova javna ustanova je glavna institucija za upravljanje vodama u ovom entitetu a time i vezano za upravljanje prekograničnim slivom/slivovima Neretve i Trebišnjice.

Konačno, u okviru središnje razine odlučivanja planirano je još i osnivanje savjeta oblasnih riječnih slivova kao najviših savjetodavnih tijela za razmatranje strateških i ostalih planskih dokumenata. U sastav ovih savjeta, čije osnivanje je u toku, ulaze predstavnici općina na kojima se riječni sliv nalazi, korisnika voda, predstavnika gospodarstva, znanstvenih institucija i nevladinih organizacija.

Kao i u ostalim dijelovima prekograničnih slivova osnovna teritorijalna jedinica za upravljanje vodama je i u ovom entitetu „riječni sliv“ – distrikt, odnosno, u konkretnom slučaju Oblasni riječni sliv rijeke Trebišnjice, s odgovarajućim institucionalnim ogrankom Javne ustanove Vode Srpske, lociranim u Trebinju. Nadležnosti ove javne ustanove su: (i) skupljanje i obrada svih podataka neophodnih za upravljanje vodnim resursima oblasnih riječnih slivova, (ii) strateško i operativno planiranje integralnog upravljanja vodama oblasnih riječnih slivova, (iii) izdavanje svih potrebnih vodoprivrednih akata te (iv) informacijsko i upravljački koordiniranje aktivnosti sa susjednim nadležnim agencijama u Federaciji BiH.

Lokalni nivo odlučivanja čine općine ovog entiteta na prostoru prekograničnih slivova, s nadležnostima koje se uglavnom odnose na pitanja vodoopskrbe, te odvodnje i tretmana otpadnih voda. Radi se o dijelovima ili kompletnim prostorima općina: Berkovići, Bileća, Gacko, I. Mostar, Kalinovik, Ljubinje, Nevesinje i Trebinje, kao najmnogoljudnija općina na ovom dijelu oblasnog riječnog sliva.

3.1.2.2.3 Odnosi između entiteta u BiH

Međusobna suradnja se odvija na više nivoa i oblika i oslonjena je na ustavnu osnovu, koja je realizirana kroz zakonsku formu. Nivoi koji surađuju ispred entiteta usmjereni su na resorna Ministarstva, koja upravljaju vodama i na Inspektorate za vode entiteta.

Oblici suradnje i koordinacije definirani su kroz izdavanje vodnih akata, kroz pripremu Planova na riječnim slivovima, kroz donošenje takvih Planova, kao i kroz sprovođenje nadzora nad primjenom zakona i drugih propisa, te inspekcijskih poslova.

3.1.3 Zakonski okvir upravljanja vodama

3.1.3.1 Uvodno

Zakonski okvir upravljanja vodama u obje države, koje dijele prekogranične slivove/sliv Neretve i Trebišnjice, je definiran njihovim položajem te unutarnjim političkim i institucionalnim okvirima djelovanja. Vrlo važna odrednica je i međunarodni položaj ovih država. Republika Hrvatska je zemlja članica Europske unije dok je u Bosni i Hercegovini vidljiva jasna orijentacija k tom članstvu, koja podrazumijeva prilagođavanje odgovarajuće legislative pravilima važećim u Europskoj uniji, prije svega odredbama ključne Okvirne direktive o vodama. Zakoni o vodama u Republici Hrvatskoj⁴ i Bosni i Hercegovini s entitetima (Zakon o vodama Federacije Bosne i Hercegovine⁵ i Zakon o vodama Republike Srpske⁶) su usklađeni s ovim okvirnim dokumentom. Sve navedeno ukazuje na mogućnost ostvarivanja dobrih polazišta za uspostavu suradnje po pitanju upravljanja prekograničnim slivovima/slivom Neretve i Trebišnjice.

Potrebno je imati u vidu povezanost zakonodavstva sektora voda s onim iz područja zaštite okoliša i zaštite prirode, jer se i ta zakonodavstva kreiraju (u obje države, i u oba entiteta) po ugledu na

⁴ Narodne novine 153/09, 130/11, 56/13

⁵ Službene novine FBiH br.70/06

⁶ Službene novine RS br. 50/06

zakonski okvir Europske unije, uz napomenu kako je provedba tog zakonodavstva još uvijek vremenski različita.

Povezanost zakonskog i institucionalnog okvira ukazuje i na jedan od razloga različite organizacije u upravljanju prekograničnim slivovima između država i entiteta, vezano uz regulativu koja se odnosi na status i nadležnosti lokalnih i državnih uprava, kao i institucija u donošenju odluka, i posebno vezanih za primjenu tzv. vodno-komunalnih direktiva, budući su razine nadležnosti različite.

Tako na području Republike Hrvatske postoje tri institucionalne razine: država, županija, te općine i gradovi, a na području BiH, ovisno o entitetu, četiri, odnosno tri (u Federaciji BiH je to državna, federalna/entitetska, kantonalna i općinska razina, a u Republici Srpskoj je to državna, entitetska i općinska razina).

Za Bosnu i Hercegovinu mora se posebno imati u vidu činjenica da je nacionalni, pravni i institucionalni okvir za upravljanje vodnim resursima uspostavljen propisima entiteta (FBiH i RS), da kantoni mogu imati određene nadležnosti za upravljanje vodama dijela sliva koji se prostire na njihovoj teritoriji, ali isto tako da općine i gradovi, u okviru kantona, imaju određene zakonom utvrđene nadležnosti, što se takođe mora imati u vidu.

Još dvije bitne karakteristike pravnog okvira za upravljanje prekograničnim riječnim slivom/slivovima Neretve i Trebišnjice moraju biti sagledane. Naime, činjenica da se slivovi/sliv najvećim dijelom prostire na teritorijama dvaju zemalja podrazumjeva potrebu da se uspostavi takav koordinacijski aranžman kojim će biti garantirana ravnopravnost obje zemlje u ostvarivanju svojih interesa, u skladu s principima međunarodnog (vodnog) prava i uz dosljednu primjenu međunarodnih ugovora i propisa Europske unije. U slučaju Bosne i Hercegovine, samo su organi države Bosne i Hercegovine nadležni za politiku i koordinaciju u pogledu ovih međunarodnih odnosa, pri čemu ti organi nemaju nikakve nadležnosti (osim koordinacijskih) kad je riječ o donošenju i primjeni plana upravljanja određenim riječnim slivom, odnosno kad je riječ o donošenju propisa koji se odnose na plan upravljanja.

Za razliku od takve organizacije u slučaju Republike Hrvatske organi države, putem odgovarajućih institucija, su odgovorni i za kreiranje i provođenje politike voda zajedno s provođenjem preuzetih međunarodnih obaveza.

Druga značajna okolnost za Bosnu i Hercegovinu je da entiteti imaju potpunu (isključivu) nadležnost kako za donošenje propisa o vodama, tako i za donošenje plana upravljanja riječnim slivom, odnosno slivovima. U slučaju prekograničnih slivova/sliva Neretve i Trebišnjice to praktično znači da entiteti mogu donijeti plan upravljanja samo na onim dijelovima slivova koji se nalaze na njihovom teritoriju. Od značaja je činjenica da postoje zakonske mogućnosti međuentitetskih usuglašavanja dijelova planova upravljanja.

U Bosni i Hercegovini je entitetskim zakonima o vodama uspostavljena obaveza "horizontalne" koordinacije, tj. obaveza nadležnih organa entiteta da pri izradi dokumenata politike i planskih dokumenata koji se odnose na upravljanje vodama surađuju s nadležnim organima drugog entiteta. Na taj način, bar kad je riječ o pravnom okviru, uspostavljena je mogućnost donošenja konzistentnog planskog okvira za upravljanje onim riječnim slivovima koji su presječeni ili koji čine međuentitetsku granicu.

Zakonom o vodama RS-a je definirana suradnja JU „Vode Srpske“ i Agencija za Vodna područja u FBiH, tako što je propisano da u postupku donošenja vodopravnog akta, ako se utvrdi postojanje razloga iz kojih proizlazi da će objekt, instalacija ili predložena aktivnost koja se nalazi ili odvija na teritoriji Republike Srpske imati negativne uticaje na vodne resurse na teritoriju FBiH, nadležni organ RS-a će prije donošenja vodopravnog akta, *pribaviti mišljenje* nadležnog organa FBiH. Taj nadležni organ je u suštini odgovarajuća Agencija na teritoriju Federacije BiH, koja takođe vrši izdavanje vodopravnih akata i koja po Zakonu o vodama⁷ FBiH, ima takođe slične obaveze, kada je u pitanju ugrožavanje vodnog resursa na teritoriju RS-a (prilikom donošenja vodopravnog akta, u RS-u kroz upravni postupak ne dolazi do njegovog obustavljanja kada se dobije negativno mišljenje od druge strane, ali se pokreće postupak arbitraže između strana).⁸ Po ZoV FBiH, navedena tema se definira

⁷ Zakon je objavljen u „Službenim novinama Federacije BiH“ broj 70/06,

⁸ Članom 129. stav 3. i 6. Zakona o vodama Republike Srpske,

na način da u takvim slučajevima: „nadležni organ Federacije Bosne i Hercegovine dostavlja podatke i dokumentaciju iz zahtjeva nadležnom organu RS-a i traži *izdavanje prethodne suglasnosti*“⁹.

Vežano za međuentitetsku suradnju, odnosno koordinaciju izrade planova za upravljanje vodama, po ZoV Federacije Bosne i Hercegovine se navodi: „nadležne institucije za izradu plana *obvezno* uspostavljaju i osiguravaju koordinaciju svih aktivnosti s odgovarajućom nadležnom institucijom za izradu plana za isto vodno područje iz RS-a“¹⁰. Po ZoV RS-a se ista tema definira kao: „nadležna Agencija za vode će vršiti redovne *konzultacije* s odgovarajućom Agencijom u Federaciji Bosne i Hercegovine u cilju koordiniranja planova za upravljanje riječnim slivovima u dva entiteta“¹¹.

Takođe je spomenutim ZoV-om definirano da koordinacija planova upravljanja riječnim slivovima u međunarodnim vodnim područjima može dodatno biti regulirana međunarodnim sporazumima obvezujućim za Bosnu i Hercegovinu, koja će te obveze ispunjavati preko entitetskih organa¹².

3.1.3.2 Sadašnja usklađenost zakonskih rješenja sektora voda

Upoređujući popise obveznog sadržaja Planova upravljanja prema Okvirnoj direktivi o vodama i prema Zakonima o vodama Republike Hrvatske, Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske uočava se njihova velika sličnost. Razlog tome su prihvaćene međunarodne obveze obje države, kao i obveze i usmjerenost država i oba entiteta u usklađivanju vodne regulative s EU standardima. Najvažnije razlike odnose se na pregled međunarodnih obveza koje je preuzela Bosna i Hercegovina, a na entitetima je da se preuzete obveze provode, a odnose se na upravljanje vodama, te način njihovog provođenja.

U nastavku se daje usporedni prikaz obveznih dijelova Planova upravljanja vodnim područjima iz Okvirne direktive o vodama i nacionalnih propisa.

Tablica 3.1: Usporedni prikaz obveznih dijelova Plana upravljanja po ODV-u i državnim/entitetskim propisima (pregled je preuzet iz Projektna zadaće, 2010.)

R.b.	Prema Dodatku VII Okvirne direktive o vodama, Planovi upravljanja moraju obuhvatiti sljedeće elemente:	Prema članku 13 Zakona o vodama R. Hrvatske Plan upravljanja vodnim područjem obuhvaća:	Prema članu 26 Zakona o vodama Republike Srpske Plan upravljanja oblasnim riječnim slivom obuhvata	Prema Članku 25 Zakona o vodama Federacije BiH Planovi upravljanja vodama sadrže
1	Opći opis značajki vodnog područja, sukladno Čl. 5 i Dodatku II. Opis mora sadržavati: Za površinske vode: - karte položaja i granica vodnih cjelina, - karte ekoregija i tipova površinskih voda u slivu, - oznaku pripadajućih uvjeta za tipove površinskih voda; Za podzemne vode: - karte položaja i granica podzemnih voda;	Opći opis značajki vodnoga područja , raspored, zalihe i osobine voda,	Opšti opis karakteristika oblasnog riječnog sliva	Opći opis karakteristika vodnoga područja i to: Za površinske vode: - karte položaja i granica vodnih tijela, - karte ekoregija i tipova površinskih voda u vodnome području, - oznaku referentnih uvjeta za tipove površinskih voda; Za podzemne vode: - karte položaja i granica vodnih tijela podzemnih voda;
2	Sažeti prikaz svih značajnih pritisaka i utjecaja ljudske djelatnosti na stanje površinskih i podzemnih voda, uključujući: 1. procjenu onečišćenja iz točkastih izvora, 2. procjenu onečišćenja iz raspršenih izvora,	Identifikaciju potreba za vodom u svim područjima života, rada i djelovanja, način podmirjenja tih potreba, a osobito potreba u vodoopskrbi, sažeti prikaz svih značajnijih pritisaka i utjecaja ljudske djelatnosti na stanje površinskih i	Rezime signifikantnih - značajnih pritisaka i uticaja čovjekove aktivnosti na status površinske i podzemne vode	Sažeti prikaz svih značajnih pritisaka i utjecaja ljudske djelatnosti na stanje površinskih i podzemnih voda, uključujući: - procjenu zagađenja iz točkastih izvora, - procjenu zagađenja iz rasutih izvora, uključujući i

⁹ Član 123 ZoV FBiH

¹⁰ Član 39 ZoV FBiH

¹¹ Član 31 ZoV RS

¹² U ovom slučaju moraju biti sprovedene sve procedure, propisane posebnim zakonom: „Zakon o postupku zaključivanja i izvršavanja međunarodnih ugovora“, „Službeni glasnik BiH“ broj 29/00, od 30. studenog 2000. godine, kojim se regulira postupak zaključivanja i izvršavanja međunarodnih ugovora.

R.b.	Prema Dodatku VII Okvirne direktive o vodama, Planovi upravljanja moraju obuhvatiti sljedeće elemente:	Prema članku 13 Zakona o vodama R. Hrvatske Plan upravljanja vodnim područjem obuhvaća:	Prema članu 26 Zakona o vodama Republike Srpske Plan upravljanja oblasnim riječnim slivom obuhvata	Prema Članku 25 Zakona o vodama Federacije BiH Planovi upravljanja vodama sadrže
	uključujući i pregled korištenja zemljišta, 3. procjenu pritiska na količinsko stanje voda, uključujući i zahvaćanje, 4. analizu ostalih utjecaja ljudskih djelatnosti na stanje voda;	podzemnih voda,		pregled korišćenja zemljišta, - procjenu pritiska na kvantitativno stanje voda, uključujući i zahvaćanje, - analizu ostalih utjecaja ljudskih djelatnosti na stanje voda;
3	Identifikaciju i izradu karte zaštićenih područja, sukladno Čl. 6 i Dodatku IV;	Identifikaciju i kartografski prikaz zaštićenih područja,	Identifikaciju i izradu mapa zaštićenih područja	Identifikaciju i karte zaštićenih područja
4	Kartu mreže monitoringa uspostavljenu za svrhe iz Čl. 8 i Dodatka V, te prezentaciju, u obliku karte, rezultata programa monitoringa provedenih prema tim odredbama, u kojima se prati stanje: 1. površinskih voda (ekološko i kemijsko) 2. podzemnih voda (kemijsko i količinsko) 3. zaštićenih područja;	Kartu mreže monitoringa površinskih voda, podzemnih voda i voda u zaštićenim područjima, kartografski prikaz rezultata programa monitoringa,	Mape mrežnog posmatranja, kao i prezentovanje rezultata programa praćenja u formi mape koji su urađeni u skladu sa predmetnim odredbama za status: 1. površinske vode (ekološki i hemijski), 2. podzemne vode (hemijski i kvantitativni), i 3. zaštićena područja.	Kartu mreže praćenja te prikaz rezultata programa praćenja kojim se prati stanje: - površinskih voda (ekološko i kemijsko), - podzemnih voda (kemijsko i kvantitativno), i - zaštićenih područja;
5	Popis ciljeva zaštite okoliša iz Čl. 4, za površinske i podzemne vode i zaštićena područja, uključujući i posebno navedene slučajeve u kojima je primijenjen Čl. 4 (4), (5), (6) i (7), te pripadajuće informacije tražene u tom članku;	Popis ciljeva zaštite voda i ostaloga okoliša za površinske i podzemne vode, te zaštićena područja prema ovome Zakonu i posebnim zakonima,	Spisak ciljeva zaštite životne sredine, za površinske vode, podzemne vode i zaštićena područja, uključujući posebnu identifikaciju, kao i prateće informacije koje se traže	Ciljeve upravljanja vodama, a naročito: - ciljeve za postizanje dobrog stanja i ekološkoga potencijala vodnih tijela, - ciljeve u svezi s uređenjem voda i zaštite od štetna djelovanja voda, - ciljeve za održivo korišćenje voda, - rokove za postizanje navedenih ciljeva;
6	Sažetak ekonomske analize korištenja voda, kao što zahtijeva Čl. 5 i Dodatak III.	Sažetak ekonomske analize korištenja voda,	Rezime ekonomskih analiza korištenja vode	Pregled ekonomskih analiza korišćenja voda
7	Sažeti prikaz programa mjera donesenih po Čl. 11, uključujući i načine na koje ciljevi iz Čl. 4 trebaju biti postignuti; -sažeti prikaz mjera potrebnih za provedbu propisa o zaštiti voda; -izvješće o praktičnim koracima i mjerama poduzetim radi primjene načela povrata troškova korištenja vode u skladnosti sa Čl. 9; -sažetak mjera poduzetih radi ispunjenja zahtjeva iz Čl. 7; -sažeti prikaz kontrole zahvaćanja i akumuliranja vode, uključujući i pregled registara i navođenje slučajeva u kojima su načinjeni izuzeci prema Čl. 11 (3) (e) -sažeti prikaz kontrola donesenih za točkaste ispuste i drugih djelatnosti	Sažeti prikaz programa mjera zaštite voda i ostaloga okoliša,	Rezime jednog ili više programa mjera, uključujući načine na koje će ciljevi biti ostvareni	Prikaz programa mjera, uključujući i načine za dostizanje ciljeva iz točke 5. stavka 2. ovoga članka i to: -sažeti prikaz mjera za zaštitu voda, -izvješće o praktičnim koracima i mjerama poduzetim radi primjene načela povrata troškova korišćenja voda, -pregled mjera poduzetih radi uspostave praćenja svih izvorišta koja se koriste ili se planiraju koristiti za javnu vodoopskrbu čija je izdašnost veća od 100 m ³ /dan, -sažeti prikaz kontrole zahvaćanja i akumuliranja vode, uključujući i pregled registara i navođenje slučajeva u kojima su načinjeni izuzeci, -sažeti prikaz izvršenih kontrola za točkaste ispuste i drugih djelatnosti koje utječu na stanje voda,

R.b.	Prema Dodatku VII Okvirne direktive o vodama, Planovi upravljanja moraju obuhvatiti sljedeće elemente:	Prema članku 13 Zakona o vodama R. Hrvatske Plan upravljanja vodnim područjem obuhvaća:	Prema članu 26 Zakona o vodama Republike Srpske Plan upravljanja oblasnim riječnim slivom obuhvata	Prema Članku 25 Zakona o vodama Federacije BiH Planovi upravljanja vodama sadrže
	<p>koje utječu na stanje voda, u skladnosti s odredbama Čl. 11 (3) (g) i 11 (3) (i);</p> <p>-navođenje slučajeva u kojima je dopušteno izravno ispuštanje u podzemne vode u skladnosti s Čl. 11 (3) (j)</p> <p>-sažetak mjera poduzetih u skladnosti sa Čl. 16 u svezi s prioritetnim tvarima;</p> <p>-sažeti prikaz mjera poduzetih radi sprečavanja ili smanjenja utjecaja iznenadnih zagađenja;</p> <p>-sažeti prikaz mjera poduzetih po Čl. 11 (5) za vode za koje je malo vjerojatno da će postići ciljeve iz Čl. 4;</p> <p>-detalje s dopunskim mjerama za kojima se ukazala potreba radi postizanja postavljenih ciljeva zaštite okoliša;</p> <p>-detalje s mjerama poduzetim radi izbjegavanja onečišćenja mora, u skladnosti sa Čl. 11 (6);</p>		<p>-navođenje slučajeva u kojima je dopušteno izravno ispuštanje u podzemne vode,</p> <p>-pregled mjera poduzetih za sprječavanje zagađenja voda u svezi s prioritetnim materijama,</p> <p>-pregled mjera poduzetih radi sprječavanja ili smanjenja utjecaja akcidentnih zagađenja,</p> <p>-pregled mjera poduzetih za vodna tijela za koja je upitno dostizanje ciljeva iz točke 5. stavka 2. ovoga članka,</p> <p>-detaljni prikaz dopunskih mjera za kojima se ukazala potreba radi postizanja postavljenih ciljeva iz točke 5. stavka 2. ovoga članka,</p> <p>-detaljni prikaz mjera radi sprječavanja zagađenja mora,</p> <p>-procjenu potrebnih sredstava za provođenje programa mjera kao i utvrđivanje načina osiguranja tih sredstava;</p>	
8	<p>Registar svih detaljnijih programa i planova upravljanja vodnim područjem koji se odnose na određene podslivove, sektore, probleme ili tipove voda, zajedno sa sažecima njihovih sadržaja;</p>	<p>Registar svih detaljnih programa i planova upravljanja vodnim područjem koji se odnose na pojedina slivna područja, probleme ili tipove (kategorije) voda, identifikaciju potreba u zaštiti od štetnog djelovanja voda, a osobito u izgradnji regulacijsko-zaštitnih vodnih građevina, identifikaciju najpovoljnijih tehničkih i drugih rješenja za uređenje vodotoka, zaštitu od poplava i drugih oblika štetnog djelovanja voda, rezervaciju prostora za izgradnju regulacijsko-zaštitnih vodnih građevina te druga pitanja sukladno propisu iz članka 23. stavka 1. ovoga Zakona.</p>	<p>Registrowanje svih novoizrađenih programa i planova upravljanja oblasnim riječnim slivom koji se odnose na posebne podslivove, sektore, tipove voda ili probleme, zajedno sa rezimeom njihovih sadržaja</p>	<p>Pregled svih detaljnijih programa i planova upravljanja vodama što se odnose na određene riječne bazene, podbazene, sektorske planove, probleme ili tipove voda, zajedno s pregledom njihovih sadržaja</p>
9	<p>Sažetak poduzetih mjera za informiranje i konzultiranje javnosti, njihovih rezultata i promjena plana koje su iz toga proistekle;</p>	<p>Rezime javnog informisanja i preduzetih konsultativnih mjera, njihove rezultate i promjene u planu koje su uslijedile kao njihova posljedica</p>	<p>Izvešće koje obuhvata opis aktivnosti i rezultata sudjelovanja javnosti u postupku izrade plana</p>	
10	<p>Popis ovlaštenih organizacija, sukladno Dodatku I;</p>	<p>Spisak nadležnih tijela</p>	<p>Listu institucija i način dobivanja dokumenata na temelju kojih je izrađen plan</p>	
11	<p>Kontaktne točke i postupke za pribavljanje temeljne dokumentacije i informacija iz Čl. 14 (1), a naročito detalja o kontrolnim mjerama donesenima u skladnosti sa Čl. 11 (3) (g) i 11 (3) (i) te o stvarnim podacima o monitoringu,</p>	<p>Nadležna mjesta i procedure radi pribavljanja osnovne dokumentacije i informacije, a posebno detaljan prikaz kontrolnih mjera koje su usvojene, kao i prikupljeni podaci na osnovu posmatranja</p>		

R.b.	Prema Dodatku VII Okvirne direktive o vodama, Planovi upravljanja moraju obuhvatiti sljedeće elemente:	Prema članku 13 Zakona o vodama R. Hrvatske Plan upravljanja vodnim područjem obuhvaća:	Prema članu 26 Zakona o vodama Republike Srpske Plan upravljanja oblasnim riječnim slivom obuhvata	Prema Članku 25 Zakona o vodama Federacije BiH Planovi upravljanja vodama sadrže
	prikupljenima u skladnosti sa Čl. 8 i Dodatkom V.			
11				Pregled međunarodnih obveza koje je preuzela Bosna i Hercegovina, koje se odnose na upravljanje vodama te način njihova izvršavanja
12	Prva dopuna plana upravljanja riječnim slivom, kao i sve daljnje dopune, mora sadržavati još i sljedeće: 1. sažetak svih izmjena i dopuna od objavljivanja prethodne verzije plana upravljanja riječnim slivom, uključujući i sažetak revizija koje treba izvršiti po Čl. 4 (4), (5), (6) i (7); 2. ocjenu napretka u postizanju ciljeva zaštite okoliša, uključujući i prezentaciju rezultata monitoringa za prethodno plansko razdoblje u obliku karte, kao i objašnjenja vezana uz sve ciljeve zaštite okoliša koji nisu postignuti; 3. sažetak i objašnjenje svih mjera koje su predviđene u prethodnoj verziji plana upravljanja riječnim slivom, a koje nisu poduzete; 4. sažetak svih dodatnih mjera donesenih u međuvremenu po Čl. 11 (5) od objavljivanja prethodne verzije plana upravljanja riječnim slivom:		Prvo ažuriranje Plana upravljanja riječnim slivom i sve naredne revizije obuhvatiće sve potrebne elemente Okvirne direktive o vodama tokom perioda od 6 godina, nakon realizacije aktivnosti iz stava 3. člana 6. ovog zakona, u kom periodu će se pripremati i biti donesen prvi plan upravljanja	Izmjena i dopuna plana upravljanja vodama, osim sadržaja iz stavka 2. ovoga članka, sadrži i: 1. pregled svih promjena ili dopuna plana od dana njegova stupanja na snagu, 2. ocjenu stupnja dostignutih ciljeva, 3. pregled mjera koje su bile predviđene u prethodnome planu a nisu realizirane, s navođenjem razloga nerealizacije, 4. pregled mjera koje nisu bile predviđene u prethodnome planu a realizirane su radi postizanja ciljeva.

Kriteriji za određivanje osjetljivih i ranjivih područja u skladu s vodnim zakonodavstvom EU je posebno složeno pitanje. Naime, upravo u ovom slučaju se može očekivati da se kriteriji iz vodnog zakonodavstva EU ne mogu direktno preslikati na područje krša, odnosno da pitanje osjetljivosti i ranjivosti postaje tip specifično, ovisno o kumulativnim efektima različitih čimbenika, te prostorno teško određivo.

U nastavku se daje uporedni prikaz zakonskih odredbi, važećih na prostorima prekograničnih slivova/sliva Neretve i Trebišnjice.

Tabela 3.2: Uporedni prikaz načina proglašavanja zaštićenih područja po vodnoj legislativi

Prema Dodatku IV Okvirne direktive o vodama Registar zaštićenih područja iz Čl. 6 treba uključivati sljedeće tipove zaštićenih područja	Prema Članku 71.b Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o vodama Republike Hrvatske zaštićena područja – područja posebne zaštite voda su	Prema Članu 70. Zakona o vodama Republike Srpske Zaštićena područja mogu biti:	Prema Članku 65. Zakona o vodama Federacije BiH zaštićena područja su:
Područja namijenjena za zahvaćanje vode za ljudsku potrošnju po Čl. 7;	Zone sanitarne zaštite vode za piće	Područja namijenjena za zahvaćanje vode za piće,	Područja namijenjena za zahvaćanje vode za piće,
Vode namijenjene zaštititi gospodarski važnih vodenih vrsta;	Područja za ribnjicarstvo i školjkarstvo	Područja vodenih tijela namijenjenih zaštititi privredi važnih vodenih vrsta,	Područja namijenjena zaštititi ekonomski važnih akvatičnih vrsta,
Vode namijenjene rekreaciji,	Područja za kupanje i	Vode namijenjene rekreaciji,	Površinska vodna tijela

uključujući i područja određena za kupanje Direktiva 76/160/EEC;	rekreaciju	uključujući i područja određena za kupanje,	namijenjena rekreaciji, uključujući i područja određena za kupanje,
Područja osjetljiva na nutrijente, uključujući i područja označena kao ranjive zone po Direktivi 91/676/EEC i kao osjetljiva područja - Direktiva 91/271/EEC,	Područja podložna eutrofikaciji i područja ranjiva na nitrate	Područja podložna eutrofikaciji i područja osjetljiva na nitrate,	Područja podložna eutrofikaciji i područja osjetljiva na nitrate,
Područja namijenjena zaštiti staništa ili vrsta gdje je održavanje ili poboljšanje stanja voda važan čimbenik u zaštiti, uključujući i relevantne položaje Natura 2000 označene u Direktivi 92/43/EEC1 i Direktivi 79/409/EEC2.	Područja namijenjena zaštiti staništa ili vrsta gdje je održavanje ili poboljšanje stanja voda bitan element njihove zaštite.	Područja namijenjena zaštiti staništa ili vrsta gdje je održavanje ili poboljšanje stanja voda bitan uslov za njihov opstanak i reprodukciju.	Područja namijenjena zaštiti staništa biljnih i životinjskih vrsta ili akvatičnih vrsta u kojima je održavanje ili poboljšanje stanja voda bitan uvjet za njihov opstanak i reprodukciju.

3.2 OKVIR MEĐUDRŽAVNE SURADNJE

Pored međunarodnih konvencija, protokola i, prije svega, direktiva EU za pitanja upravljanja vodama, odnosi između ove dvije države se reguliraju i međusobnim ugovorima. Jedan od prvih međusobnih ugovora, nakon novog političkog i međunarodnog ustroja obje države, Ugovor je između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Bosne i Hercegovine o uređenju vodnogospodarskih odnosa^{13,14}.

Kako se navodi već u uvodnom dijelu ovog Ugovora vlade obje zemlje izražavaju namjeru urediti odnose u području upravljanja vodama na temelju Helsinške konvencije. Nadalje se člankom 1 navodi da će nadležna državna tijela, ustanove i tvrtke sektora voda obje zemlje ostvariti izravne kontakte i sve druge oblike međusobne suradnje radi provedbe potrebnih aktivnosti.

Posebno je značajan članak 5, gdje se, između ostalog navodi: Radi ostvarenja ciljeva ovog Ugovora imenovat će se *Povjerenstvo za vodno gospodarstvo Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine*. U rad Povjerenstva prema potrebi uključuju se i stručnjaci za pojedina vodnogospodarska pitanja. Administrativne poslove Povjerenstva obavljaju nadležna državna tijela ugovornih strana za poslove vodnog gospodarstva.

Od osnivanja Povjerenstva 1997. godine do danas rad tog tijela je primjer dobre namjere i prakse stručnih tijela i pojedinaca u njima da u regionalnim okvirima ostvare koordinaciju po pojedinim pitanjima od obostanog interesa.

Neovisno od navedenog Ugovora, u okviru projekta upravljanja Neretvom i Trebišnjicom, kao projektom zajedničkim za Republiku Hrvatsku i Bosnu i Hercegovinu, a u cilju reguliranja upravljanja prekograničnim vodnim resursima, Memorandumom o razumjevanju o provedbi zajedničkih aktivnosti u okviru Projekta upravljanja Neretvom i Trebišnjicom formirano je *Koordinacijsko povjerenstvo* (komisija) od osam članova iz Bosne i Hercegovine i pet iz Republike Hrvatske. Koordinacijsko povjerenstvo je zaduženo za koordiniranje i praćenje zajedničkih aktivnosti, za redovno izvješćivanje Povjerenstva za vodno gospodarstvo Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine o napredovanju provedbe zajedničkih projekata, te po potrebi može osnivati tehničke savjetodavne skupine za rješavanje tematskih pitanja.

¹³ Ovaj Ugovor s obzirom na vrijeme potpisivanja nije nastao kao rezultat dejtonske organizacije Bosne i Hercegovine, što znači da nije prošao proceduru usvajanja u Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine i Vijeću Ministara Bosne i Hercegovine. Potpisnik ovog ugovora je Vlada Republike Bosne i Hercegovine, a ugovor je potpisan 11.07.1996. godini. Objavljen je u Službenom listu Republike Bosne i Hercegovine-Posebno izdanje-Međunarodni ugovori-br. 6 od 25. 12.1996.

¹⁴ Narodne novine RH 12/96, (31.1.1997)

3.3 MEĐUNARODNI SPORAZUMI I KONVENCIJE

3.3.1 Uvodno

Nivo usklađenosti zakonodavstva iz područja upravljanja vodama u Republici Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini s entitetima, proizlazi i iz međunarodnih obveza koje su usvojile obje države Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine, a koje se također prenose u obaveze oba entiteta u Bosni i Hercegovini. Međunarodne obveze odnose se na međunarodne ugovore, potpisane konvencije i sporazume iz područja voda, koji su dio pravnoga okvira za upravljanje vodama u obje države, te koje su također također okvir međunarodne suradnje u sektoru voda na predmetnom području prekograničnih slivova/sliva Neretve i Trebišnjice.

Dodatni element suradnje su i međudržavni sporazumi bilateralnog karaktera, kojima se također reguliraju odnosi i načini usklađivanja otvorenih pitanja u području upravljanja vodama, te područjima zaštite okoliša i prirode.

Zbog svog položaja, unutarnjeg pravnog ustrojstva i međunarodnog okruženja, Bosna i Hercegovina s entitetima i Republika Hrvatska upućene su na međunarodnu suradnju u području upravljanja vodama, pretežito sa susjednim zemljama regije.

Ukupna međunarodna suradnja u području upravljanja vodama je regulirana na temeljima Helsinške konvencije, a kako prostor prekograničnih slivova/sliva Neretve i Trebišnjice pripada mediteranskom, odnosno sredozemnom slivnom području, suradnja se regulira i kroz Barcelonsku konvenciju i s njom vezani Protokol o zaštiti Sredozemnog mora od onečišćenja s kopna. Uz navedene konvencije važne su Bernska konvencija i Konvencija o biološkoj raznolikosti, budući se njima regulira suradnja u zaštiti prirode, koja je direktno i posredno vezana i uz zaštitu voda, kao i regulativa EU u sektoru voda i zaštiti okoliša, budući je ista za Republiku Hrvatsku, kao punopravnu članicu obvezna, a za Bosnu i Hercegovinu kao buduću članicu je cilj, sukladno kojem su već usklađeni temeljni zakoni iz ovog područja.

U daljnjem tekstu se daje kratki pregled pojedinih konvencija i protokola, s naznakom ratificiranja od pojedinih država koje dijele prekogranične slivove/sliv Neretve i Trebišnjice.

3.3.2 Međunarodne konvencije

3.3.2.1 **Konvencija o zaštiti i korištenju prekograničnih vodotoka i međunarodnih jezera (Helsinška konvencija, 1992.)**

Ukupna međunarodna suradnja u sektoru voda regulirana je „Konvencijom o zaštiti i upotrebi prekograničnih vodotoka i međunarodnih jezera“, (u daljnjem tekstu: Helsinška konvencija, Helsinki 1992.). Konvencija je potpisana u ožujku 1992. godine u Helsinkiju a nastala je kao odraz potreba da se na međunarodnoj razini definiraju mjere za sprječavanje, kontrolu i smanjenje ispuštanja opasnih tvari u vodni okoliš. Konvencijom se definira opća međunarodna suradnja i okvir aktivnosti o zaštiti međunarodnih površinskih i podzemnih voda. Opći cilj Konvencije je zaštita površinskih i podzemnih voda putem prevencije, kontrole i smanjenja prekograničnog utjecaja. Od zemalja potpisnica se traži da kreiraju i slijede realne, razumne i na ekološkim principima definirane planove o upravljanju vodama. Konvencijom su definirana načela upravljanja vodama: predostrožnost, u cilju izbjegavanja mogućih prekograničnih posljedica ispuštanjem štetnih tvari, načelo onečišćivač plaća, po kojem troškovi mjera za sprječavanje, kontrolu i smanjenje onečišćenja snosi onečišćivač, te načelo da vodnim resursima treba upravljati tako da se ne dovodi u pitanje mogućnost budućih generacija da zadovolje vlastite potrebe, odnosno načelo održivog upravljanja vodama. Za zemlje potpisnice su određena pravila djelovanja sažeta u slijedećem: (1) sprječavanje, kontrola i smanjenje emisije onečišćivača na mjestu nastanka; (2) provođenje monitoringa stanja prekograničnih voda; (3) razmjena informacija; (4) odgovornost za pričinjenu štetu; (5) informiranje javnosti.

Potpisivanje i ratificiranje ove Konvencije država Bosna i Hercegovina provela je 2009. godine, dok je Republika Hrvatska ovu Konvenciju prihvatila 1996. godine.

3.3.2.2 Konvencija o procjeni uticaja na okoliš preko državnih granica (Espoo, 1991.)

Postupak međudržavne suradnje Bosne i Hercegovine, Republike Hrvatske pa i Crne Gore je moguće provoditi na temelju Konvencije o procjeni utjecaja na okoliš preko državnih granica (Espoo konvencija). Espoo konvencija je skraćeni naziv za UNECE Convention on Environmental Impact Assessment in Transboundary Context, a potpisana je 1991. godine u Espoo, Finska. Bosna i Hercegovina ju je ratificirala 2009 godine, do sada kao jedna od 44 zemlje potpisnice, među kojima je i Republika Hrvatska. U nastavku se daju samo neke osnovne informacije o ovoj konvenciji i općim odredbama:

- Potpisnice će pojedinačno ili zajednički poduzeti sve prikladne i učinkovite mjere za sprječavanje, smanjenje i kontrolu značajnih negativnih utjecaja aktivnosti (svaka aktivnost ili svaka veća promjena na predmetu aktivnosti koja podliježe odluci nadležnog tijela u skladu s državnim postupkom koji se primjenjuje) na okoliš preko granice države;
- Zemlja porijekla (zemlja pod čijom jurisdikcijom se predviđa izvođenje aktivnosti) treba osigurati da se izvrši procjena utjecaja na okoliš prije donošenja odluke da se odobri ili izvrši planirana aktivnost koja bi mogla izazvati značajne negativne posljedice preko granica država;
- Zemlja porijekla treba dostaviti pogođenoj zemlji relevantnu stručnu argumentaciju i ekspertska pojašnjenja, te dokumentaciju o procjeni uticaja na okoliš.

Iz liste Planiranih aktivnosti, relevantnih za upravljanje slivom/slivovima Neretve i Trebišnjice, moguće je izdvojiti slijedeće: (i) velike brane i akumulacije te (ii) aktivnosti na odvođenju podzemnih voda u slučajevima kada godišnji volumen tih voda iznosi 10 mil. m³ ili više.

3.3.2.3 Konvencija o zaštiti Sredozemnog mora od zagađivanja (Barcelonska konvencija 1976.)

Konvencija o zaštiti Sredozemnog mora od onečišćenja, zajedno s Protokolom o prevenciji onečišćenja od odlaganja otpada iz brodova i aviona, potpisana je 1976. a na snagu je stupila 1978. godine. Svrha ovih dvaju dokumenata je ograničenje onečišćenja na Mediteranu. Konvenciju su potpisali predstavnici 21 zemlje koje izlaze na Sredozemno more,¹⁵ a odluka o ratifikaciji je objavljena 1977.¹⁶

Konvencija predviđa suradnju i razmjenu informacija među državama potpisnicama u situacijama iznenadnih zagađenja s ciljem smanjenja ili otklanjanja pričinjenih šteta. Svrha Konvencije je davanje podrške principima održivog razvoja u području Mediterana, kao i smanjenje i ako je moguće, sprečavanje unosa zagađenja u obalne vode.

Zemlje potpisnice posebnu pozornost usmjeravaju na slijedeće tipove onečišćenja: (i) onečišćenja uzrokovana odlaganjem otpada iz brodova i aviona; (ii) onečišćenja od brodova; (iii) onečišćenja uzrokovana istraživanjima i eksploatacijama sirovina na morskom dnu i obalnom pojasu i (iv) onečišćenja uzrokovana aktivnostima na kopnu. Osnovni principi djelovanja po ovoj Konvenciji su sažeti u slijedećem: (i) predostrožnost i prevencija; (ii) *onečišćivač plaća* i čisti; (iii) integralna kontrola onečišćenja kroz upravljanje vodnim resursima obalnih područja; (iv) slobodan pristup informacijama o stanju okoliša i (v) izvješćivanje o količinama onečišćenja voda, tla i zraka.

Izmjene ove konvencije o zaštiti Sredozemnog mora od onečišćavanja (Konvencija o zaštiti morskoga okoliša obalnoga područja Sredozemlja) kao glavne odredbe uvode sprječavanje, suzbijanje, ublažavanje te u najvećoj mogućoj mjeri uklanjanje onečišćenja na području Sredozemnoga mora, te zaštitu morskog okoliša, tako da pridonese njegovom održivom razvoju.

Bivša država čije su slijednice Republika Hrvatska i Bosna i Hercegovina potpisala je i ratificirala Barcelonsku konvenciju 1977. godine. Država Bosna i Hercegovina je aktom o sukcesiji (Sl. list BiH br.15/95 i Sl. list BiH br.15/95) niz međunarodnih obaveza, koje se odnose na okoliš, unijela u svoj pravni sustav. Među njima i predmetnu Barcelonsku konvenciju 01. ožujka 1992. godine, kao i protokole II i III (01. ožujka 1992.), te V i VI (22. listopada 1994.). Protokol o zaštiti Sredozemnog mora od onečišćenja s kopna (LBS) Republika Hrvatska je prihvatila 1993. godine (Međunarodni ugovori,

¹⁵ Među njima i tadašnja Jugoslavija

¹⁶ Sl. list SFRJ (Međunarodni ugovori) br.12/77

Narodne novine, 12/93.), a Izmjene konvencije o zaštiti Sredozemnog mora od onečišćavanja, Konvenciju o zaštiti morskoga okoliša obalnoga područja Sredozemlja, prihvatila je 1998. godine (Narodne novine, 17/98.).

U Bosni i Hercegovini je prostor Parka prirode Hutovo blato uvršten na listu posebno zaštićenih Mediteranskih područja prema ovoj Konvenciji.

3.3.2.4 Konvencija o zaštiti divljih evropskih vrsta i prirodnih staništa (Bernska konvencija)

Glavni odredbe su prepoznati da divlja flora i fauna sačinjava prirodno nasljeđe estetske, znanstvene, kulturne, rekreacijske, gospodarske i vlastite vrijednosti koja se mora sačuvati i predati budućim naraštajima, te prepoznati osnovnu ulogu divlje flore i faune u održavanju prirodne ravnoteže; svjesne, da je zaštita prirodnih staništa vitalna komponenta zaštite i očuvanja divlje flore i faune; prepoznajući, da zaštitu divlje flore i faune moraju uzeti u obzir i vlade u svojim nacionalnim ciljevima i programima, te da se posebno mora uspostaviti međunarodna suradnja za zaštitu migratornih vrsta.

Ovu konvenciju je Republika Hrvatska prihvatila 2000. godine (Međunarodni ugovori, Narodne novine, 06/00.), a Bosna i Hercegovina 15. rujna 2008 godine, što je objavljeno u Službenom glasniku BiH br. 8/08, Dodatak Međunarodni ugovori.

3.3.2.5 Konvencija o biološkoj raznolikosti (Rio de Janeiro, 1992.)

Konvencija o biološkoj raznolikosti (Rio de Janeiro, 1992) ima za ciljeve, koje treba provoditi u skladu s njenim relevantnim odredbama, očuvanje biološke raznolikosti, održivo korištenje njenih komponenti te pravedna raspodjela dobiti koje proizlaze iz korištenja genetskih izvora, na način koji uključuje prikladan pristup genetskim izvorima kao i prijenos odgovarajućih tehnologija, uzevši u obzir sva prava nad tim izvorima i tehnologijama, kao i način koji uključuje odgovarajuće financiranje.

Ovu konvenciju je Republika Hrvatska prihvatila 1996. godine (Međunarodni ugovori, Narodne novine, 06/96.), a Bosna i Hercegovina ratificirala ju je objavom u Službenom glasniku BiH br. 13/2002, Dodatak Međunarodni ugovori.

3.3.2.6 Konvencija o močvarama (Ramsarska konvencija)

Konvencija o močvarama koje su od međunarodnog značaja, naročito kao staništa ptica močvarica, ratificirana je 1971. godine u Ramsaru, Iran (Ramsarska konvencija).

Cilj ove konvencije je očuvanje onih područja na Zemlji koja su od presudne važnosti za opstanak mnogih biljnih i životinjskih zajednica od kojih mnoge čovjek koristi i u određenoj mjeri ovisi o njima, te kroz mnogostruku korisnu ulogu koju ova područja imaju u životu ljudi. Hrvatskoj je na njezin zahtjev priznato punopravno članstvo od 25. lipnja 1991. godine.

U Republici Hrvatskoj je na prostoru prekograničnih slivova Neretve i Trebišnjice nominirano jedno močvarno područje: Delta rijeke Neretve, kao jedina prava delta koju Hrvatska ima i koja je u dobrom dijelu sa svim svojim obilježjima vlažnog i močvarnog područja još očuvana.

Po ovoj konvenciji u Bosni i Hercegovini je Park prirode Hutovo blato (7.411 ha) za sada jedini lokalitet koji je uvršten u popis močvara od međunarodne važnosti (2002. godine), osobito kao stanište ptica močvarica.

3.3.2.7 Konvencija o pristupu informacijama, učestvovanju javnosti u donošenju odluka i pristupu pravosuđu po pitanjima okoliša (Arhuška konvencija)

Konvencija je potpisana 1998. godine u Arhusu, Danska, a nastala je na temelju prepoznate potrebe da se u području zaštite okoliša unaprijedi mogućnost pristupa informacijama i učešće javnosti u donošenju odluka kako bi se doprinijelo kvaliteti i primjenjivosti donesenih odluka, te kako bi se

javnosti pružila prilika da iskaže stav i mišljenje o određenim projektima. (Postupak ratifikacije ove Konvencije od strane Bosne i Hercegovine je okončan u rujnu 2008. godine).¹⁷

3.3.3 Okvirna direktiva o vodama i prateće EU direktive

3.3.3.1 Republika Hrvatska

Republika Hrvatska postavši od srpnja 2013. punopravna članica EU preuzela je obvezu vodnogospodarske suradnje s Europskom komisijom i državama članicama EU, te obvezu potpunog usklađenja vodnoga zakonodavstva s pravnom stečevinom Europske unije, a temeljem predpristupnih pregovora. Od preuzetih obveza izdvajaju se obveze zaštite kakvoće voda za piće i otklanjanja utjecaja stanovništva na kakvoću voda (tzv. vodno-komunalne obveze), obveze zaštite voda od značaja za zaštićena područja, te obveze upravljanja rizicima od poplava.

Tijekom pristupnih pregovora s Europskom komisijom Republika Hrvatska je zatražila prijelazna razdoblja za provedbu tzv. vodno-komunalnih direktiva (Direktiva o kakvoći voda namijenjenih za ljudsku potrošnju (98/83/EZ od 3. studenog 1998.) i Direktiva o pročišćavanju komunalnih otpadnih voda (91/271/EEZ od 21. svibnja 1991.)). To su prijelazna vremenska razdoblja za potpuno ispunjenje obveza iz navedenih direktiva i nakon stupanja u članstvo Europske unije.

Vodno-komunalnim direktivama regulirana je opskrbljenost stanovništva zdravstveno ispravnom pitkom vodom i odvodnja komunalnih otpadnih voda. Odredbe navedenih direktiva su prenesene u Zakon o vodama („Narodne novine“, br. 153/09, 63/11, 130/11, 56/13, 14/14) i prateće podzakonske propise. U Zakon o vodama unešene su i odredbe Direktive o upravljanju rizicima od poplava (2007/60/EC).

Zaštićena područja (područja posebne zaštite voda) su dijelovi vodnog sustava na kojima je utvrđena potreba za dodatnim, strožim i sveobuhvatnim mjerama zaštite voda od onih koje se inače provode na cijelom teritoriju Republike Hrvatske. Kategorije zaštite prema ODV-u, koje je usvojila i Republika Hrvatska, su:

- Područja namijenjena na zahvaćanje vode za ljudsku potrošnju (zone sanitarne zaštite). Zaštita će se provoditi proglašenjem zona sanitarne zaštite za propisane mjere.
- Područja pogodna za zaštitu gospodarski značajnih vodenih organizama za život, voda pogodnih za život slatkovodnih riba i voda pogodnih za školjkaše.
- Područja namijenjena za rekreaciju, uključujući vode za kupanje prema Direktivi 76/160/EEZ.
- Područja „osjetljiva na eutrofikaciju” i „ranjiva područja” u pogledu hranjivih tvari, uključujući područja označena kao ranjive zone prema Direktivi 91/676 i područja označena kao osjetljiva područja prema Direktivi 91/271/EEZ
- Područja namijenjena zaštititi staništa i/ili vrsta, uključujući i NATURA 2000, gdje je održavanje ili poboljšanje stanja voda bitan element njihove zaštite, uključujući odnose lokacije Natura 2000 naznačene Direktivom 92/43/EEZ i Direktivom 79/409/EEZ.

3.3.3.2 Bosna i Hercegovina

Bosna i Hercegovina odlukom da se uključi u europske integracijske procese, posebno potpisivanjem Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju s Europskom unijom (16. lipnja 2008. godine) i njegovom ratifikacijom (22. listopada 2008. godine), preuzela je i vrlo konkretne i precizne zahtjeve u odnosu na način kako se u Bosni i Hercegovini treba upravljati vodama. Kao dio sveobuhvatne politike EU, dakle politike koja postavlja određene zahtjeve za promjenama pred sve segmente država koje žele postati kandidati za članstvo u EU i nakon pregovora punopravne članice EU, postavljaju se zahtjevi i pred sektore upravljanja vodama u entitetima – Federaciji Bosni i Hercegovini i Republici Srpskoj.

U najkraćem, radi se o zahtjevu da se u Bosni i Hercegovini u potpunosti prihvati i primjenjuje pravo EU koje se odnosi na vode i zaštitu okoliša (kao neposredni širi okvir upravljanja vodama), tj. onaj dio *Community Acquis* kojim se ta pitanja uređuju u EU. Strukturne promjene u društvu i državi do kojih

¹⁷ Sl. glasnik BiH br.8/08 – Međunarodni ugovori, od 15.9.2008.

je došlo tijekom 90-ih godina prošlog stoljeća razlog su da su se institucije nadležne za upravljanje vodama, kao i brojni propisi o vodama u velikoj mjeri pokazale neadekvatnim ili potpuno neprilagođenim novim uvjetima. Zakonom o vodama iz 2006. godine započet je proces institucionalnih promjena u upravljanju vodama. Time su osigurane osnovne pretpostavke za daljnju izgradnju institucionalnog sustava upravljanja vodama koji će biti u stanju na adekvatan način odgovoriti na izazove upravljanja vodama Federacije Bosne i Hercegovine, Republike Srpske i Bosne i Hercegovine u cjelini i osigurati realizaciju ciljeva utvrđenih strategijom upravljanja vodama Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske i uskladi ih s predmetnim planom.

Sa stanovišta entiteta u Bosni i Hercegovini upravljanje ovim međunarodnim riječnim slivom/slivovima, a na osnovu planova upravljanja, izrađenim za pojedine entitete u skladu s Okvirnom direktivom o vodama, moguće je jedino uz potpuno uvažavanje nadležnosti svih organa javne vlasti na čijim teritorijama se slivovi prostiru.

Osim Okvirne direktive o vodama sa stanovišta entiteta u Bosni i Hercegovini važna je primjena Direktive o upravljanju rizicima od poplava (2007/60/EC), kojom se uvodi princip koordiniranog planiranja prilagođenog specifičnim situacijama na slivovima. Provedba ove direktive zahtijeva utvrđivanje i unošenje poplavnih zona u planove upravljanja poplavnim rizikom, u skladu s jasno određenim namjenama površina koja ne dopuštaju građenje objekata čije bi plavljenje izazvalo velike štete. Te zone se unose i u prostorne planove svih razina, kao ograničenje za građenje objekata koje poplave ugrožavaju i oštećuju.

Mora se posebno imati u vidu činjenica da je nacionalni, pravni i institucionalni okvir za upravljanje vodnim resursima prekograničnih slivova/sliva Neretve i Trebišnjice uspostavljen propisima entiteta, da kantoni mogu imati određene nadležnosti za upravljanje vodama ovog sliva/slivova koji se prostire na njihovoj teritoriji, ali isto tako da općine i gradovi (u Federaciji Bosne i Hercegovine u okviru kantona na slivu) imaju određene zakonom utvrđene nadležnosti.

3.3.4 Ostali međunarodni sporazumi

Ostali međunarodni sporazumi, koje su potpisale ili ratificirale i Republika Hrvatska i Bosna i Hercegovina, a koji posredno također predstavljaju međunarodne obveze iz područja upravljanja vodama, su slijedeći:

- Konvencija o zaštiti migratornih vrsta divljih životinja (Bonnska konvencija, 1979.),
- Protokol o strateškoj procjeni uticaja na okoliš uz Konvenciju o procjeni prekograničnog uticaja na okoliš (SEA Protokol, Kijev, 2003.),
- Protokol Voda i zdravlje, uz Konvenciju o zaštiti i upotrebi prekograničnih vodotoka i međunarodnih jezera iz 1992. godine.

4 OKVIR ZA SURADNJU U UPRAVLJANJU VODAMA

4.1 UVODNO

Suradnja država i entiteta na prekograničnom slivu/slivovima moguća je u više organizacijskih oblika i razina, ovisno o značaju problema i ciljeva koji se postižu suradnjom:

- na razini informiranja, usmjerena na razmjenu informacija i rješavanje zadataka tehničke i provedbene prirode,
- na razini konzultacija, preko tijela određenih od strane država, u skladu, odnosno temeljem načela i odrednica međunarodnih sporazuma i konvencija, ali koja nemaju pravo odlučivanja.

U svakom od navedenih oblika suradnje prioritet i temelj je razvoj sustava razmjene informacija i suradnje radi rješavanja svakodnevnih zadataka tehničke i provedbene prirode. Informacijski sustav praćenja statusa voda i praćenja hidroloških i meteoroloških parametara (na površinskim i podzemnim vodama, ali i prijelaznim i priobalnim vodama povezanim sa slivom/slivovima) prema tome prvi je i prioritetni zadatak uspostave sustava usklađenog i koordiniranog upravljanja vodama prekograničnih slivova/sliva. Uz razmjenu podataka prikupljenih praćenjem statusa voda i praćenjem hidroloških i meteoroloških parametara ključni su i podaci o korisnicima voda i njihovom utjecaju na status voda, a važno je imati i informaciju o utvrđenim problemima koji se javljaju na slivu i o mjerama za njihovo izbjegavanje ili ublažavanje. Odnosno, raspolaganje ovim informacijama preduvjet je za bilo kakvo donošenje odluka vezanih uz koordinirano upravljanje vodama prekograničnog sliva/slivova, ali i vezanih uz dugoročno planiranje.

Ovaj sustav u načelu je ispravno graditi postupno, sukladno zadaćama tijela za upravljanje vodama prekograničnih slivova/sliva, pri čemu se usklađuju programska i računalna podrška, sustav prikupljanja, obrade i korištenja, odnosno ukupne dostupnosti informacija od strane svih korisnika, te ljudski kapaciteti za održavanje i korištenje sustava. Pri tome je potrebno uspostaviti, usuglasiti i usvojiti zajedniče procedure za održavanje i korištenje informacijskog sustava od strane svih u suradnju uključenih država na prekograničnom slivu/slivovima.

Prema lit. (1) polazišta za izgradnju sustava su identifikacija njegovih korisnika, prikupljanje i analiza uporabivosti postojećih podataka, izrada strukture baze podataka, unos postojećih podataka i uspostava sustava kontinuiranog unosa novih podataka, povezivanje podataka s prostornim podlogama (GIS), povezivanje baza podataka s preglednicima, te s modelima za podršku kod planiranja i donošenja odluka o upravljanju slivom/slivovima.

Načelno, nužan uvjet za uspostavu, održavanje i korištenje informacijskih sustava su adekvatni ljudski resursi, pri čemu se ljudski kapaciteti postižu općim i tehničkim treninzima/obukama o sustavu i njegovim tehničkim aspektima, te treninzima vezanim uz načine korištenja sustava.

Posebni značaj za jačanje kapaciteta ljudskih resursa imaju i razmjene iskustava na globalnoj razini, multidisciplinarni tematski skupovi, primijenjena znanstvena istraživanja i reforme obrazovnih programa.

Od posebnog je značaja uključivanje u sustav i podrška sustavu koordiniranog upravljanja prekograničnim slivom/slivovima svih zainteresiranih strana/dionika, kako kroz uključivanje njihovih predstavnika u radne grupe unutar tijela za suradnju, a koje se bave pojedinim tehničkim pitanjima, tako i kroz dostupnost informacija, kroz provođenje javnih konzultacija i kroz uključivanje u donošenje odluka i određivanje prioriteta.

4.2 PRIJEDLOG POTREBNIH USKLAĐIVANJA

4.2.1 Uspostava usporedbe klasifikacijskih sustava za određivanja statusa voda

Kako je prethodno navedeno kod uspostavljanja suradnje na prekograničnom i međuentitetskom slivu/slivovima Neretve i Trebišnjice prioritet i temelj je razvoj sustava razmjene informacija radi rješavanja svakodnevnih zadaća tehničke i provedbene prirode, a informacijski sustav praćenja statusa voda i praćenja hidroloških i meteoroloških parametara (na površinskim i podzemnim vodama, ali i prijelaznim i priobalnim vodama povezanim sa slivom) prvi je i prioritetni zadatak uspostave sustava razmjene informacija. Pri tome je od posebne važnosti, zbog složenosti pristupa u upravljanju vodama sukladno ciljevima ODV-a, usklađen usporedni klasifikacijski sustav za određivanje statusa voda, a posebno se to u ovom slučaju odnosi na klasifikacijski sustav za prekogranična vodna tijela površinskih voda (tekućica, te priobalnih voda), te za vodna tijela podzemnih voda.

Koordinirajuće mjere i aktivnosti na uspostavi usporednog sustava koji je odgovarajući za ovo područje, razmotriti će nadležne institucije za donošenje pojedinačnih planova upravljanja.

Planovi upravljanja riječnim slivom/slivovima polaze od utvrđivanja referentnih uvjeta koji određuju tzv. dobro stanje voda (ekološko i kemijsko prihvatljivo stanje površinskih voda tekućica, te priobalnih voda, te količinsko i kemijsko prihvatljivo stanje podzemnih voda) i odnos zatečenog stanja voda prema tim referentnim uvjetima.

Površinske vode tekućice

Referentni uvjeti, odnosno tip referentni uvjeti su uvjeti kada su veoma male ili nikakve antropogene promjene vrijednosti fizičko-kemijskih i hidromorfoloških elemenata kakvoće za cjeline površinskih voda u odnosu na vrijednosti uobičajene za taj tip voda u nenarušenom stanju, te kada vrijednosti bioloških elemenata kakvoće za cjeline površinskih voda odražavaju uobičajene vrijednosti za taj tip voda u nenarušenom stanju ili pokazuju veoma mala odstupanja.

Tip referentni uvjeti razlikuju se za različite tipove voda, koji se određuju ovisno o specifičnim abiotičkim (metode A i B) i biotičkim parametrima. Tim se tipovima pridružuju pripadajuće dionice ili površine vodnih cjelina površinskih voda na razmatranom slivu/slivovima.

U sva tri Plana vodne cjeline određene su u načelu po istoj metodi prema abiotičkim parametrima, te su tipovi i referentna mjesta određeni uz isti postupak terenskog snimanja i ekspertne prosudbe. Kako je već prethodno navedeno (poglavlje 2.3) ovom koraku jedina je razlika u tome što planovi upravljanja za sliv/slivove Neretve i Trebišnjice u Republici Hrvatskoj i Federaciji Bosne i Hercegovine uključuju u tipove vodotoka posebno i tekućice krških polja, dok u planu upravljanja za Republiku Srpsku takvi tipovi površinskih voda nisu izdvojeni kao odvojeni tip. Kako je ovaj dio ključan za uspostavu usporednog klasifikacijskog sustava, te kako se osim izostanka podtipa tekućica krških polja u Planu za područje u Republici Srpskoj još između planova pojavljuju razlike u oznakama (šiframa) istih tipova i podtipova, posebno se daje usporedni prikaz svih korištenih oznaka i oznaka koje se usvajaju za klasifikacijski sustav statusa površinskih voda tekućica (tablica 4.1), kao i prateća obrazloženja:

Tablica 4.1: Tipova površinski voda za Republiku Hrvatsku, Federaciju Bosnu i Hercegovinu i Republiku Srpsku

Šifra tipa/ podtipa	Tipovi površinskih voda u Republici Hrvatskoj	Šifra tipa/ podtipa	Tipovi površinskih voda u Federaciji BiH	Šifra tipa/ podtipa	Tipovi površinskih voda u Republici Srpskoj	Šifre tipova i podtipova u okviru za upravljanje
15B	Prigrorske male i srednje velike tekućice krški polja	1a	Brdske male i srednje velike i velike tekućice krških polja na karbonatnoj podlozi	-	-	1a
15A	Nizinske male i srednje velike tekućice krških polja	-	-	-	-	1b
-	-	3a	Nizinske male i srednje velike tekućice na karbonatnoj podlozi	RST1	Nizinski mali, srednji i veliki vodotoci na karbonatnoj podlozi	3a
-	-	3c	Nizinske male i srednje velike tekućice na organskoj podlozi	-	-	3c

Šifra tipa/ podtipa	Tipovi površinskih voda u Republici Hrvatskoj	Šifra tipa/ podtipa	Tipovi površinskih voda u Federaciji BiH	Šifra tipa/podtipa	Tipovi površinskih voda u Republici Srpskoj	Šifre tipova i podtipova u okviru za upravljanje
-	-	4a	Nizinske velike tekućice na karbonatnoj podlozi	-	-	4a
-	-	5a	Brdske male i srednje velike tekućice na karbonatnoj podlozi	RST2	Brdski mali i srednje veliki vodotoci na karbonatnoj podlozi	5a
-	-	5b	Brdske male i srednje velike tekućice na silikatnoj podlozi	-	-	5b
-	-	6a	Brdske velike tekućice na karbonatnoj podlozi	-	-	6a
-	-	7a	Pretplaninske male i srednje velike tekućice na karbonatnoj podlozi	RST3a	Brdsko-planinski mali vodotoci na karbonatnoj podlozi	7a
-	-	7b	Pretplaninske male tekućice na silikatnoj podlozi	RST3b	Brdsko-planinski mali vodotoci na silikatnoj podlozi	7b
-	-	8a	Planinske male tekućice na karbonatnoj podlozi	RST4a	Planinski mali vodotoci na karbonatu	8a
-	-	8b	Planinske male tekućice na silikatnoj podlozi	RST4b	Planinski mali vodotoci na silikatnoj podlozi	8b
-	-	9	Povremene tekućice	RST5a	Povremeni nizinski i brdski vodotoci na karbonatnoj podlozi	9
-	-			RST5b	Povremeni brdsko-planinski i planinski vodotoci na karbonatnoj podlozi	
14	Nizinske srednje velike tekućice u vapnenačkoj podlozi s padom >5‰	-	-	-	-	10

- podtip površinske vode Prigorske male i srednje velike tekućice krški polja (15B) koji je definiran u Republici Hrvatskoj odgovara podtipu Brdske male i srednje velike i velike tekućice krških polja na karbonatnoj podlozi (1a) u Federaciji BiH dok u Republici Srpskoj ovaj tip nije usvojen,

- podtip površinskih voda Nizinske male i srednje velike tekućice na karbonatnoj podlozi (3a) koji je definiran u Federaciji BiH odgovara podtipu Nizinski mali i srednji velike vodotoci na karbonatnoj podlozi (RST1) u Republici Srpskoj, dok ovaj tip površinskih voda nije utvrđen u Republici Hrvatskoj na slivnom području Neretve i Trebišnjice,

- podtipovi površinskih voda Nizinske male i srednje velike tekućice na organskoj podlozi (3c), Nizinske velike tekućice na karbonatnoj podlozi (4a), Brdske male i srednje velike tekućice na silikatnoj podlozi (5b) i Brdske velike tekućice na karbonatnoj podlozi (6a) utvrđeni su samo na prostoru Federacije BiH,

- podtip površinskih voda Brdske male i srednje velike tekućice na karbonatnoj podlozi (5a) koji je definiran u Federaciji BiH odgovara podtipu Brdski mali i srednje veliki vodotoci na karbonatnoj podlozi (RST2) u Republici Srpskoj, dok ovaj tip površinskih voda nije utvrđen u Republici Hrvatskoj na slivnom području Neretve i Trebišnjice,

- podtip površinskih voda Pretplaninske male i srednje velike tekućice na karbonatnoj podlozi (7a) koji je definiran u Federaciji BiH odgovara podtipu Brdsko-planinski mali vodotoci na karbonatnoj podlozi (RST3a) u Republici Srpskoj, dok ovaj tip površinskih voda nije utvrđen u Republici Hrvatskoj na slivnom području Neretve i Trebišnjice,

- podtip površinskih voda Pretplaninske male tekućice na silikatnoj podlozi (7b) koji je definiran u Federaciji BiH odgovara podtipu Brdsko-planinski mali vodotoci na silikatnoj podlozi (RST3b) u Republici Srpskoj, dok ovaj tip površinskih voda nije utvrđen u Republici Hrvatskoj na slivnom području Neretve i Trebišnjice,

- podtip površinskih voda Planinske male tekućice na karbonatnoj podlozi (8a) koji je definiran u Federaciji BiH odgovara podtipu Planinski mali vodotoci na karbonatu (RST4a) u Republici Srpskoj,

dok ovaj tip površinskih voda nije utvrđen u Republici Hrvatskoj na slivnom području Neretve i Trebišnjice,

- podtip površinskih voda Planinske male tekućice na silikatnoj podlozi (8a) koji je definiran u Federaciji BiH odgovara podtipu Planinski mali vodotoci na silikatnoj podlozi (RST4b) u Republici Srpskoj, dok ovaj tip površinskih voda nije utvrđen u Republici Hrvatskoj na slivnom području Neretve i Trebišnjice,

- tip površinskih voda Povremen tekućice (9) koji je definiran u Federaciji BiH odgovara podtipovima Povremeni nizinski i brdski vodotoci na karbonatnoj podlozi (RST5a) i Povremeni nizinski i brdski vodotoci na silikatnoj podlozi (RST5b) u Republici Srpskoj, dok ovaj tip površinskih voda nije utvrđen u Republici Hrvatskoj na slivnom području Neretve i Trebišnjice,

- tip površinski voda Nizinske srednje velike tekućice u vapnenačkoj podlozi s padom >5‰ (šifra tipa 14) i podtip Nizinske male i srednje velike tekućice krških polja (**15A**) utvrđeni su samo na slivu Neretve u Republici Hrvatskoj.

Usporedba tipova vodnih cjelina i referentnih uvjeta na slivu/slivovima Neretve i Trebišnjice prema tome pokazuje kako se usklađivanje s aspekta tipologije treba usmjeriti jedino na razliku vezanu uz podtip tekućica krških polja koji nije uključen u sva tri pojedinačna plana upravljanja.

Međutim, za usklađivanje statusa vodnih cjelina površinskih voda tekućica na prekograničnim/međuentiteskim dijelovima sliva/slivova Neretve i Trebišnjice, u smislu određivanja stanja voda u odnosu na referentne uvjete, također je nužno uspostaviti sustav usporedbe, koji bi obuhvatio slijedeće:

- pristup utvrđivanju ekološkog stanja voda s hidromorfološkog aspekta,
- postupak za određivanje statusa vodnih tijela u odnosu na uvjete zaštićenih područja ovisnih o vodama,
- postupak određivanja razloga odstupanja vodnih tijela od dobrog stanja.

Napominje se kako su u idućem razdoblju moguće i očekivane dopune u određivanju tipova i referentnih uvjeta za površinske vode tekućice na pojedinim upravljačkim područjima, što će također trebati uzeti u obzir prilikom razmjene i obrade informacija o stanju i statusu voda između tih upravljačkih područja na slivu/slivovima Neretve i Trebišnjice.

Prijelazne vode

Na slivu/slivovima Neretve i Trebišnjice prijelazne vode javljaju se jedino na teritoriju Republike Hrvatske, a niti jedno vodno tijelo prijelaznih voda nema prekogranični status.

Priobalne vode

Na slivu/slivovima Neretve i Trebišnjice javlja se samo jedna cjelina priobalnih voda prekograničnog karaktera, te je za tu cjelinu u cijelosti usuglašen klasifikacijski sustav za određivanje statusa tih voda u dva pojedinačna plana upravljanja kojima pripadaju priobalne vode prekograničnog karaktera. Napominje se međutim kako su u idućem razdoblju moguće i očekivane dopune u određivanju tipova i referentnih uvjeta za priobalne vode na pojedinim upravljačkim područjima, što će također trebati uzeti u obzir prilikom razmjene i obrade informacija o stanju i statusu voda između tih upravljačkih područja (Republika Hrvatska i Federacija Bosne i Hercegovine).

Podzemne vode

Za podzemne vode su u smislu određivanja njihovog stanja i statusa u sva tri pojedinačna plana upravljanja postignute sukladnosti s aspekta određivanja granica vodnih cjelina (grupiranih vodnih tijela) i s aspekta određivanja količinskog i kemijskog stanja podzemnih voda. Za usklađivanje statusa vodnih cjelina podzemnih voda na prekograničnim/međuentiteskim dijelovima sliva/slivova Neretve i Trebišnjice, nužno je još uspostaviti sustav usporedbe koji bi obuhvatio slijedeće:

- usuglašeni pristup utvrđivanju referentnog količinskog stanja voda,

- usuglašen postupak za određivanje statusa vodnih tijela u odnosu na uvjete zaštićenih područja ovisnih o vodama,
- usuglašen postupak određivanja razloga odstupanja vodnih tijela od dobrog stanja.

I u slučaju podzemnih voda napominje se kako su u idućem razdoblju moguće i očekivane dopune u određivanju stanja i statusa podzemnih voda na pojedinim upravljačkim područjima, što će također trebati uzeti u obzir prilikom razmjene i obrade informacija o stanju i statusu voda između tih upravljačkih područja.

4.2.2 Uspostava sustava indikatora za praćenje učinaka provedbe mjera

Uspostava informacijskog sustava radi potreba upravljanja prekograničnim slivom, a posebno ako se sustav izgrađuje i sa zadaćom upravljanja slivom u izvanrednim okolnostima, nužno je odrediti indikatore promjena, koji ukazuju na potrebe ili pojačanog monitoringa ili potrebe djelovanja.

Napominje se kako se integriranjem informacijskog sustava s modelima za analize i prognoze mogu razraditi posebne vrste indikatora koje ukazuju na različite međuuutjecaje na slivu značajne za dugoročno upravljanje. Osim toga izbor indikatora ovisi i o zadaćama ukupnog informacijskog sustava, pa se mogu uvesti i npr. indikatori promjena u upravljačkoj strukturi, te u tehničkim i ekološkim aspektima sustava upravljanja.

Načelno se daju po svim navedenim elementima integralnog upravljanja prekograničnim slivom/slivovima Neretve i Trebišnjice indikatori promjena, koji moraju biti jednostavni za praćenje i bilježenje, mjerodavni za što veći broj elemenata upravljanja, osjetljivi ali stabilni kod promjena, te usuglašeni od strane svih uključenih strana u smislu praćenja, interpretacije, referentnih uvjeta i kriterija za određivanje značajnih promjena.

Praćenje stanja i bilance voda, bilježenja, obrade i čuvanja podataka

Za praćenje fizikalno-kemijskog i biološkog stanja površinskih voda tekućica indikatore treba izabrati između više osnovnih fizikalno-kemijskih elemenata koji prate biološke elemente prema tipovima voda u odnosu na referentne uvjete (uvjete za vrlo dobro, odnosno prirodno, odnosno referentno stanje). U načelu, izabrani indikatori trebali bi biti "mjerljivi" u realnom vremenu, s mogućnošću kontinuiranog praćenja i bilježenja (sonde). Promjene u zabilježenom stanju izabranog indikatora u unaprijed zadanim rasponima uvjetovali bi proširenje opsega praćenja stanja ostalih fizikalno-kemijskih i bioloških elemenata do potvrđivanja promjene stanja, nakon čega bi uslijedila istraživanja radi utvrđivanja razloga promjena.

Za površinske vode kao indikator promjena predlaže se elektrovodljivost, za koji je moguće na odgovarajućim profilima uspostaviti po cijeni prihvatljive sustave kontinuiranog praćenja i bilježenja.

Praćenje hidromorfološkog stanja površinskih voda također je važan element prepoznavanja promjena u ekološkom stanju voda. Kao indikatori promjena na površinskim vodama tekućicama predlažu se protok, kojeg se može pratiti na snimljenim profilima s uspostavljenom vezom protoka i vodostaja preko praćenja vodostaja, te longitudinalna povezanost vodotoka, koja se može provjeravati i vizualno obilascima vodnog tijela. Kao indikator promjena na površinskim vodama stajaćicama kao indikator količine predlaže se vodostaj.

Prema istim načelima kao i za površinske vode za praćenje stanja podzemnih voda kao indikator promjena količinskog stanja predlaže se praćenje protoka na izvorima i mjerenje nivoa na pijezometrima.

Praćenje stanja preko indikatora promjena na prijelaznim i priobalnim vodama nije predviđeno.

Napominje se kako se ovo kontinuirano praćenje indikatora promjena nadopunjava nadzornim i operativnim monitoringom sa zadanim opsegom praćenja mjerodavnih parametara, prema posebno definiranom programu.

Upozoravanje, prevencija i intervencije kod izvanrednih hidroloških pojava

Predloženi indikatori za upozoravanje, prevenciju i intervenciju kod izvanrednih hidroloških pojava su intenzitet i učestalost oborina na odabranim mjerodavnim hidrološkim postajama i protoci kroz izgrađene brane na slivu/slivovima Neretve i Trebišnjice. Kako bi se dobile referentne vrijednosti za rana upozorenja informacijski sustav trebalo bi povezati i međusobno i s hidrološko-hidrauličkim modelom, u okviru kojeg su simulirane različite izvanredne hidrološke pojave i utvrđene kritične vrijednosti učestalosti i intenziteta oborina, vodostaja u akumulacijama i tehničkih uvjeta upravljanja postojećim hidroenergetskim sustavima na Neretvi i Trebišnjici. Ovo je pogotovo bitno sa stanovišta aktualnih klimatskih promjena i učestalih ekstremnih oborina i otjecanja, koji se javljaju na slivu/slivovima rijeka Neretve i Trebišnjice, a koje uzrokuju velike direktne i indirektno štete gospodarstvu i stanovništvu.

Usmjeravanje i pokretanje javne brige oko upravljanja vodama sliva

Informiranje javnosti i usmjeravanje interesa javnosti od velikog je značaja za ukupni sustav upravljanja vodama na nekom slivu.

Tako poznavanje osnovnih načela zaštite voda i kontinuirani interes javnosti vezan uz zaštitu voda i o vodama ovisnih ekosustava može značajno smanjiti opterećenje voda i pomoći u njihovoj zaštiti. Postiže se edukacijom prije svega mlađe populacije, te dostupnošću relevantnih informacija na internetu.

S druge strane brzo i jasno informiranje javnosti o izvanrednim stanjima u upravljanju vodama, povezan s preventivnim mjerama informiranja javnosti o načinima izbjegavanja i smanjivanja izloženosti rizicima od poplava može smanjiti veličinu šteta i spriječiti ljudske žrtve u takvim izvanrednim okolnostima.

Predloženi indikator promjena u prvom je slučaju broj učenika i studenata obuhvaćenih programima edukacija vezanih uz zaštitu voda, te broj posjeta na web stranicama nadležnih institucija koje obrađuju relevantne teme i daju potrebne informacije. Indikator promjena u drugom je slučaju provedeno usklađivanje prostornih planova s planovima upravljanja rizicima od poplava, broj stanovnika koji žive u rizičnim područjima uključenih u preventivne mjere, te uspostavljeni sustavi ranog upozoravanja i brzog informiranja stanovnika na ugroženim područjima.

Planiranje dugoročnih investicija

U ovom slučaju indikator promjena je broj strategija i projekata iz područja vodnog gospodarstva, zaštite okoliša, te infrastrukture povezane s vodama, a koje su u pripremi, u izradi, u postupku usvajanja i u postupku provođenja.

Osiguranje potrebnih financijskih sredstava

S obzirom na loše gospodarske uvjete i loš socijalni status stanovništva koje živi na slivu/slivovima Neretve i Trebišnjice, te na nedostatnu pokrivenost troškova prihodima od vodnih usluga, vodno-komunalno gospodarstvo nema na raspolaganju vlastita financijska sredstva za popravljivanje stanja voda. Zbog toga je u prvom razdoblju indikator promjena s ovog aspekta rast osiguranih iznosa vanjskih sredstava za komunalnu infrastrukturu u funkciji zaštite voda, te rast osiguranih iznosa vanjskih sredstava za vodnogospodarske objekte i sustave u funkciji zaštite od voda.

Primjena specifičnih zajedničkih mjera zaštite prirodnih vrijednosti ovisnih o vodama

Na području sliva/slivova Neretve i Trebišnjice dva su izrazito prirodno vrijedna područja ovisna o vodama: Hutovo blato i delta Neretve. Oba ova područja sa svojim posebnostima ali i velikim sličnostima predstavljaju u svojoj cjelovitosti svojevrsni indikator ekološkog stanja dijela sliva/slivova Neretve i Trebišnjice. Oba ova područja su zbog različitih antropogenih pritisaka već značajno promijenjena, ali se najznačajnijim pritiscima smatra promjena režima voda, prije svega načina njihovog prihranjivanja. Povijesni podaci omogućavaju za oba područja rekonstrukciju nekadašnjih hidroloških uvjeta, a hidrološko-hidraulički prognozni modeli omogućili bi određivanje indikatora promjena.

4.3 PRIJEDLOG MONITORINGA

4.3.1 Lokacije i uvjeti praćenja i razmjene podataka o stanju voda

Neovisno o razmotrenim mogućim zajedničkim mjerama za postizanje ciljeva ODV, neosporno je dio koordiniranog načina upravljanja slivom/slivovima Neretve i Trebišnjice sustav praćenja stanja voda i to na svim prekograničnim/međuentitetskim vodnim tijelima površinskih i podzemnih voda.

Sustav praćenja utvrđen je pojedinačnim planovima upravljanja dijelovima ukupnog slivnog područja Neretve i Trebišnjice u načelu na svim prekograničnim vodnim tijelima površinskih voda, te na većem broju međuentitetskih vodnih tijela. Vrsta praćenja/monitoringa, učestalost praćenja, parametri praćenja i troškovi praćenja određeni su za svaku "upravljačku cjelinu" zasebno, s obzirom na specifične uvjete svakog takvog područja u smislu postizanja ciljeva ODV, a osim provedbe praćenja u nadležnosti tijela koja upravljaju vodama su još i pohrana i obrada podataka praćenja.

Međutim, za usklađeno upravljanje ukupnim slivnim područjima Neretve i Trebišnjice bitna je usklađenost praćenja stanja voda na svim prekograničnim/međuentitetskim vodnim tijelima, kao i dostupnost podataka praćenja na tim vodnim tijelima onim nadležnim organizacijama koje upravljaju vodama na susjednim državnim/entitetskim dijelovima slivnih područja.

Usklađenost se postiže definiranjem mjerodavnih lokacija praćenja na uzvodnom i nizvodnom vodnom tijelu, usklađivanjem vrste, učestalosti i opsega praćenja, načina praćenja i načina usporedbe rezultata praćenja. Dostupnost podataka postiže se usklađivanjem načina bilježenja i pohrane podataka i njihovog prikazivanja, te usklađivanjem načina njihovog stavljanja na uvid "susjednoj strani", odnosno prekograničnom/međuentitetskom tijelu zaduženom za upravljanje vodama.

U nastavku će se prikazati posebno za vodna tijela površinskih i posebno za vodna tijela podzemnih voda uvjeti praćenja, koji uključuju i informaciju o troškovima praćenja.

Posebno su označene lokacije praćenja na sustavu vodnih tijela na kojima se očekuju kumulativni učinci uzvodnih antropogenih pritisaka, na kojima se uvodi i kontinuirano praćenje indikatora promjena.

Površinske vode:

Tablica 4.3.1: Lokacije praćenja vodnih tijela površinskih voda od značaja za prekogranične utjecaje između **Bosne i Hercegovine (FBiH) i Republike Hrvatske-tekućice**

	VODNO TIJELO	Položaj, koordinate	Vrsta monitoringa	Učestalost	Parametri praćenja	Troškovi	Nadležnosti prikupljanja, obrade i čuvanja podataka
1	Ričina BA_NTRB_Ri_4	17°10'14,985" E 43°31'4,748" N	Operativni I	Po potrebi	Hidromorf. Fiz. kem	KM 2.632	Agencija FBiH
2	Vrljika Neret_VR1	17°16'9,631" E 43°22'26,189" N	Nadzorni	1 u 6 godina 2 x godišnje 4 x godišnje 12 x godišnje	Hidromorf. BEK Fiz. kem Priorit. tvari	KM 7.542	Agencija FBiH
3	Mlade BA_NTRB_Treb_2	17°31'5,404" E 43°11'13,047" N	Nadzorni/ Istraživački	1 u 6 godina 2 x godišnje 4 x god 12 x god	Hidromorf. BEK Fiz. kem Priorit. tvari	KM 7.542	Agencija FBiH
5	Neretva BA_NTRB_Ner_1	17°41'19,902" E 43°3'10,868" N	Nadzorni	1 u 6 godina 1 x godišnje 4 x god 12 x godišnje	Hidromorf. BEK Fiz. kem Priorit. tvari	KM 7.542	Agencija FBiH
6	Trebišnjica BA_NTRB_Trebi_2	17°51'47,212" E 42°55'28,512" N	Nadzorni	1 u 6 godina 1 x godišnje 4 x god 12 x godišnje	Hidromorf. BEK Fiz. kem Priorit. tvari	KM 7.542	Agencija FBiH
7	Matica BA_NTRB_Vrl_1	17°16'13,299" E 43°22'25,383" N	Nadzorni	1 u 6 godina 1 x godišnje 4 x god 12 x godišnje	Hidromorf. BEK Fiz. kem Priorit. tvari	KM 7.542	Agencija FBiH
8	Akumulacija Ričice Neret_RJ	17°7'33,006" E 43°30'13,110" N	Nadzorni/ Operativni	12 x godišnje	Fiz kem Hidromorf.	10.000 kn	Hrvatske vode

	VODNO TIJELO	Položaj, koordinate	Vrsta monitoringa	Učestalost	Parametri praćenja	Troškovi	Nadležnosti prikupljanja, obrade i čuvanja podataka
9	Matica Rastočka Neret_MR	17°24'15,605" E 43°12'29,686" N	Nadzorni svakih 6 god. Operativni svake god.	Fiz kem 12x Bio 3 – 6 god 1 x godišnje	BEK.	10.000 kn	Hrvatske vode
10	Norin Neret_NO	17°37'38,633" E 43°5'38,219" N	Nadzorni / Operativni	12 x godišnje	Fiz kem	10.000 kn	Hrvatske vode
11	Neretva P1_2-NEP	17°39'34,017" E 43°3'15,468" N	Nadzorni/ Operativni	2x god. 4x god. 2x god.	Prior. tvari, fiz-kem, BEK	72.000 kn	Hrvatske vode
12	Mislina Neret_MI	17°37'18,666" E 42°59'36,761" N	Nadzorni / Operativni	1 u 6 godina 1 x godišnje 12 x godišnje	Hidromorf. BEK Fiz. kem	68.000 kn	Hrvatske vode

 Tablica 4.3.2: Lokacije praćenja vodnih tijela površinskih voda od značaja za prekogranične utjecaje između **Bosne i Hercegovine (FBiH) i Republike Hrvatske**– priobalne vode

	VODNO TIJELO	Položaj, koordinate	Vrsta monitoringa	Učestalost	Parametri praćenja	Troškovi	Nadležnosti prikupljanja, obrade i čuvanja podataka
1	Neumski zaljev A_NTRB_NeuZ	Točnu lokaciju iznova odrediti	Nadzorni	2xgod 1xu 3 god 4xgod 12xgod	BEK, Fiz.Kem., Priorit. tvari	KM 7.542	Agencija FBiH
2	Malostonski zaljev O313-MNE	Točnu lokaciju monitoringa treba iznova odrediti	Nadzorni/ Istraživački	4 x god. Kontin. 4 x god. 4 x god.	Prior. tvari Hidrol. BEK Fiz.-kem.	172.000 kn	Hrvatske vode

 Tablica 4.3.3: Lokacije praćenja vodnih tijela površinskih voda od značaja za međuentitetske utjecaje između **Republike Srpske i Federacije Bosne i Hercegovine**– tekućice

	VODNO TIJELO	Položaj, koordinate	Vrsta monitoringa	Učestalost	Parametri praćenja	Troškovi	Nadležnosti prikupljanja, obrade i čuvanja podataka
1	Neretva BA_RS_NERT_1	18°19'9,951" E 43°24'42,821" N	Nadzorni	1 u 6 godina 1 x godišnje 12 x godišnje	Hidromorf. BEK Fiz. kem		JU Vode Srpske
2	Bregava BA_RS_BRG_1	18°1' 59,345" E 43° 4' 30,732" N	Nadzorni	1 u 6 godina 1 x godišnje 12 x godišnje	Hidromorf. BEK Fiz. kem		JU Vode Srpske
3	Trebišnjica BA_RS_TREB_1	18° 0' 24,880" E 42° 51' 15,714" N	Nadzorni	1 u 6 godina 1 x godišnje 12 x godišnje	Hidromorf. BEK Fiz. kem		JU Vode Srpske
4	Neretva BA_NTRB_Ner_11	Uzv. od ušća Ljute (uzv. od Konjica i nizi od ušća Šišnice)	Nadzorni	2xgod 1xu 3 god 4xgod 12xgod 1x u 6 god	BEK, Fiz.Kem., Priorit. tvari Hidromorf.	KM 7.542	Agencija FBiH
5	Bregava BA_NTRB_Breg_3 i BA_NTRB_Breg_2	18°1'59,345" E 43°4'30,732" N 17°55'51,268" E 43°4'42,610" N	Istraživački	Po potrebi	Fiz.kem. Hidromorf.	KM 3.752	Agencija FBiH
6	Trebišnjica (FBiH)BA_TREB_1	17°51'47,212" E 42°55'28,512" N	Nadzorni	2xgod 1xu 3 god 4xgod 12xgod 1x u 6 god	BEK, Fiz.Kem., Priorit. tvari Hidromorf.	KM 7.542	Agencija FBiH
7	Buna BA_NTRB_Buna_1	17°51'13,675" E 43°14'38,355" N	Nadzorni nizvodno od ušća Bunice	2xgod 1xu 3 god 4xgod 12xgod 1x u 6 god	BEK, Fiz.Kem., Priorit. tvari Hidromorf.	KM 7.542	Agencija FBiH
8	Bunica BA_NTRB_Buni_1	17°53'18,697" E 43°13'26,288" N	Operativni II	Po potrebi	Fiz.kem. Hidromorf.	KM 3.752	Agencija FBiH

Tablica 4.3.4: Lokacije praćenja vodnih tijela površinskih voda od značaja za međuentitetske utjecaje između **Republike Srpske i Federacije Bosne i Hercegovine – jezera**

	VODNO TIJELO	Položaj, koordinate	Vrsta monitoringa	Učestalost	Parametri praćenja	Troškovi	Nadležnosti prikupljanja, obrade i čuvanja podataka
1	Deransko jezero BA_NTRB_Derj	17°48'20,798" E 43°2'46,670" N	Nadzorni	2xgod 1xu 3 god 4xgod 12xgod	BEK, Fiz.Kem., Priorit. tvari	KM 7.542	Agencija FBiH

 Tablica 4.3.5: Lokacije praćenja vodnih tijela od značaja za prekogranične utjecaje **Bosne i Hercegovine (RS) i Republike Hrvatske**

	VODNO TIJELO	Položaj, koordinate	Vrsta monitoringa	Učestalo st	Parametri praćenja	Troškovi	Nadležnosti prikupljanja, obrade i čuvanja podataka
1	Ombla P1_3-OM	18°8'6,760" E 42°40'15,617" N	Nacionalni monitoring	4 x god. svake 3 godine	Fiz.-kem. BEK	12.000 kn	Hrvatske vode
2	Ljuta Treb_LJ	18°22'57,246" E 42°32'7,190" N	Operativni	4 x god. 2 x god.	Fiz.-kem. BEK	10.000 kn	Hrvatske vode

Podzemne vode:

 Tablica 4.3.6: Lokacije praćenja prekograničnih podzemnih vodnih tijela između **Bosne i Hercegovine (FBiH) i Republike Hrvatske**

	VODNO TIJELO	Položaj, koordinate	Vrsta monitoringa	Učestalost	Parametri praćenja	Troškovi	Nadležnosti prikupljanja, obrade i čuvanja podataka
1	POSUŠJE - IMOTSKI	17°10'56,846" E 43°27'5,131" N i 17°22'24,322" E 43°23'23,900" N	Nadzorni/ Operativni	2 x god., Dnevno	Parametri kakvoće prema Pravilniku,Količina	-	Hrvatske vode/ Agencija FBiH
2	VRGORAČKA BANJA	17°22'8,913" E 43°13'21,604" N	Nadzorni/ Operativni	2 x god., Dnevno	Parametri kakvoće prema Pravilniku ,Količina	-	Hrvatske vode
3	TIHALJINA	17°29'27,296" E 43°14'15,261" N	Nadzorni/ Operativni	2 x god., Dnevno	Fizik.-kem. Količine	-	Hrvatske vode/ Agencija FBiH
4	BUTINA	17°24'59,470" E 43° 10'50,239" N	Nadzorni/ Operativni	2 x god., Dnevno	Parametri kakvoće prema Pravilniku ,Količina	-	Hrvatske vode/ Agencija FBiH
5	PRUD	17°37'24,705" E 43°5'43,061" N	Nadzorni/ Operativni	2 x god., Dnevno	Parametri kakvoće prema Pravilniku ,Količina	-	Hrvatske vode/ Agencija FBiH
6	ALUVIJ ČAPLJINA	17°42'52,291" E 43°7'6,357" N	Nadzorni/ Operativni	2 x god., Dnevno	Fizik.-kem. Količine	-	Hrvatske vode/ Agencija FBiH
7	NERETVA-LIJEVA OBALA	-	Nadzorni/ Operativni	2 x god., Dnevno	Fiz.-kem. Količine	-	Hrvatske vode/ Agencija FBiH
8	BISTRINA	-	Operativni	Dnevno	Količine	-	Hrvatske vode
9	DOLI-SLANO	17° 53' 7,568" E 42° 47' 3,522" N	Nadzorni/ Operativni	2 x god., Dnevno	Parametri kakvoće prema Pravilniku ,Količina	-	Hrvatske vode
10	ZATON	18°3'0,195" E 42°42'6,659" N	Nadzorni/ Operativni	2 x god., Dnevno	Parametri kakvoće prema Pravilniku ,Količina	-	Hrvatske vode
11	OMBLA	18°8'29,581" E 42°40'32,073" N	Nadzorni/ Operativni	2 x god., Dnevno	Parametri kakvoće prema Pravilniku ,Količina	-	Hrvatske vode
12	ZAVRLJE - MLINI	18°12'54,063" E 42°37'14,390" N	Nadzorni/ Operativni	2 x god., Dnevno	Parametri kakvoće prema Pravilniku ,Količina	-	Hrvatske vode
13	DUBOKA LJUTA	18°14'9,433" E 42°36'1,168" N	Nadzorni/ Operativni	2 x god., Dnevno	Parametri kakvoće prema Pravilniku ,Količina	-	Hrvatske vode

Tablica 4.3.7: Lokacije praćenja međuentitetskih podzemnih vodnih tijela između **Republike Srpske i Federacije Bosne i Hercegovine**

	VODNO TIJELO	Položaj, koordinate	Vrsta monitoringa	Učestalost	Parametri praćenja	Troškovi	Nadležnosti prikupljanja, obrade i čuvanja podataka
1	BUNICA	17°53'41,105" E 43°13'17,323" N	Nadzorni/ Operativni	2 x god. dnevno	Parametri kakvoće prema Pravilniku, Količina	-	Agencija FBiH
2	BOŠNJACI	17°54'1,549" E 43°25'4,424" N	Nadzorni	2 x god	Parametri kakvoće prema Pravilniku, Količina	-	Agencija FBiH
3	VRHOVINA	18°21'42,646" E 43°32'40,118" N	Nadzorni	2 x god	Parametri kakvoće prema Pravilniku, Količina	-	Agencija FBiH

 Tablica 4.3.8: Lokacije praćenja prekograničnih podzemnih vodnih tijela između **Bosne i Hercegovine (RS) i Republike Hrvatske**

	VODNO TIJELO	Položaj, koordinate	Vrsta monitoringa	Učestalost	Parametri praćenja	Troškovi	Nadležnosti prikupljanja, obrade i čuvanja podataka
1	KONAVOSKA LJUTA	18°23'6,889" E 42°32'23,839" N	Nadzorni/ Operativni	2 x god., Dnevno	Parametri kakvoće prema Pravilniku, Količina	-	Hrvatske vode

Napominje se kako su prethodno predložene samo lokacije praćenja vodnih tijela površinskih i podzemnih voda za koje su poznati sve elementi praćenja (položaj, vrsta monitoringa, učestalost, parametri praćenja, troškovi i nadležnosti). Za dio vodnih tijela površinskih i podzemnih voda koja su međuentitetskog karaktera također se predlaže uspostava usklađenog praćenja stanja voda (površinska vodna tijela Kamenica, Živašnica, Brijestov potok, Rotimski potok, Radimlja, vodna tijela podzemnih voda Hutovo blato, Dubrava, Buna, Crvanj, Gornja Neretva, Treskavica), koja će međutim biti potrebno uskladiti na razini svake od upravljačkih cjelina i u ovisnosti od hidroloških uvjeta za provedbu monitoringa na ovim vodnim tijelima.

Usklađivanje načina bilježenja i pohrane podataka i njihovog prikazivanja, te usklađivanje načina njihovog stavljanja na uvid "susjednoj strani", može se provesti sukladno načelima pohrane podataka u GIS bazu podataka, kakva je uspostavljena za sve pojedinačne planove upravljanja za područje sliva/slivova Neretve i Trebišnjice, te sukladno budućim dogovorima i sporazumima svih uključenih strana.

Napominje se kako treba posebnu pozornost dati praćenju mogućih kumulativnih prekograničnih/međuentitetskih utjecaja na stanje voda na površinskim i podzemnim vodnim tijelima. Praćenje se međutim treba posebno definirati tek kada se u cijelosti sagledaju kroz istraživanja, praćenja i analize ključna vodna tijela pod takvim mogućim utjecajem, mjerodavne lokacije, učestalost i parametri praćenja (kao indikatori mogućih promjena), te potrebna koordinirana dogradnja sustava praćenja, načina bilježenja i čuvanja podataka, njihove razmjene između entiteta i država, sukladno načelima i odredbama međunarodnih sporazuma i konvencija.

4.3.2 Praćenje učinaka provedbe programa mjera

Za praćenje učinaka mjera potrebni su različiti oblici opreme, sustavi veza, informacijski sustavi, organizacijska i kadrovska struktura, dokumenti za upravljanje (upute, pravilnici i programi), financijska sredstva, sustavi kontrole i nadzora, rokovi i dinamika provedbe, te zakonska i podzakonska regulativa.

Od opreme važno je raspolagati mjernom opremom za monitoring, računalnom opremom za blježenje, obradu, pohranu, analizu i prikaze podataka, te drugom opremom potrebnom za održavanje sustava (vozila i sl.).

Od sustava veza koriste se dostupni raspoloživi sustavi teleoperatera, ali i vlastiti sustavi veza između mjerne opreme i opreme za pohranu podataka.

Informacijski sustavi obuhvaćaju programske pakete koji podržavaju baze podataka, obrade, analize i prikaze podataka, te simulacijske modele.

Organizacijska i kadrovska struktura mora biti sukladna potrebama i zahtjevima sustava upravljanja vodama, počivati na sustavu odgovornosti, znanju i iskustvu, na sustavu upravljanja resursima i na sustavu kontrole kvalitete, te na održivim troškovima rada.

Dokumenti za upravljanje (upute, interni pravilnici, programi, projekti i sl.) moraju biti podrška organizacijskoj strukturi, temeljeni na stručnim znanjima i kvaliteti, provjereni u praksi, te kontinuirano podložni usklađivanjima s novim uvjetima i usaglašeni od svih zakonodavaca za to odgovornih strana.

Sredstva za upravljanje sustavom moraju biti iz realnih izvora, usklađena s mogućnostima korisnika sustava, te dugoročno planirana s aspekta održivosti.

Zakonska/podzakonska osnova sustava upravljanja i sustava praćenja učinaka mjera mora biti podrška njegovoj održivosti i provedivosti, a ista će biti utemeljena na važećoj regulativi država/entiteta.

Svi navedeni elementi sustava za praćenje učinaka mjera za zaštitu voda i upravljanje rizicima od poplava sastavni su dio šireg sustava upravljanja vodama prema konceptu zaštite po pojedinim upravljačkim područjima.

5 PRIJEDLOG PROGRAMA MJERA

5.1 UVODNO

Kod upravljanja slivom, a prema lit. (1), potrebno je osim rješavanja problema i odlučivanja na dnevnoj razini voditi računa i o kratkoročnom i dugoročnom planiranju radi očuvanja, zaštite ili poboljšanja ukupnog stanja voda na slivu. Kratkoročno planiranje podrazumijeva akcijske planove s rokovima izvršenja 3 do 6 godina, dok dugoročno planiranje podrazumijeva strateške planove s rokovima realizacije 20 do 50 godina. U oba slučaja kreće se od dijagnoze/sagledavanja stanja, koja uključuje:

- identifikaciju i određivanje prioriternih prekograničnih problema i mogućih projekata,
- interpretaciju informacija u utjecaju svakog od problema i mogućih projektnih rješenja na vode, vodni okoliš i socijalno-ekonomske odnose,
- identifikaciju specifične prakse, izvora, lokacija i ljudskih aktivnosti od kojih nastaju degradacija voda i o vodi ovisnih ekosustava,
- analizu institucionalne, zakonodavne i prostorne politike i planiranih investicija.

Slijedeći korak, također prema lit. (1), vezan je uz uključivanje planerskih alata za predviđanje posljedica promjena i posljedica planiranih zahvata na status voda, na ekosustave i lokalnu zajednicu. Alati mogu biti modeli za simulacije fizikalnih i ekoloških promjena, ali i modeli za ekonomske i financijske analize. Alati se koriste i kod kratkoročnog i kod dugoročnog planiranja, a za potrebe tih modela posebno je važno integriranje informacijske prostorno orijentirane baze podataka (GIS). Zadaća alata je osim analiza trendova promjena simuliranje budućih stanja za različite varijante promjena, a kako bi se dobile podloge za daljnje donošenje odluka o upravljanju slivom.

Provedba rezultata analiza, nakon donošenja odluka na temelju tih analiza, oblikuje se kroz planove upravljanja kada se radi o kratkoročnom planiranju ili kroz strateške planove ("master plans") kada se radi o dugoročnom planiranju.

Problemi vezani uz upravljanje vodama na slivu/slivovima Neretve i Trebišnjice a koji bi se trebali rješavati kroz prekograničnu suradnju su korištenje voda za različite namjene (npr. energetika, vodoopskrba), zaštita voda od onečišćenja, te izbjegavanje nepovoljnih utjecaja voda na ljudsku zajednicu zbog klimatskih i ekoloških promjena.

Poseban vid suradnje u novije doba je suradnja na obnovi i izgradnji tzv. **"zelene infrastrukture"** kojom se mogu značajno smanjiti utjecaji nepovoljnih promjena, nepovoljni utjecaji ljudskih aktivnosti i utjecaji izvanrednih stanja na lokalne zajednice. U **"zelenu infrastrukturu"** ulaze očuvanje i obnova šuma, poplavnih područja i močvara, te drugih prirodnih oblika koji smanjuju otjecanje, povećavaju infiltraciju voda u podzemlje i smanjuju eroziju tla i obala.

Odabir prijedloga za moguću suradnju, odnosno prijedloga mogućih mjera za koje postoji interes, mora pri tome počivati prije svega na postizanju ciljeva ODV, te na zakonskim uvjetima svih strana uključenih u upravljanje. Pri tome se mora voditi računa i o načinu kako su u svakoj državi/entitetu regulirani odnosi vodnog gospodarstva i korisnika voda.

U tom smislu, a imajući u vidu kako Federacija Bosna i Hercegovina i Republika Srpska predviđaju prvi Plan upravljanja na svojim dijelovima sliva/slivova Neretve i Trebišnjice provoditi u razdoblju 2016.-2021., dok Republika Hrvatska prvi Plan provodi u razdoblju 2013.-2015., a za iduće razdoblje 2016.-2021. Plan upravljanja je u fazi pripreme, u Okviru za upravljanje predložene zajednički koordinirane mjere na prekograničnim vodnim tijelima biti će usmjerene na regulatorne mjere, zatim na administrativne mjere (prijedlozi evidencije i identifikacije stanja, uvjetno i kontrole korištenja), te na mjere nadzora i na mjere praćenja stanja i učinaka mjera (prijedlozi monitoringa). Ekonomske i investicijske mjere posebno će se razmatrati, prije svega u okviru mogućih prijedloga prekograničnih projekata za koje sve strane iskažu interes.

Zbog ovog pristupa potrebno je naznačiti i prijedloge za daljnje moguće dugoročne koordinirane mjere za sve tri strane u smislu daljnje suradnje i harmoniziranog/usklađenog djelovanja u idućim "planskim" razdobljima, kako bi suradnja u upravljanju vodama na ukupnom slivu/slivovima bila nastavljena i unaprijeđena. U tom smislu predlaže se u nastavku suradnje težiti popravljajući podloga za odlučivanje, kako bi odluke bile utemeljene na podacima i proračunima a ne na procjenama.

Mjere spriječavanja onečišćenja voda kao dio sprovođenja ukupnih mjera upravljanja vodama se dijele na osnovne/bazne, dodatne i dopunske:

- osnovne/bazne mjere vezane su uz ispunjavanje pratećih direktiva Okvirnoj direktivi o vodama
Direktiva 91/271/EEZ o odvodnji i pročišćavanju komunalnih otpadnih voda (Urban Waste Water Treatment Directive)
Direktiva 91/676/EEZ o zaštiti voda od onečišćenja izazvanih nitratima poljoprivrednog podrijetla (Nitrates Directive)
Direktiva 2006/11/EZ o ispuštanju opasnih tvari (Dangerous Substances Directive)
Direktiva 2006/118/EZ o podzemnim vodama (Groundwater Directive)
Direktiva 75/440/EEZ o zahvaćanju površinske vode za piće (Drinking Water Abstraction Directive)
Direktiva 79/869/EEZ o ispitivanju vode za piće (Sampling Drinking Water Directive)
Direktiva 98/83/EZ o vodi za piće (Drinking Water Directive)
Direktiva 2010/75/EU Europskog parlamenta i Vijeća o industrijskim emisijama (Industrial Emissions Directive ili IED)
Direktiva 86/278/EEZ o kanalizacijskom mulju (Sewage Sludge Directive);
Direktiva 91/414/EEZ o proizvodima za zaštitu bilja (Plant Protection Product Directive);
Direktiva 98/8/EZ o biocidnim proizvodima (Biocides Directive);
Direktiva 96/82/EZ o kontroli opasnosti od velikih nesreća koje uključuju opasne tvari (Seveso II Directive).
Direktiva 85/337/EEZ o procjeni učinaka određenih javnih i privatnih projekata na okoliš (EIA Directive);
Direktiva 2001/42/EZ o procjeni učinaka pojedinih planova i programa na okoliš (SEA Directive);
Direktiva 2003/4/EZ o pristupu javnosti informacijama o okolišu (Environmental Information Directive)
Direktiva 2003/35/EZ kojom se osigurava sudjelovanje javnosti u vezi s izradom određenih planova i programa koji se odnose na okoliš (Public Participation Directive).
Direktiva 2007/60/EZ o procjeni i upravljanju poplavnim rizicima, od 23. listopada 2007.
- dodatne su vezane uz prateće direktive koje se odnose na zaštićena područja
Direktiva 75/440/EEZ o zahvaćanju površinske vode za piće (Drinking Water Abstraction Directive)
Direktiva 79/869/EEZ o ispitivanju vode za piće (Sampling Drinking Water Directive)
Direktiva 98/83/EZ o vodi za piće (Drinking Water Directive)
Direktiva 2006/7/EZ o vodi za kupanje (Bathing Water Directive)
Direktiva 79/409/EEZ o divljim pticama (Wild Birds Directive);
Direktiva 92/43/EEZ o očuvanju prirodnih staništa i divlje flore i faune (Habitat Directive);
- dopunske mjere su vezane uz ona vodna tijela na kojima se utvrdi kako se primjenom osnovnih mjera neće postići najmanje dobro stanje voda.

Imajući u vidu navedeno, daje se predlog programa mjera, koji će poslužiti kao polazna osnova za razmatranje pokretanja aktivnosti koordiniranog djelovanja na slivu/slivovima u cilju poboljšanja stanja prekograničnih vodnih tijela.

5.2 PRIJEDLOG PROGRAMA MJERA

5.2.1 Mjere kontrole onečišćenja iz točkastih izvora

Osnovne mjere kontrole i smanjivanja onečišćenja voda iz točkastih izvora propisane su Zakonom o vodama u obje države i u oba entiteta. Kontrola se provodi izdavanjem vodopravne dozvole ili obvezujućeg vodopravnog mišljenja u okviru rješenja o objedinjenim uvjetima zaštite okoliša, s rokom obnavljanja svakih 6 godina. Za održivo korištenje voda bitne su mjere kontrole i smanjenja onečišćenja voda koje se temelje na odredbama Zakona o vodama prema načelima:

1. otklanjanja šteta na izvoru njihovog nastanka
2. kombiniranog pristupa i
3. pristupa "onečišćivač plaća".

Ispuštanje ili odlaganje opasnih ili drugih onečišćujućih tvari u vode regulira se vodopravnom dozvolom, odnosno rješenjem o objedinjenim uvjetima zaštite okoliša, a obveza ishođenja dozvole odnosno rješenja odnosi se na svako ispuštanje tehnoloških i drugih otpadnih voda, komunalnih otpadnih voda, te oborinskih voda s cestovnih i željezničkih prometnica, zračnih luka, luka na unutarnjim vodama, površina u krugu industrijskih postrojenja i benzinskih crpki.

Korisnici kojima je odobreno ispuštanje otpadnih voda dužni su voditi očevidnik o ispuštanju. Uvodi se katastar zaštite voda sa sistematiziranim podacima o izdanim vodopravnim dozvolama, odnosno rješenjima, u kojem se prikupljaju i obrađuju podaci o količinama i kakvoći otpadne vode, a koje za potrebe onečišćivača mjere ovlaštenu laboratoriju. Uvodi se katastar emisija u okoliš koji također sadrži podatke o emisijama u okoliš u cjelini, pa time i u vode. Obračun i plaćanje naknade za zaštitu voda određuje se prema količinama i kakvoći ispuštene otpadne vode, a regulira se podzakonskim aktima. Sredstva od naknada prihodi su "upravljачkih tijela" zaduženih za upravljanje vodama i koriste se namjenski za povrat investicijskih i administrativnih troškova za zaštitu voda.

Mjera za kontrolu onečišćenja iz točkastih ispusta (izvora) uključuje i izgradnju sustava za odvodnju i pročišćavanje komunalnih otpadnih voda. Učinci provedbe mjera zbrinjavanja komunalnih otpadnih voda za aglomeracije veće od 2.000 ES moraju se u Republici Hrvatskoj realizirati do 2023., a u entitetima Bosne i Hercegovine sukladno strateškim planovima čija je izrada u tijeku. Na teritoriji Republike Srpske bi se izgradnjom PPOV za naseljena mjesta Gacko, Nevesinje i Ljubinje trajno riješio problem pročišćavanja otpadnih voda stanovništva i industrije na Oblasnom slivu rijeke Trebišnjice, koje bi se trebalo zajedno rješavati sa pitanjem sanitarnih deponija čvrstog otpada na oblasnom slivu. Problem zbrinjavanja muljeva iz uređaja još nije cjelovito i trajno riješen, a moguće prijelazno rješenje je odlaganje stabiliziranih muljeva na odlagalištima otpada ili korištenje u poljoprivredi uz posebne uvjete.

Ispuštanje tehnoloških otpadnih voda utvrđuje se posebnim planom provedbe IE Direktive za svako postrojenje posebno, za koje je vodopravnom dozvolom reguliralo ispuštanje prema ranijim propisima, te za koje treba provesti usklađivanja sukladno podzakonskim propisima.

- mjere kontrole onečišćenja iz točkastih izvora

RH do 2016.: regulatorne (određivanje graničnih emisija), administrativne (plan za muljeve, nova odobrenja za ispuštanje), nadzorne (praćenje), investicijske (ulaganje u sustave javne odvodnje, uvjeti za industriju prema IED)

FBiH do 2021.: administrativne (plan za muljeve, nova odobrenja za ispuštanje), nadzorne (praćenje), investicijske (ulaganje u sustave javne odvodnje i uređaje za pročišćavanje otpadnih voda, uvjeti za industriju prema IED)

RS do 2021.: investicijske (izgradnja novih i nadogradnja postojećih postrojenja za pročišćavanje otpadnih voda, te formiranje sanitarnih deponija za odlaganje čvrstog otpada).

5.2.2 Mjere kontrole onečišćenja iz raspršenih izvora

Smanjenje onečišćenja iz raspršenih izvora rješava se pretežito u sektorima poljoprivrede i komunalne infrastrukture (neriješeni problemi odvodnje komunalnih otpadnih voda, gospodarenje otpadom).

Proglašenjem ranjivih područja na kojima je potrebno provesti mjere zaštite voda od onečišćenja nitratima poljoprivrednog porijekla i donošenjem akcijskog programa smanjenja onečišćenja nitratima uspostavlja se dio potrebnih mjera u sektoru poljoprivrede. Ove mjere preporučuju se i izvan proglašanih ranjivih područja.

Drugi dio mjera odnosi se na kontrolu prioritarnih i drugih onečišćujućih tvari koje u vode dospjevaju sredstvima za zaštitu bilja i mineralnim gnojivima. Ove mjere provode se kroz izdavanje vodopravne dozvole ili obvezujućeg mišljenja vezano uz proizvodnju i stavljanje u promet mineralnih gnojiva i sredstava za zaštitu bilja. O vrstama i količinama ovih tvari proizvedenih i/ili stavljenih na tržište u Republici Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini uvodi se očevidnik i izvješćivanje "upravljачkih tijela" za

upravljanje vodama u obje države i oba entiteta, kojima se plaća naknada za zaštitu voda ovisno o količini mineralnih gnojiva i količini sredstava za zaštitu bilja stavljenih na tržište.

Kontrola i smanjenje onečišćenja od neriješene komunalne infrastrukture jednim se dijelom rješava kroz provedbu vodno-komunalnih direktiva (te to ulazi u područje mjera za kontrolu i smanjenje onečišćenja voda iz točkastih izvora), a rješenja za odlagališta otpada temelje se na provedbi propisa iz područja gospodarenja otpadom.

Mjere koje se provode na razini svih ranjivih područja u Republici Hrvatskoj sukladno Nitratnoj direktivi nisu obvezne na području koje pripada slivu Neretve i Trebišnjice u Republici Hrvatskoj, budući na tom području nema proglašanih ranjivih područja, dok se ranjiva područja za oba entiteta u Bosni i Hercegovini trebaju tek odrediti, pa se početkom idućeg izvještajnog razdoblja predviđa pokrenuti istraživanja nužna za odluku o ranjivim područjima i za izradu akcijskog programa smanjenja onečišćenja hranjivim tvarima iz poljoprivredne proizvodnje.

- mjere kontrole onečišćenja iz raspršenih izvora

RH do 2016.: administrativne (uspostava sustava nadzora korištenja hranjivih i opasnih tvari u poljoprivredi), investicijske (ulaganja u farme, ulaganja u sustav gospodarenja otpadom)

FBiH do 2021.: administrativne (uspostava sustava nadzora korištenja hranjivih i opasnih tvari u poljoprivredi), investicijske (ulaganja u farme, ulaganja u sustav gospodarenja otpadom)

RS do 2021.: administrativne (uspostavljanje sustava nadzora korištenja mineralnih gnojiva i opasnih tvari u poljoprivredi), investicijska (ulaganja u farme, ulaganja u sustave upravljanja otpadom)

5.2.3 Mjere kontrole direktnog upuštanja u podzemne vode

Izravna ispuštanja onečišćenja u podzemne vode prema Zakonu o vodama u obje države i u oba entiteta nisu dopuštena, osim u iznimnim situacijama koje se reguliraju podzakonskim aktima. Mjere se svode na mjere zaštite okoliša i na mjere praćenja i kontrole takvih ispusta, te se predviđa izrada posebnih smjernica/uvjeta. Mjere kontrole direktnog ispuštanja onečišćenja u podzemne vode primjenjive su na slivu u slučaju više aglomeracija, za koje je potrebno uvesti posebne programe praćenja i kontrole, te po potrebi pokrenuti i dodatne mjere sprječavanja takvog postupanja.

- mjere kontrole direktnog ispuštanja u podzemne vode

RH do 2016.: administrativne (sprječavanje nepovoljnih utjecaja), nadzorne (praćenje i kontrola na dopuštenim lokacijama)

FBiH do 2021.: -

RS do 2021.: administrativne (sprječavanje nepovoljnih utjecaja), nadzorne (praćenje i kontrola na dopuštenim lokacijama)

5.2.4 Mjere izbjegavanja onečišćenja opasnim tvarima

Zakonom o vodama u obje države i oba entiteta predviđeni su upravno-pravni i ekonomski instrumenti za kontrolu kemijskog onečišćenja voda prioritetnim i drugim specifičnim onečišćujućim tvarima. Vodopravnim dozvolama kontrolira se kemijsko onečišćenje iz točkastih izvora, a iz raspršenih izvora vodopravnim dozvolom za stavljanje u promet kemikalija općenito i biocidnih pripravaka i sredstava za zaštitu bilja koje nakon uporabe dopijevaju u vode. Nadležna ministarstva ovlaštena su za propisivanje zabrana i ograničenja i objavljivanje popisa kemikalija i aktivnih tvari u biocidnim pripravcima čiji je promet zabranjen ili ograničen. Tvari koje su ocijenjene opasnim stavljaju se u promet samo ako su prethodno registrirane, ako su odobrene i uz obvezu vođenja očevidnika. Provedbu propisa vezanih uz kemikalije i biocidna sredstva nadzire ministarstvo nadležno za zdravlje građana, a provedbu propisa vezanih uz sredstva za zaštitu bilja ministarstvo nadležno za poljoprivredu. "Upravljačka tijela" zadužena za upravljanje vodama u obje države i oba entiteta obvezno se izvješćuju o vrstama i količinama sredstava za zaštitu bilja stavljenih u promet, na temelju čega se naplaćuje naknada za zaštitu voda, namijenjena za financiranje sektora zaštite voda.

Zaštita voda iz raspršenih izvora poljoprivrednog podrijetla vezana je i uz zaštitu poljoprivrednog zemljišta, što se regulira posebnim zakonskim i podzakonskim aktima. Određene su maksimalno dopuštene količine pojedinih onečišćujućih tvari u poljoprivrednom zemljištu i obveza trajnog praćenja

stanja onečišćenja zemljišta. Postupanje korisnika sa sredstvima za zaštitu bilja uređeno je posebnim podzakonskim aktima/uputama kojih su se obvezni pridržavati korisnici sredstava za zaštitu bilja te uvjetima kojima moraju udovoljavati.

Mjere kontrole proizvodnje, prometa i načina korištenja kemikalija, biocidnih sredstava i sredstava za zaštitu bilja na teritoriju obje države procjenjuju se kao dugoročno dostatne za za postizanje dobrog kemijskog stanja voda, pa tako i za razmatrano područje. Mjere s listama koje ograničavaju promet opasnim tvarima i popisi aktivnih tvari koje nisu dopuštene u biocidnim pripravcima onemogućavaju korištenje prioritetnih i mjerodavnih onečišćujućih tvari u kemijskim i biocidnim pripravcima. Zaustavljanje korištenja niza prioritetnih tvari koje su do sada najčešće registrirane u vodama na teritoriju Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine njihova se koncentracija sigurno više neće povećavati. Ove mjere na razmatranom području od osobitog su značaja za vodna tijela površinskih i podzemnih voda koja su direktno ili indirektno (nizvodno) povezana s pritiscima od poljoprivredne proizvodnje, a posebno vodna tijela u delti Neretve.

- mjere izbjegavanja onečišćenja opasnim tvarima

RH do 2016.: administrativne (organizacijske promjene u nadzoru i praćenju prometa tih tvari i provjere utjecaja na poljoprivredno zemljište)

FBiH do 2021.: administrativne (organizacijske promjene u nadzoru i praćenju prometa tih tvari, uspostava registra industrijskih onečišćivača)

RS do 2021.: administrativne (organizacijske promjene u nadzoru i praćenju prometa tih tvari, uspostavljanje registra industrijskih onečišćivača)

5.2.5 Mjere prevencije i smanjenja utjecaja incidentnih onečišćenja

Prevenција i smanjenje utjecaja incidentnih onečišćenja obveza su svih pravnih i fizičkih osoba koje imaju vodopravnu dozvolu za ispuštanje otpadnih tvari ili rješenje o objedinjenim uvjetima zaštite okoliša u odnosu na onečišćenje voda, zatim svih isporučitelja vodnih usluga u odnosu na onečišćenje voda zbog komunalnih djelatnosti, te samih "upravljačkih tijela" zaduženih za upravljanje vodama u obje države i oba entiteta u svim drugim slučajevima onečišćenja voda, uključujući i prekogranične utjecaje.

Obveza se regulira Zakonom o vodama i drugim zakonskim i podzakonskim aktima u obje države i oba entiteta (što je u skladu s međunarodnim konvencijama kojih su Republika Hrvatska i Bosna i Hercegovina potpisnici), te posebnim državnim planom mjera za slučaj izvanrednih i iznenadnih onečišćenja voda. Državnim planom utvrđene su mjere i postupci koji se poduzimaju u slučajevima izvanrednih i iznenadnih onečišćenja, određuju se nadležnosti, sadržaj nižih planova mjera, rokovi za provedbu, postupci i izvori sredstava za financiranje, te način informiranja. Svi obveznici primjene mjera dužni su donijeti niže, operativne planove mjera za slučaj iznenadnih i izvanrednih onečišćenja voda, čiji je sadržaj propisan. Posebno se donose planovi intervencija kod iznenadnih onečišćenja mora, kojim se utvrđuju mjere za zaštitu morskog okoliša u slučaju iznenadnih onečišćenja mora uljem, opasnim i štetnim tvarima, te u slučaju izvanrednih prirodnih događaja.

Mjere prevencije i smanjenja utjecaja incidentnog onečišćenja koje se provode na teritoriju Republike Hrvatske i u Bosni i Hercegovini u oba entiteta u cijelosti se primjenjuju i na razmatrano područje sliva/slivova Neretve i Trebišnjice, te se one odnose na sva vodna tijela površinskih i podzemnih voda. Ne postoje još planovi mjera za slučaj izvanrednih i iznenadnih onečišćenja voda na svim administrativnim područjima, u kojima bi bili utvrđeni načini i postupci koordinacije u slučajevima izvanrednih i iznenadnih onečišćenja kopnenih voda. Ocijenjeno je kao neophodno da se hitno pristupi definiranju sadržaja navedenih planova, te mjera i rokova za njihovu izradu, subjekata koji sudjeluju u provođenju tih mjera u slučajevima izvanrednih i iznenadnih onečišćenja voda, izvore financiranja i načine informiranja. Temeljem toga potrebno je provesti dodatne istražne radove i odgovarajuće analize.

- mjere prevencije i smanjenja utjecaja incidentnih onečišćenja

RH do 2016.: administrativne (operativni planovi, sustav informacija i dojava, procjena rizika), nadzorne (nadzor provedbe mjera)

FBiH do 2021.: administrativne (izrada tehničke podloge podzakonskog akta, pojačan inspekcijски nadzor)

RS do 2021.: administrativne (izrada tehničke podloge podzakonskog akta)

5.2.6 Mjere zaštite kakvoće vode za piće

Zaštita vode za piće je usmjerena na izvorišta koja se koriste za javnu vodoopskrbu, kroz provedbu pasivnih i aktivnih mjera zaštite njihovih priljevnih područja, odnosno mjera zaštite njihovih tzv. zona sanitarne zaštite. Način utvrđivanja zona sanitarne zaštite temelji se na odlukama o zaštiti izvorišta (kojom se utvrđuje obuhvat zona, uvjeti i mjere zaštite i nadzora po zonama, te način financiranja ukupne zaštite izvorišta), a kojih je izrada propisana podzakonskim aktima. Zone sanitarne zaštite unose se u prostorne planove, te u Registar zaštićenih područja kao "područja posebne zaštite voda". Isporučitelj usluge javne vodoopskrbe koji ima odobrenje za obavljanje ove usluge odgovoran je za zdravstvenu ispravnost vode za piće, prema Zakonu o vodama i podzakonskim uvjetima.

- mjere zaštite vode za piće

RH do 2016.: administrativne (uređivanje sustava zaštite izvorišta voda za piće), investicijske (provedba sanacijskih mjera i ulaganje u povećanje sigurnosti isporuke)

FBiH do 2021.: administrativne i tehničke/investicijske (definiranje zaštitnih zona na temelju istražnih radova, usvajanje mjera ograničenja aktivnosti, provođenje sanacijskih i mjera poboljšanja zaštite)

RS do 2021.: administrativne i istražne (određivanje zaštitnih zona na temelju istražnih radova).

5.2.7 Mjere vezane uz zaštićena područja

Zaštita prirode uređena je Zakonom o zaštiti prirode u obje države i oba entiteta, ali je razina reguliranja ove problematike neujednačena, pri čemu je Republika Hrvatska u potpunosti usklađena s regulativom EU, a u Bosni i Hercegovini je usklađivanje u tijeku.

Ove mjere utemeljene su na uspostavljanju pravnog okvira za zaštitu prirode na razini države, te bi se u tom smislu kao načelne u potpunosti primjenjivale i na razmatranom području. Odnose se praktično na sve površinske vode. Posebno je važno usklađivanje ovih mjera koje se odnose na pet zaštićenih područja u Delti Neretve u Republici Hrvatskoj (Ušće Neretve, Modro oko, Prud, Orepak i Pod Gredom), te na područje Parka prirode Hutovo blato u Federaciji Bosne i Hercegovine, u smislu dovršetka postupka usvajanja planova upravljanja za ta područja.

- mjere zaštite uz zaštićena područja

RH do 2016.: regulatorne (uspostava Natura 2000 mreže), administrativne (planovi upravljanja i praćenja), investicijske (ulaganje u mjere zaštite prirodnih vrijednosti vezanih uz vode)

FBiH do 2021.: administrativne (sudjelovanje sektora voda u proglašenju određenih područja zaštićenim)

RS do 2021.: administrativne-istraživačke (proglašavanje određenih područja zaštićenim)

5.2.8 Mjere provedbe procjene utjecaja na okoliš

Instrumenti za provedbu Direktive o procjeni utjecaja na okoliš i Direktive o strateškoj ocjeni utjecaja na okoliš osigurani su u Zakonu o zaštiti okoliša u obje države i oba entiteta, u okviru cjelovite kontrole utjecaja razvojnih planova, programa i zahvata na kakvoću okoliša. Prema Zakonu o zaštiti okoliša, za određene zahvate obavezan je postupak procjene utjecaja zahvata na okoliš, kojim se osigurava ostvarenje načela predostrožnosti u ranoj fazi planiranja zahvata, kako bi se utjecaji zahvata sveli na najmanju moguću mjeru i postigla najveća moguća očuvanost kakvoće okoliša, što se postiže usklađivanjem i prilagođavanjem namjeravanog zahvata s prihvatnim mogućnostima okoliša na određenom području. Sektorski planovi i programi podliježu strateškoj procjeni utjecaja na okoliš (Zakon o zaštiti okoliša), kao novom instrumentu za promicanje održivog razvitka kroz objedinjavanje/ugrađivanje uvjeta za zaštitu okoliša u razvojne planove i programe pojedinih sektora. Sve vrste procjene utjecaja na okoliš uzimaju u obzir i prekogranične utjecaje, sukladno ESPOO konvenciji.

Ove mjere redovito se provode za sve programe i zahvate i na teritoriju Republike Hrvatske i na teritoriju Bosne i Hercegovine u oba entiteta, ako imaju utjecaj na sastavnice okoliša, pa tako i na vode. U tom smislu ove mjere u cijelosti se primjenjuju i na sve zahvate koji se planiraju na

razmatranom području sliva/slivova Neretve i Trebišnjice. Planovi upravljanja također kao sektorski planovi podliježu zakonski propisanoj proceduri o strateškoj ocjeni utjecaja na okoliš.

- mjere provedbe procjene utjecaja na okoliš

RH do 2016.: administrativne (provedba SUO i SEA)

FBiH do 2021.: administrativne (provedba SUO i SEA)

RS do 2021.: administrativne (provedba SUO i SEA)

6 PREGLED NERIJEŠENIH PITANJA

6.1 UVODNO

Tijekom izrade pojedinačnih planova upravljanja za dijelove sliva/slivova Neretve i Trebišnjice koji pripadaju Republici Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini, odnosno entitetima Federaciji Bosne i Hercegovine i Republici Srpskoj, tijekom izrade Nacrta Okvirnog plana upravljanja riječnim slivom/slivovima Neretve i Trebišnjice (kao tehničke i dokumentacijske podloge), te tijekom pripreme Podloga za Okvir za upravljanje na prekograničnim slivovima Neretve i Trebišnjice utvrđeno je više neriješenih pitanja, za koja se predlažu rješenja od načelnih do provedbenih.

6.2 **PRIJEDLOG PRISTUPA PROVEDBI MJERA I ZAJEDNIČKIM PROBLEMIMA NA PREKOGRANIČNIM VODNIM TIJELIMA**

6.2.1 Provedba mjera koje utječu na susjedna područja

Mjere koje utječu na provedbu mjera na susjednim vodnim područjima kod upravljanja vodama na ukupnom području sliva/slivova Neretve i Trebišnjice vezane su u načelu uz "uzvodne" strane (države/entitete) na slivu. Pri definiranju pretpostavki za provedbu mjera koje **nepovoljno** utječu na provedbu mjera na susjednim vodnim područjima polazi se od toga kako odluka o provedbi tih mjera pretpostavlja poznavanje učinaka njihove provedbe na prekogranično stanje voda, vrednovanje tih učinaka, vrednovanje postojećih i planiranih "nizvodnih" mjera i njihovih promjena, poznavanje dinamike realizacije, te ocjenu o mogućem usuglašavanju oko izbora najboljeg zajedničkog rješenja.

Prema prikupljenim elementima za procjenu, pretpostavljaju se slijedeće vrste mjera koje mogu nepovoljno utjecati na mjere na susjednom prekograničnom/međuentitetskom području:

- kod vodnih tijela tekućica mjere koje mogu nepovoljno utjecati na provedbu mjera na susjednim vodnim područjima su slijedeće:
 - mjere kontrole zahvaćanja i zadržavanja vode (promjena protoka, oscilacija protoka, promjena pronosa nanosa),
 - mjere kontrole hidromorfoloških opterećenja (promjena protoka, oscilacija protoka, promjena pronosa nanosa),
- kod vodnih tijela stajaćica mjere koje mogu nepovoljno utjecati na provedbu mjera na susjednim vodnim područjima su slijedeće:
 - mjere kontrole zahvaćanja i zadržavanja vode (promjena bilance voda),
 - mjere kontrole hidromorfoloških opterećenja (promjena bilance voda),
- kod vodnih tijela podzemnih voda mjere koje mogu nepovoljno utjecati na provedbu mjera na susjednim vodnim područjima su slijedeće:
 - mjere zaštite vode za piće (unos hranjivih tvari, organskog i anorganskog opterećenja)
 - mjere kontrole zahvaćanja i zadržavanja vode (količine, smjerovi strujanja)

Ove mjere se pretpostavljaju u najopćenitijem obliku, uz slijedeće napomene:

- potrebno je kroz analize stvarnog stanja prekograničnih vodnih tijela koja nisu u dobrom stanju i koja su osjetljiva na promjene izdvojiti ona vodna tijela koja su u riziku od prekograničnih mjera,
- potrebno je za tako izdvojena vodna tijela, a sukladno planovima susjednih strana (država/entiteta) moguće mjere s nepovoljnim utjecajem postaviti u vremenske okvire ("planska/izvještajna razdoblja"), te ocijeniti mogući značaj nepovoljnih promjena na prekogranična vodna tijela.

Pri tome će se koristiti prethodne analize mjera u smislu planiranih prema pojedinačnim Planovima upravljanja, kao i prethodne analize zakonodavnih i organizacijskih okvira i provedbenih mogućnosti svake od strana na slivu/slivovima Neretve i Trebišnjice.

6.2.2 Prijedlog pristupa zajedničkim problemima

Zajednički problemi i razvojni projekti koji su vezani uz usklađeno upravljanje slivom mogu inicirati provedbu koordiniranih mjera. Utvrđeni zajednički, odnosno bilateralni ili trilateralni problemi su slijedeći:

- nedovoljni financijski i gospodarski kapaciteti, nedovoljni ljudski kapaciteti, neujednačenost u pristupu i nedostatak praktičnih iskustava za značajnije iskorake u provedbi pratećih direktiva ODV, te direktiva vezanih uz upravljanje rizicima od poplava i uz zaštitu okoliša,
- zatečeni vodnogospodarski, gospodarski, energetski i komunalni sustavi sa značajnim utjecajem na ukupno stanje voda na slivu, realizirani prema drugačijim kriterijima u odnosu na današnje, uključujući i kriterije pritisaka na stanje voda,
- sukcesijski problemi (gospodarski i infrastrukturni problemi, nerealizirani sporazumi) i povijesni problemi koji otežavaju uspostavu suradnje na cjelovitom rješavanju vodnogospodarskih problema i na realizaciji vodnogospodarskih i drugih planova,
- nedovoljna znanja o stanju voda i trendovima promjena, što otežava planiranje mjera za popravljavanje i očuvanje stanja voda,
- sve veći antropogeni pritisci na okoliš i prirodu, pa tako i na prirodne osobitosti ovisne o vodama.

Mjere se u tom slučaju zajednički pokreću na bilateralnoj ili trilateralnoj razini, a odluka o njihovoj **koordiniranoj** provedbi ovisi o mogućnostima i kapacitetima svih uključenih strana, te o provedenom vrednovanju i ekonomskoj opravdanosti zajedničkih mjera za svaku od strana uključenih u njihovu realizaciju.

Mjere koje ulaze u kategoriju mogućih mjera koje je moguće koordinirano provoditi su slijedeće:

- projekti iz područja "zelene gradnje", uključujući i projekte iz područja gospodarenja šumama i šumskim zemljištem, usklađivanje rješenja drugih oblika korištenja voda koji imaju utjecaja na ukupno stanje voda),
- mjere izbjegavanja onečišćenja opasnim tvarima (nadzor prometa opasnih tvari i nadzor njihove primjene u poljoprivrednoj proizvodnji),
- mjere prevencije i smanjenja utjecaja incidentnih onečišćenja (upravljanje rizicima vezanim uz antropogene pritiske, uključujući i projekte za smanjivanje rizika od onečišćenja na značajnim izvorima onečišćenja),
- mjere provedbe procjene utjecaja na okoliš (suradnja na načelima međunarodnih konvencija iz područja razmjene informacija i prekogranične suradnje, vezano uz planirane zahvate s prekograničnim utjecajem na stanje voda),
- mjere zaštite prirode (zajednički prekogranični projekti zaštite prirodnih vrijednosti),
- mjere usklađivanja programa istraživanja (povećanje znanja o stanju voda, pritiscima, mogućim optimalnim rješenjima cjelovitog popravljavanja stanja).

Posebno se na bilateralnoj razini između Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine rješava usklađivanje mjera zaštite morskog okoliša, te je vezano uz prekograničnu suradnju i upravljanjem vodama u ekstremnim hidrološkim prilikama.

Neki od ovih problema rješavaju se također i kroz druge zajedničke projekte izvan sustava gospodarenja vodama, ali s obzirom na njihov posredan utjecaj na stanje voda, kroz pojedine regulatorne, administrativne i ekonomske mjere moguće je uvesti participaciju vodnog gospodarstva u te projekte kroz planove upravljanja, odnosno kroz posebne adaptivne mjere.

6.3 PRIJEDLOG PRISTUPA OSTALIM NERIJEŠENIM PITANJIMA

Predlaže se provesti predradnje za postupak interkalibracije za sva prekogranična i međuentitetska vodna tijela na području sliva/slivova Neretve i Trebišnjice, uključujući i predradnje za usuglašavanje statusa "kandidata za jako promijenjena vodna tijela", određivanja ekološkog potencijala i postupaka prevođenja "kandidata" u jako promijenjena vodna tijela.

6.4 ZAKLJUČNE NAPOMENE

U Republici Hrvatskoj je u tijeku izrada Plana upravljanja vodnim područjima za razdoblje 2016.-2021., te se postupak usvajanja novog Plana predviđa tijekom 2015. godine. Za vodno područje Jadranskog mora u Federaciji Bosne i Hercegovine također je u izradi Nacrt Plan upravljanja, koji će ući u postupak usvajanja također tijekom 2015. godine. Za Republiku Srpsku se također tijekom 2015. godine planira izrada "Nacrta plana upravljanja oblasnim riječnim slivom (distriktom) rijeke Trebišnjice u Republici Srpskoj" i njegovo usvajanje.

Prema zakonima obje države i oba entiteta ova vrsta planova predmet je strateške procjene utjecaja planova i programa na okoliš (SEA Direktiva), te će kod njihovog donošenja svaka od strana na slivu/slivovima Neretve i Trebišnjice dobiti potrebne informacije pri provođenju postupka.

Očekuju se time izmjene podloga korištenih u ovom Okvir za upravljanje na prekograničnim slivovima Neretve i Trebišnjice, koje će trebati uskladiti kako bi se dobio bolji temelj za suradnju u upravljanju vodnim područjima slivova/sliva Neretve i Trebišnjice.

7 LITERATURA I PODLOGE

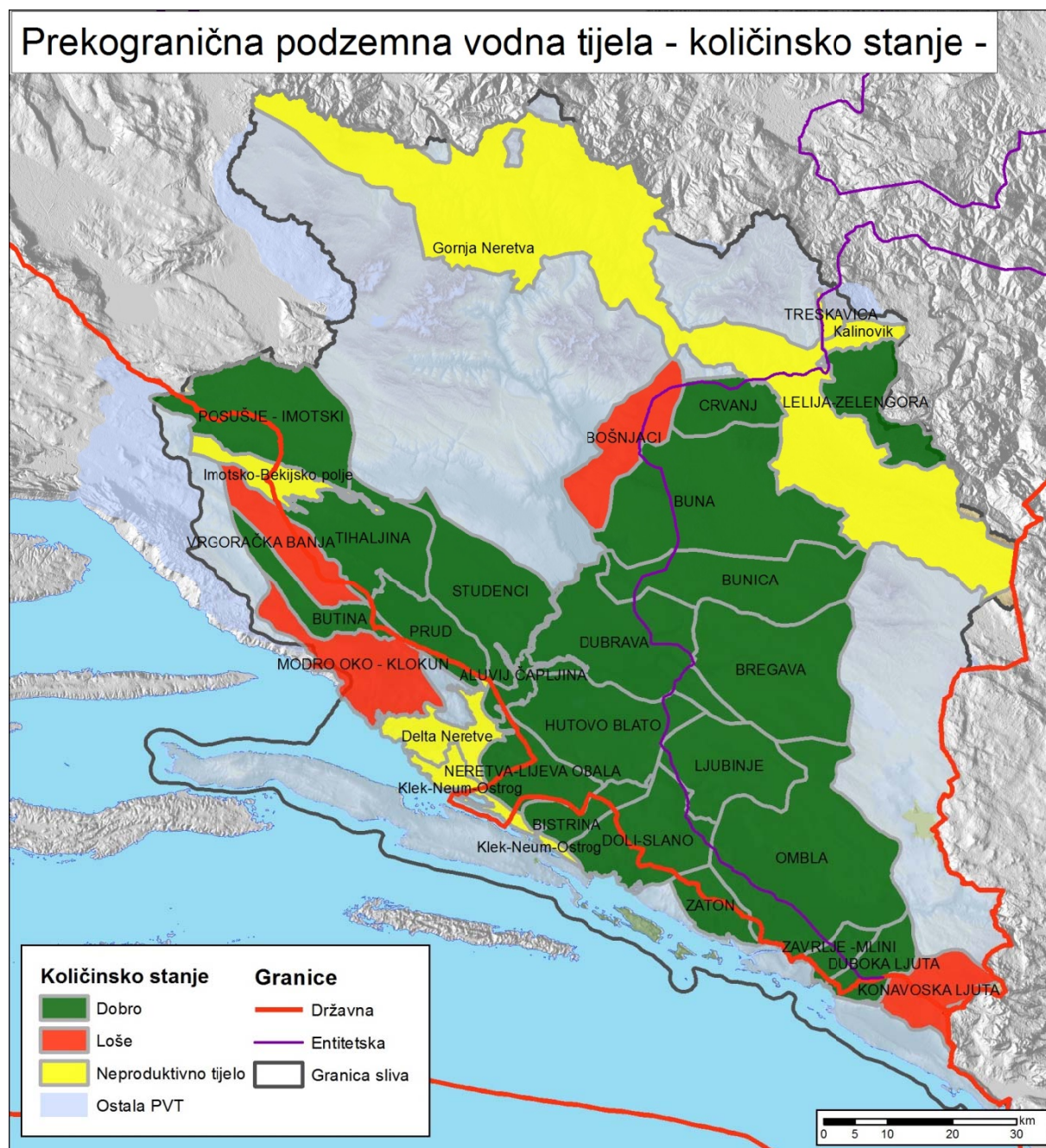
- (1) The Handbook for Integrated Water Resources Management in Transboundary Basins of Rivers, Lakes and Aquifers, International Network for Basin Organizations & Global Water Partnership, 2012 (www.inbo-news.org; www.gwforum.org; www.iowater.fr)
- (2) Rapid Economic Assessment of the Competing Uses of Water Resources in the Neretva and Trebicnjica River Basin, Oikon & Urbanisticki zavod Republike Srpske, 2005
- (3) Assesment of Water and Land Resources in the Neretva and Trebisnjica River Basin, Bosna-S & Program Prioritetnih Akcija, 2005
- (4) Plan upravljanja vodnim područjem slivova Neretve i Trebišnjice u Republici Hrvatskoj, EPZ, 2013
- (5) Plan upravljanja vodnim područjem sliva Neretve i Trebišnjice u Federaciji Bosne i Hercegovine, EPZ, 2013
- (6) Plan upravljanja oblasnim riječnim slivom Trebišnjice u Republici Srpskoj, ZZV Bijeljina, 2013
- (7) Plan upravljanja vodnim područjima RH, HV, 2013.
- (8) Plan provedbe vodno-komunalnih direktiva, HV, 2010.
- (9) Plan provedbe IPPC direktive, HV, 2010.
- (10) Strategija upravljanja vodama RH, HV, 2007.
- (11) Strateška procjena utjecaja Plana upravljanja vodnim područjima RH na okoliš, EPZ, 2013.
- (12) Analiza utjecaja gradnje RHE Čapljina na izdašnost izvora u Donjoj Neretvi, IEE, 2008.
- (13) Strategija upravljanja vodama Federacije BiH, Zavod za vodoprivredu d.d. Sarajevo i Zavod za vodoprivredu d.o.o. Mostar, Sarajevo, 2012
- (14) Podrška vodnoj politici za BiH, Pod-strategija o načinu sudjelovanja javnosti u procesu implementacije eu okvirne direktive o vodama u BiH, EC IPA 2007 Program za Bosni i Hercegovinu
- (15) Ocjena ekosustava ovisnih o vodi i gospodarenja vodama u slivu međudržavnih vodotoka Neretve i Trebišnjice, EPZ, 2005
- (16) Ocjena utjecaja na okoliš projekta upravljanja ekosustavom riječnog bazena Neretve i Trebišnjice, 2005.
- (17) Strategija integralnog upravljanja vodama Republike Srpske do 2024. godine, Zavod za vodoprivredu, Bijeljina 2012. godina
- (18) Studija analiza vodnih bilansa za područje Republike Srpske, Zavod za vodoprivredu, Bijeljina 2011. godina
- (19) Studija „Aktuelizacija uticaja prevođenja voda Gornjih Horizonata na režime površinskih i površinskih i podzemnih voda, Zavod za vodoprivredu, Bijeljina & Energoprojekt Hidroinženjering Beograd, 2011. godina
- (20) Studija uticaja HE Dabar na životnu sredinu – Segment voda, mart 2012. godine Zavod za vodoprivredu Sarajevo
- (21) Studija o utjecaju na okoliš pilot projekta navodnjavanja Donje Neretve- Podsustav Opuzen, IGH, 2010.
- (22) Studija određivanja ekološki prihvatljivog protoka na sedam profila na rijekama Neretvi i Trebišnjici, EPZ, ZZV Sarajevo, ZZV Bijeljina, 2014.
- (23) Plan upravljanja za Hutovo blato, EPZ, 2014.
- (24) Plan upravljanja za pet zaštićenih područja u Delti Neretve, EPZ, 2011.

8 GRAFIČKI PRILOZI

8.1 PREKOGRANIČNA VODNA TIJELA POVRŠINSKIH VODA

8.2 PREKOGRANIČNA VODNA TIJELA PODZEMNIH VODA

8.3 MJERNE POSTAJE NA PREKOGRANIČNIM VODNIM TIJELIMA POVRŠINSKIH VODA - PRIJEDLOG

8.4 MJERNE POSTAJE NA PREKOGRANIČNIM VODNIM TIJELIMA PODZEMNIH VODA - PRIJEDLOG

Prekogranična podzemna vodna tijela - količinsko stanje i monitoring postaje -

